

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alenka Braček

Internacionalizacija visokega šolstva v Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alenka Braček

Internacionalizacija visokega šolstva v Sloveniji

Magistrsko delo

Mentor: red. prof. dr. Ivan Svetlik

Ljubljana, 2007

Posebna zahvala

***Mentorju red. prof. dr. Ivanu Svetliku za
napotke in usmeritve pri pisanju magistrskega dela***

***Mojim najbližjim, družini za razumevanje
Robertu za pomoč, vzpodbujanje in podporo v ključnih trenutkih***

Kazalo vsebine:

1. UVOD	7
1.1. OBRAZLOŽITEV ZNANSTVENE RELEVANTNOSTI PREDLAGANE TEME	9
1.2. METODA DELA IN DOMNEVE	10
1.3. STRUKTURA DELA	12
2. INTERNACIONALIZACIJA VISOKEGA ŠOLSTVA.....	14
2.1. RAZVOJ KONCEPTA INTERNACIONALIZACIJE VISOKEGA ŠOLSTVA	14
2.2. OPREDELITEV POJMA INTERNACIONALIZACIJE VISOKEGA ŠOLSTVA.....	16
2.2.1. <i>Razlika med internacionalizacijo visokega šolstva in globalizacijo .....</i>	<i>18</i>
2.2.2. <i>Sorodni pojmi .....</i>	<i>20</i>
2.2.2.1. <i>Mednarodno sodelovanje .....</i>	<i>20</i>
2.2.2.2. <i>Transnacionalno izobraževanje .....</i>	<i>21</i>
3. IZHODIŠČA ZA INTERNACIONALIZACIJO VISOKEGA ŠOLSTVA	22
3.1. INTERNACIONALIZACIJA KOT ODGOVOR NA GLOBALIZACIJO	22
3.1.1. <i>Vplivi globalizacije na internacionalizacijo visokega šolstva.....</i>	<i>23</i>
3.2. OBLIKOVANJE SKUPNEGA EVROPSKEGA VISOKOŠOLSKEGA PROSTORA	24
3.2.1. <i>Bolonjska deklaracija.....</i>	<i>24</i>
3.3. LIZBONSKA STRATEGIJA	27
3.4. SPREMEMBE V FINANCIRANJU VISOKOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA	29
4. OPREDELITEV MOTIVOV ZA INTERNACIONALIZACIJO VISOKEGA ŠOLSTVA	32
4.1. SOCIALNO/KULTURNI MOTIVI	33
4.2. POLITIČNI MOTIVI	34
4.3. EKONOMSKI MOTIVI.....	34
4.4. AKADEMSKI MOTIVI	34
4.5. RAZLOGI ZA INTERNACIONALIZACIJO VISOKEGA ŠOLSTVA Z VIDIKA NACIONALNIH ORGANOV.....	35
4.5.1. <i>Razvoj človeških virov.....</i>	<i>35</i>
4.5.2. <i>Ustvarjanje strateških povezav.....</i>	<i>35</i>
4.5.3. <i>Ekonomsko-komercialni vidik .....</i>	<i>35</i>
4.5.4. <i>Družbeni in institucionalni razvoj.....</i>	<i>36</i>
4.5.5. <i>Socialni in kulturni razvoj ter medsebojno razumevanje .....</i>	<i>36</i>
4.6. RAZLOGI ZA INTERNACIONALIZACIJO VISOKEGA ŠOLSTVA Z VIDIKA VISOKOŠOLSKIH INSTITUCIJ... ..	37
4.6.1. <i>Izboljšanje kakovosti .....</i>	<i>37</i>
4.6.2. <i>Stopnjevanje mednarodnega profila in prepoznavnosti .....</i>	<i>37</i>
4.6.3. <i>Razvoj človeških virov.....</i>	<i>37</i>
4.6.4. <i>Ekonomski vidik .....</i>	<i>38</i>
4.6.5. <i>Ustvarjanje strateških povezav.....</i>	<i>38</i>
4.6.6. <i>Raziskovanje in produkcija znanja.....</i>	<i>38</i>
5. PRISTOPI, STRATEGIJE IN OBLIKE INTERNACIONALIZACIJE VISOKEGA ŠOLSTVA..	40
5.1. PRISTOPI K INTERNACIONALIZACIJI VISOKEGA ŠOLSTVA	40
5.2. STRATEGIJE ZA INTERNACIONALIZACIJO VISOKEGA ŠOLSTVA.....	41
5.3. OBLIKE INTERNACIONALIZACIJE.....	44
5.3.1. <i>Mobilnost študentov .....</i>	<i>44</i>
5.3.2. <i>Mobilnost akademskega osebja.....</i>	<i>47</i>
5.3.3. <i>Internacionalizacija kurikula .....</i>	<i>48</i>
5.3.4. <i>Podružnične univerze (campusi) v tujini .....</i>	<i>49</i>
5.3.5. <i>Skupne/dvojne diplome.....</i>	<i>50</i>
5.3.6. <i>Bilateralno, multilateralno sodelovanje in tematske mreže .....</i>	<i>53</i>
5.3.7. <i>Transnacionalno virtualno izobraževanje.....</i>	<i>53</i>
5.3.8. <i>Mednarodni raziskovalni projekti .....</i>	<i>54</i>
6. PROBLEMI IN IZZIVI INTERNACIONALIZACIJE VISOKEGA ŠOLSTVA	55
6.1. OMEJITVE IN OVIRE PRI INTERNACIONALIZACIJI	55
7. EMPIRIČNI DEL.....	58
7.1. RAZISKOVALNE METODE IN DOMNEVE	58
7.2. INTERNACIONALIZACIJA VISOKEGA ŠOLSTVA V SLOVENIJI.....	60
7.2.1. <i>Visoko šolstvo v Sloveniji v 80-ih in 90-ih letih 20. stoletja.....</i>	<i>61</i>
7.2.2. <i>Visoko šolstvo v Sloveniji v 21. stoletju.....</i>	<i>63</i>

7.3.	KVANTITATIVNA RAZISKAVA O STOPNJI INTERNACIONALIZACIJE VISokega ŠOLSTVA V SLOVENIJI	69
7.3.1.	<i>Pomembnost in razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva v Sloveniji</i>	69
7.3.2.	<i>Institucionalna strategija za internacionalizacijo visokega šolstva v Sloveniji</i>	72
7.3.3.	<i>Stopnja vključenosti in oblike internacionalizacije visokega šolstva v Sloveniji</i>	74
7.3.4.	<i>Koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva v Sloveniji</i>	82
7.3.5.	<i>Priložnosti in ovire internacionalizacije visokega šolstva v Sloveniji</i>	83
7.3.6.	<i>Bistvena vprašanja o internacionalizaciji in spremembe v Sloveniji</i>	84
7.4.	MEDNARODNA PRIMERJAVA O STOPNJI INTERNACIONALIZACIJE VISokega ŠOLSTVA	85
7.4.1.	<i>Pomembnost in razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva</i>	85
7.4.2.	<i>Institucionalna strategija za internacionalizacijo visokega šolstva</i>	86
7.4.3.	<i>Mednarodna mobilnost študentov</i>	88
7.4.4.	<i>Koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva</i>	90
7.4.5.	<i>Priložnosti in ovire</i>	90
8.	SKLEP	91
8.1.	POMEMBNOST IN RAZLOGI ZA INTERNACIONALIZACIJO VISokega ŠOLSTVA	91
8.2.	INSTITUCIONALNA STRATEGIJA ZA INTERNACIONALIZACIJO VISokega ŠOLSTVA	92
8.3.	STOPNJA VKLJUČENOSTI IN OBLIKE INTERNACIONALIZACIJE VISokega ŠOLSTVA	92
8.4.	KORISTI IN NEVARNOSTI INTERNACIONALIZACIJE VISokega ŠOLSTVA	93
8.5.	PRILOŽNOSTI IN OVIRE	94
8.6.	BISTVENA VPRAŠANJA O INTERNACIONALIZACIJI IN SPREMEMBE	94
9.	ZAKLJUČEK	95
9.1.	PRIPOROČILA	97
10.	LITERATURA IN VIRI	99
10.1.	PRAVNI VIRI	104
11.	PRILOGE	105

Kazalo tabel

Tabela 2-1: Internacionalizacija visokega šolstva – zgodovinska perspektiva.....	15
Tabela 3-1: Vplivi globalizacije na internacionalizacijo visokega šolstva.....	23
Tabela 4-1: Motivi za internacionalizacijo visokega šolstva.....	33
Tabela 5-1: Programske strategije za internacionalizacijo – institucionalni nivo.....	42
Tabela 5-2: Organizacijske strategije za internacionalizacijo – institucionalni nivo.....	42
Tabela 5-3: Politike in programi za internacionalizacijo na nacionalnem, sektorskem in institucionalnem nivoju.....	43
Tabela 7-1: Primerjava med ravni izobrazbe po »dosedanjih« in »Bolonjski« študijskih programih.....	67
Tabela 7-2: Opisne statistike za povprečne vrednosti pomena za internacionalizacijo.....	70
Tabela 7-3: One – Way ANOVA test – (analiza razlik v povprečju izbranih spremenljivk).....	70
Tabela 7-4: One – Way ANOVA test – (analiza razlik v povprečju izbranih spremenljivk).....	71
Tabela 7-5: Izdelana strategija/program za internacionalizacijo glede na znanstveno področje.....	73
Tabela 7-6: Opisne statistike za povprečne vrednosti glede izdelane strategije/programa za internacionalizacijo glede na znanstveno področje.....	73
Tabela 7-7: One – Way ANOVA test – (analiza razlik v povprečju izbranih spremenljivk).....	73
Tabela 7-8: One – Way ANOVA test – (analiza razlik v povprečju izbranih spremenljivk).....	76
Tabela 7-9: Opisne statistike za povprečne vrednosti glede mednarodne razsežnosti kurikula glede na znanstveno področje.....	78
Tabela 7-10: One – Way ANOVA test – (analiza razlik v povprečju izbranih spremenljivk).....	78
Tabela 7-11: Število slovenskih študentov, ki so se odločili za študij v tujini v okviru programa Erasmus, in število tujih študentov, ki se je odločilo za študij v Sloveniji.....	79
Tabela 7-12: Število slovenskega akademskega osebja na gostovanjih v tujini v okviru programa Erasmus.....	80
Tabela 7-13: Mobilnost slovenskih Erasmus študentov in profesorjev po letih glede na matično institucijo.....	81
Tabela 7-14: Število slovenskih študentov, ki so se odločili za študij v tujini v okviru programa Ceepus.....	81
Tabela 7-15: Mobilnost študentov v obdobju od 1987/88 do 2004/05 v okviru programa Erasmus.....	89

Kazalo slik

Slika 6-1: Ovire za internacionalizacijo visokega šolstva.....	56
--	----

Kazalo grafikonov

Grafikon 7-1: Relativna razmerja pomena internacionalizacija visokošolskega izobraževanja po posameznih organih.....	69
Grafikon 7-2: Relativna razmerja pomembnosti razlogov, ki vodijo k dejavnostim internacionalizacije na ravni fakultet v Sloveniji.....	71
Grafikon 7-3: Izdelana strategija/program za internacionalizacijo.....	72
Grafikon 7-4: Relativna razmerja vključenosti posameznih skupin ljudi v procese internacionalizacije.....	74
Grafikon 7-5: Relativna razmerja oblik internacionalizacije.....	75
Grafikon 7-6: Mednarodna razsežnost kurikula glede na znanstveno področje.....	78
Grafikon 7-7: Ali obstajajo koristi internacionalizacije visokega šolstva.....	82
Grafikon 7-8: Relativna razmerja po pomembnosti internacionalizacije v Sloveniji in v Evropi.....	86
Grafikon 7-9: Relativna razmerja v zvezi s strateškim načrtom internacionalizacije.....	87

1. Uvod

Vse družbe (posebno evropske) se vse od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja soočajo z izrazitimi družbenimi, političnimi, ekonomskimi in tehnološkimi spremembami. Sem bi gotovo lahko uvrstili spremembe, ki jih prinašata globalizacija (kapitala, proizvodnje, storitev in trgovine) in z njo povezana povečana konkurenca v svetovnem merilu ter evropeizacija in z njo povezani integracijski procesi ter hitre tehnološke spremembe (predvsem tiste, pogojene z razvojem informacijske in komunikacijske tehnologije). S svojimi dinamičnimi spremembami v razvoju informacijsko-komunikacijskih tehnologij in s širitvijo možnosti njihove uporabe v vse sfere gospodarstva in družbe nasploh; z zaostrovanjem konkurence ter z liberalizacijo mednarodnega pretoka blaga, storitev in kapitala, vplivata tako globalizacija kot evropeizacija na vse večjo odprtost in medsebojno povezanost družb na eni strani ter ranljivost družb na drugi strani. Govorimo o oblikovanju nove družbeno-gospodarske ureditve, ki se označuje z nizom izrazov, kot so storitvena družba, informacijska družba, družba znanja, inovacijska družba, postindustrijska družba.

»Evropa se z vse večjo odprtostjo družb sooča z novimi dimenzijami življenja: s spoznavanjem različnosti in hkrati z nujnostjo, da se ob sodelovanju v procesih dela in bivanja razvijajo oblike strpnega sobivanja in ustvarjanja skupnih evropskih in svetovnih vrednosti« (Čok 2005: 16). Kakor sta multikulturalizem in multilingvizem postala neizogibni dimenziji sodobne družbe, je internacionalizacija postala neizbežna razsežnost visokega šolstva tako v Sloveniji kot povsod po svetu. Namreč, globalna družba znanja ter težnja po oblikovanju enotnega evropskega visokošolskega prostora, poleg drugih modifikacij, narekujejo zahtevo oz. nujno po visoko izobraženi, fleksibilni, ustvarjalni in podjetni delovni sili z močno motivacijo za neprestano učenje, razumevanje različnih kultur in delovanje v mednarodnem okolju. Vse to pa postavlja pred tradicionalne sisteme visokega šolstva številne izzive ter prinaša potrebo po internacionalizaciji kurikula, spremenjenih metodah poučevanja, uvajanju informacijske komunikacijske tehnologije v visokošolsko izobraževanje, mobilnosti študentov in akademskega osebja ter zahtevo po intenzivnem uvajanju novejših oblik internacionalizacije v sfero visokega šolstva.

V zadnjem desetletju postaja internacionalizacija vse bolj pomemben dejavnik v delovanju visokošolskih institucij ne samo v Sloveniji, ampak tudi v ostalih članicah Evropske unije in v državah po svetu, saj predstavlja področje aktivnosti, vir potencialnih novosti in finančnih virov, ki vodijo do razvoja novih politik, programov ter praks na institucionalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju. Nenazadnje prispeva k temu tudi oblikovanje evropskega trga delovne sile, ki s seboj prinaša nujno po redefiniciji in primerjanju doseženega znanja.

Znanje ni več razumljeno kot kup informacij, podatkov, temveč predvsem kot kompetenca za opravljanje nekega dela v mednarodnem oz. v več-kulturnem okolju, kot sposobnost uporabe znanja v družbenem sobesedilu in tehnološkem procesu. Sodobno razumevanje znanja spreminja tudi razumevanje posameznika. Posameznik ni več pasivni prejemnik neskončnega števila informacij, temveč je predvsem enkratno in neponovljivo bitje, ki znanje uporablja za kompetentno razreševanje problemov v sicer kompleksnem, sodobnem in tudi v mednarodnem okolju (Čok 2005: 16).

Poleg klasičnih kompetenc, ki so osnova za pojmovanje splošne izobrazbe, se je v zadnjih desetih letih pokazala potreba po razvoju novih, ki omogočajo vsakemu posamezniku učinkovito in uspešno delovanje tako v domačem kot v mednarodnem okolju. Gre za spoznanje, da se je le s socialno kohezijo, medkulturnim dialogom in mednarodnim sodelovanjem mogoče samozavestno soočiti z izzivi in tveganji, ki jih v delo in življenje prinašajo tehnološki razvoj, globalizacija in evropski integracijski procesi. Kompleksnost odprtega sodobnega sveta tako poleg nuje po redefiniciji znanja, sposobnosti in spretnosti prinaša tudi zahteve po primerljivosti pridobljenega znanja, po povečevanju možnosti mednarodne zaposljivosti diplomantov, večji transparentnosti in omogočanju primerljivosti študijskih programov v Evropski uniji, zagotovitvi evropske dimenzije študijskih programov in tudi večje privlačnosti izobraževanja v Evropski uniji. Ti se morajo usklajevati na ravni mednarodne primerljivosti, poleg tega pa še upoštevati potrebe po učinkovitosti prenosa znanj v neposredno domačo prakso.

V času, ko se dogajanje in problemi med seboj čedalje bolj prepletajo v širših kontekstih, so povezovanje, primerljivost in vzajemnost mednarodnih standardov prvi in glavni pogoj za enakopravno sodelovanje v širših razvojnih tokovih in procesih tudi za Slovenijo.

Internacionalizacija visokošolskega izobraževanja je še posebej pomembna iz vidika doseganja konkurenčne prednosti Slovenije. Zanimarjanje te razsežnosti visokošolskega izobraževanja ne bi povzročilo le razvojnega zaostanka, pač pa bi v sedanjih mednarodnih razmerah hitro vodilo k popolni prevladi tujega znanja. Vključevanje v mednarodne procese na področju izobraževanja je nujno tudi za zagotavljanje kakovosti. Pospeševanje vključevanja v mednarodno sodelovanje in internacionalizacije je naloga države, univerz in drugih samostojnih visokošolskih zavodov (Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju 1995: 287).

Slovenija mora tudi na področju visokošolskega izobraževanja slediti spremembam, ki se dogajajo v drugih evropskih državah in povsod po svetu. Slovenski visokošolski prostor se ne more razvijati samo v nacionalnih okvirih, izoliran od ostalega sveta. Samo mednarodno odprto visokošolsko izobraževanje bo omogočilo doseganje ciljev, ki si jih je Slovenija zadala s podpisom Bolonjske deklaracije in Lizbonske strategije ter se prilagodila zahtevam globalne ekonomije. Poleg uspešnega vključevanja v evropske integracijske procese pa je enako pomemben cilj utrjevanja narodne identitete z uveljavljanjem odličnosti slovenske znanosti ter ohranjanje bogastva naravne in kulturne dediščine.

To pa pomeni, da se mora Slovenija intenzivneje posvetiti obravnavanju vplivov globalizacije, integracijskih procesov, liberalizacije mednarodne trgovine in trgov, ki so v zadnjih treh desetletjih dramatično zaznamovali področje visokega šolstva, ter poiskati najboljše možnosti za prilagoditev tem novim pogojem tako na institucionalnem kot na nacionalnem področju visokošolskega izobraževanja. Neosveščenost o prednostih in koristih, ki jih prinaša internacionalizacija visokega šolstva, ter pasivna vloga glede uvajanja različnih oblik internacionalizacije v sfero visokega šolstva lahko Slovenijo privede do stanja izoliranosti in nekonkurenčnosti.

1.1. Obrazložitev znanstvene relevantnosti predlagane teme

Glede na kritične mase, s katerimi razpolagamo na posameznih področjih in dejstvo, da ponekod dosegamo vrhunske dosežke, bi si morali med ključne cilje zastaviti tudi nalogo, da se vključujemo in sodelujemo v evropskih in mednarodnih akademskih mrežah ter delitvi dela, kadar je to možno in perspektivno. Sedanje odpiranje in povezovanje evropskega prostora je razvojna priložnost; zamujanje bi lahko pomenilo, da svoj visokošolski prostor prepuščamo predvsem študiju na prvi stopnji, bolj poglobljena in specializirana prizadevanja pa bi prehajala v širši prostor (Zgaga et al 2004: 21).

Prav izredni pomen, ki ga ima internacionalizacija za kakovost visokega šolstva v Sloveniji je narekovalo odločitvi, da na podlagi magistrskega dela pridobimo vpogled v dejansko stanje različnih oblik internacionalizacije v članicah javnih visokošolskih institucij v Sloveniji ter raziščemo pomen, ki ga članice temu področju pripisujejo.

Osrednji problem, ki smo ga tekom delovanja na tem področju zasledili, je namreč ta, da v Sloveniji doslej ni bilo izdelanega še nobenega poročila, analize ali raziskave, ki bi obravnavala, kako se članice javnih visokošolskih institucij prilagajajo dramatičnim spremembam, ki jih prinašata globalizacija in evropeizacija in ki bi raziskala pomen internacionalizacije za visoko šolstvo ter pojasnila njene koristi, izzive, bistvena vprašanja, priložnosti, ali predstavila vlogo, ki jo ima to področje za celotno Slovenijo. Niti po pregledu številnih dokumentov resornega ministrstva ni bilo mogoče zaslediti nobenega pregleda nad stanjem internacionalizacije v Sloveniji ter vprašanja, s katerimi se soočajo članice javnih visokošolskih institucij ob uvajanju mednarodne razsežnosti v njihovo delovanje, kakšen pomen ji pripisujejo ter v čem vidijo koristi ali nevarnosti. Opravljena je bila zgolj raziskava o mednarodni mobilnosti študentov, ki pa predstavlja zgolj enega izmed elementov, ki spada v širši sklop aktivnosti s področja internacionalizacije visokega šolstva.

Za razliko od drugih evropskih držav, kjer je o področju internacionalizacije visokega šolstva možno pridobiti ogromno literature, poročil, analiz, študij ter prisostvovati na različnih mednarodnih konferencah, kjer razpravljajo o tej tematiki, žal na tem področju v Sloveniji precej zaostajamo. Čeprav globalna ekonomija, Bolonjska deklaracija in Lizbonska strategija Slovenijo zavezujejo, da se v okviru različnih programov in aktivnosti

čim bolj povezuje z ostalimi sorodnimi institucijami v Evropi ter na tak način pridobi konkurenčno prednost, se o tej tematiki razpravlja zgolj »za vrati« posameznih univerz ali nacionalnih teles. Tovrstno ločeno delovanje pa vpliva na to, da ni podanega nobenega pregleda nad dogajanjem na področju internacionalizacije v sferi visokega šolstva in podatkov o njenih koristih, priložnostih, motivih in seveda nevarnostih.

Zato je poglobiten namen pričujočega dela predstavitev in obravnava teoretičnih podlag procesa internacionalizacije v visokem šolstvu ter poglobitnih dogajanj v svetu, ki so vplivala na razvoj oz. pospešitev obravnavanega področja. Na podlagi svetovnih študij s tega področja bomo pojasnili pojem internacionalizacije visokega šolstva, razloge in motive za njeno uvajanje, pristope in strategije uvajanja internacionalizacije v sfero visokega šolstva ter oblike, ovire oz. omejitve in nadaljevali s predstavitevjo izsledkov raziskave, s katero bomo poskušali pridobiti čim več podatkov in relevantnih informacij, povezanih z internacionalizacijo v članicah javnih visokošolskih institucij v Sloveniji, njenim stanjem in razvojem.

S tem bomo omogočili, da širša javnost v Sloveniji pridobi prvi tovrsten vpogled v teoretični okvir procesa internacionalizacije visokega šolstva v svetovnem merilu ter prvovrstno analizo stanja internacionalizacije visokega šolstva v Sloveniji, v kateri bo predstavljen pomen, ki ga članice javnih visokošolskih institucij namenjajo internacionalizaciji, njihovi razlogi za internacionalizacijo, koristi, nevarnosti in bistvena vprašanja, s katerimi se članice javnih visokošolskih institucij v Sloveniji soočajo v obdobju reorganizacije njihovega delovanja ter oblikovanja skupnega evropskega visokošolskega prostora. S samim delom želimo vplivati tudi na začetek razprave o internacionalizaciji visokega šolstva in na pripravo raziskav in analiz v Sloveniji, zato upamo, da bo delo doseglo tudi ta namen in bo predstavljalo koristen in uporaben vir za naslednje razprave na to temo.

1.2. Metoda dela in domneve

Za izvedbo magistrskega dela in preverjanje domnev smo uporabili kombinacijo različnih metodoloških pristopov.

V prvem delu se magistrsko delo opira na študij virov oz. pregled obstoječih spoznanj in teorij s področja internacionalizacije visokega šolstva, ki so na razpolago izključno v tuji literaturi, in so z metodo deskripcije ter metodo kompilacije vključeni v magistrsko delo.

V drugem delu magistrskega dela predstavljamo empirični del, v katerega smo vključili:

- kronološki pregled,
- metodo anketiranja,
- statistično metodo – za številčne prikaze ter

- primerjalno metodo – za izvedbo primerjav med podatki evropskih držav.

V prvi fazi empiričnega dela predstavljamo kronološko analizo o internacionalizaciji visokega šolstva v Sloveniji v zadnjih dvajsetih letih ter nadaljujemo s kvantitativno raziskavo o stopnji internacionalizacije v članicah javnih visokošolskih institucij v Sloveniji, ki je bila izvedena na podlagi izpolnjenih vprašalnikov o internacionalizaciji, ki smo jih v elektronski obliki posredovali vsem tajnikom ter odgovornim za mednarodno sodelovanje. Osrednji del standardiziranega vprašalnika z večino vprašanj zaprtega tipa, smo zaradi primerjave v drugem delu empiričnega dela povzeli iz vprašalnika »Internationalization of Higher Education¹«, ki ga je leta 2006, za visokošolske institucije v svetu, pripravila International Association of Universities (IUA). Zbrane podatke smo obdelali po naslednjih področjih:

- pomembnost in razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva;
- institucionalna strategija za internacionalizacijo visokega šolstva;
- stopnja vključenosti in oblike internacionalizacije visokega šolstva;
- koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva;
- priložnosti in ovire;
- bistvena vprašanja o internacionalizaciji in spremembe.

Raziskava je potekala tako, da so respondenti vnašali podatke v vnaprej pripravljen elektronski obrazec programskega paketa Microsoft Word Professional xp. Za tem smo podatke zajeli v Microsoft Access Professional xp, kjer smo opravili osnovne aktivnosti upravljanja podatkov (čiščenje, priprava modela, združevanje). Do pripravljene baze podatkov smo dostopali s programsko opremo Microsoft Excel Professional xp ter za vsako področje izračunali odstotke in nato odgovore zapisali v obliki tabel, jih prikazali z grafičnimi prikazi ter dodali interpretacijo. S pomočjo programskega orodja SPSS smo ugotavljali, ali so razlike med odgovori statistično značilne. Drugo fazo empiričnega dela predstavlja primerjava med pridobljenimi podatki o stopnji internacionalizacije v Sloveniji s primerljivimi podatki raziskave evropskih visokošolskih institucij, ki jo je International Association of Universities (IUA) objavila v mesecu oktobru 2006.

Domneva D1: *»Proces internacionalizacije visokega šolstva se na članicah javnih visokošolskih institucij v Sloveniji izvaja strateško načrtovano z jasno ovrednotenimi cilji in evalvacijo.«*

---

¹ International Association of Universities (IAU) (2005): Global Survey Report: Internationalization of Higher Education: New Directions, New Challenges. Dostopno na: <http://www.unesco.org/iau/internationalization/pdf/institutional.pdf>

Domneva D2: »*Internacionalizacija visokega šolstva je v Sloveniji sestavni del strateških načrtov tako na fakultetah s področja družboslovnih in humanističnih ved kot na fakultetah s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved.*«

Domneva D3: »*V primerjavi s fakultetami v Evropi, na članicah javnih visokošolskih institucij v Sloveniji primanjkuje politik/strategij za uvajanje procesa internacionalizacije.*«

1.3. Struktura dela

Magistrsko delo je razdeljeno v devet povezanih poglavij. V prvem poglavju, ki predstavlja uvod magistrskega dela, je navedena opredelitev znanstvene relevantnosti predlagane teme, metod dela in domnev ter strukturiranost magistrskega dela.

Drugo poglavje magistrskega dela obravnava razvoj koncepta internacionalizacije visokega šolstva skozi ogledalo zgodovinske perspektive ter na podlagi teoretičnih okvirov nadaljuje z opredelitvijo pojma internacionalizacije visokega šolstva. Poglavje se zaključuje s pojasnilom razlik in sorodnosti med pojmom *internacionalizacija visokega šolstva* in *globalizacija* ter z obrazložitvijo sorodnih pojmov.

V tretjem poglavju se posvečamo obravnavi družbenih in gospodarskih sprememb ter okolja v katerem visoko šolstvo deluje. Med te spremembe smo na prvo mesto uvrstili obravnavo procesa globalizacije, ki je najbolj močan razlog za spreminjajoče se okolje visokega šolstva, sledi obravnavo težnje po uvedbi skupnega evropskega visokošolskega prostora (Bolonjska deklaracija) ter povezava Lizbonske strategije in sprememb v financiranju visokošolskih institucij z internacionalizacijo visokega šolstva.

Četrto poglavje opredeljuje pogloblitve motive za internacionalizacijo visokega šolstva v svetovnem merilu ter nadaljuje z obrazložitvijo razlogov za internacionalizacijo visokega šolstva z vidika nacionalnih organov ter članic visokošolskih institucij.

V petem poglavju se osredotočamo na predstavitev pristopov, strategij in najbolj pogostih oblik internacionalizacije visokega šolstva v svetovnem merilu. Med te spadajo: mobilnost študentov; mobilnost akademskega osebja; internacionalizacija kurikula; podružnične univerze (campusi) v tujini; skupne/dvojne diplome; bilateralno/multilateralno sodelovanje in tematske mreže; transnacionalno virtualno izobraževanje in mednarodni raziskovalni projekti.

Šesto poglavje obravnava probleme in ovire pri uvajanju internacionalizacije visokega šolstva na ravni članic visokošolskih institucij.

V sedmem poglavju se skozi obravnavo pravnih dokumentov s področja slovenskega visokega šolstva v zadnjih dvajsetih letih osredotočamo na predstavitev visokošolskega

prostora v Sloveniji ter na podlagi pravnih okvirov pojasnimo razvoj in vpetost področja internacionalizacije v sfero visokega šolstva. V nadaljevanju istega poglavja se posvetimo predstavitvi statističnih podatkov, ki se navezujejo na internacionalizacijo visokega šolstva Sloveniji, ter podatke primerjamo z izsledki raziskave o stopnji internacionalizacije v evropskih visokošolskih institucijah.

V zadnjih dveh poglavjih magistrsko delo zaključimo s sklepom in zaključkom.

2. Internacionalizacija visokega šolstva

2.1. Razvoj koncepta internacionalizacije visokega šolstva

Koncept internacionalizacije visokega šolstva se je, gledano iz zgodovinske perspektive, pojavil prvič že v 12. stoletju oz. v obdobju visokega srednjega veka. To časovno obdobje je zaznamovano z množičnim preseljevanjem ljudstev in v samem začetku z razpadom antike. Celoten rimski imperij, ki je bil v petem stoletju dejansko mešanica latinske, galske, keltske in grške kulture ter močno prežet s krščanstvom, je bil že nekaj stoletij pred razpadom zahodne polovice ogrožen zaradi vpadov »barbarskih« ljudstev, kot so: Huni, Avari, Slovani, Franki, Germani, Teutoni, Alemani, Angli, Sasi, Vandali, Svebi, Vikingi, Ostrogoti in Vizigoti. Poleg teh zgodovinskih temeljev predstavlja pomembno značilnost tega časovnega obdobja tudi pokristjanjevanje, ki je v 12. stoletju bila močna gonilna sila za internacionalizacijo visokega šolstva ter hkrati tudi cilj internacionalizacije visokega šolstva (glej tabelo 2-1). Mobilnost študentov in akademskega osebja je kot oblika internacionalizacije visokega šolstva služila predvsem širjenju krščanske vere in krščanske kulture (Huang 2006: 21).

V obdobju novega veka (15. stoletje–1918) so verske in kulturne motive za internacionalizacijo visokega šolstva nadomestili ekonomski in politični dejavniki, ki so to zgodovinsko obdobje zaznamovali z dominantnim položajem proizvodne industrije v nacionalnem ali regionalnem gospodarstvu ter z načrtnim naseljevanjem ljudi na nenaseljena območja. Poglavitni cilj internacionalizacije visokega šolstva je v tem obdobju predstavljal razvoj izobraževalnega sistema visokega šolstva z namenom kolonizacije.

V sodobnem času je razvoj internacionalizacije visokega šolstva močno zaznamovala hladna vojna, ki označuje politično stanje, ki je trajalo od konca druge svetovne vojne (1945) do razpada Sovjetske zveze (1990). Po nekaterih trditvah se je hladna vojna končala že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so se umirile nekatere večje napetosti med vzhodnim in zahodnim blokom. Zaradi nasprotij med ZDA in Sovjetsko zvezo, ki so izvirala predvsem iz ideoloških razlik, so gonilno silo za internacionalizacijo visokega šolstva v tem časovnem obdobju predstavljali politični in ideološki dejavniki.

Tabela 2-1 prikazuje razvoj koncepta internacionalizacije skozi tri časovna obdobja oz. razvojne stopnje (srednji vek, novi vek in sodobnost) ter pri vsaki razvojni stopnji predstavlja temeljne značilnosti koncepta internacionalizacije visokega šolstva. V vsaki razvojni stopnji oz. časovnem obdobju je pojem internacionalizacije razumljen drugače, prav tako pa tudi cilji in razlogi zanj.

Tabela 2-1: Internacionalizacija visokega šolstva – zgodovinska perspektiva

Časovno obdobje in družbene spremembe ²	Srednji vek (12.–15. stoletje) <i>pokristjanjevanje v zahodni Evropi</i>	Novi vek (15. stoletje–1918) <i>industrializacija in kolonizacija</i>	Sodobnost (1918–1980) <i>hladna vojna</i>
Dejavniki ³	verski in kulturni dejavniki	ekonomski in politični dejavniki	politični in ideološki dejavniki
Cilji ⁴	širjenje krščanstva in krščanske kulture	razvoj izobraževalnega sistema visokega šolstva z namenom kolonizacije	prevzem in ponudba politične ideologije z namenom večjega razvoja države
Oblike ⁵	mobilnost študentov in akademskega osebja	uvoz in izvoz modelov in oblik visokošolskega izobraževanja	razvoj sodelovanja z državami tretjega sveta
Poglavitna področja ⁶ oz. države	Evropa (posebno zahodni in južni del Evrope)	Evropa, Severna Amerika, Azija, Afrika	Evropa, Severna Amerika, Azija, Afrika in druge države

Vir: Huang, Futao (2006): Incorporation and University Governance: A Comparative Perspective from China and Japan. *Higher Education Management and Policy*, 18 (2), str. 21.

Po letu 1980 je razvoj internacionalizacije visokega šolstva močno zaznamoval proces globalizacije. »Globalizacija je proces, dokončan v dvajsetem stoletju, ki kapitalizem uveljavi kot prevladujoč svetovni sistem in ga razširi po svetu. Glede na lastnosti kapitalističnega sistema, ki ga ta nosi že od svojih zametkov pred industrijsko revolucijo v 18. stoletju, se globalizacija ne pojavlja kot povsem samostojen pojav, pač pa podaljšek ali končna faza teženj kapitalizma« (Wallerstein 1998: 32). V dvajsetem stoletju je svetovni model kapitalizma pri svojem širjenju dosegel geografsko mejo z razširitvijo trga in državnega sistema v vse regije planeta. S svojimi dinamičnimi spremembami v razvoju informacijsko-komunikacijskih tehnologij in s ciljem liberalizacije mednarodnega pretoka blaga, storitev in kapitala, je globalizacija zaznamovala tudi razvoj internacionalizacije visokega šolstva povsod po svetu.

Če primerjamo razvoj internacionalizacije visokega šolstva pred letom 1980 (tabela 2-1) ter po letu 1980 lahko zaključimo, da je internacionalizacija visokega šolstva ob koncu

² Prva kategorija opisuje bistvene značilnosti in spremembe družbenega okolja posameznega časovnega obdobja ter nam s tem pomaga razumeti temeljni okvir za umestitev koncepta internacionalizacije visokega šolstva v posamezno obdobje.

³ Druga kategorija predstavlja dejavnike, ki so v posameznem časovnem obdobju vplivali na internacionalizacijo visokega šolstva in njen pomen.

⁴ Tretja kategorija nam omogoča vpogled v razvojne cilje določenega obdobja, ki bi naj bili uresničeni z konceptom internacionalizacije visokega šolstva.

⁵ Četrta kategorija se navezuje na prikaz oblik in vidikov internacionalizacije visokega šolstva v posameznem obdobju.

⁶ S pomočjo zadnje kategorije pa želimo prikazati področja oz. države, kjer je internacionalizacija postala pomemben koncept za uresničevanje zgoraj zastavljenih ciljev.

dvajsetega ter na začetku enaindvajsetega stoletja na globalni ravni vodena predvsem na podlagi ekonomskih dejavnikov in tržno naravnane ekonomije (Huang 2006: 21).

Kljub temu pa se situacija glede internacionalizacije visokega šolstva v današnjem času razlikuje v razvitih ter razvijajočih se državah. V večini razvitih držav (posebno v angleško govorečih državah) je internacionalizacija vodena predvsem v duhu podjetništva in komercializacije (npr. politike, ki se zavzemajo za šolnine za mednarodne študente ter prenos tržno naravnane transnacionalnega izobraževanja v države tretjega sveta). Na drugi strani pa je v večini razvijajočih se držav internacionalizacija visokega šolstva vodena predvsem na podlagi akademskih dejavnikov (npr. izmenjava študentov in akademskega osebja, mednarodna razsežnost kurikula ter transnacionalno izobraževanje z namenom izboljšanja kakovosti izobraževanja in raziskovalnih aktivnosti) (Huang 2006: 22).

2.2. Opredelitev pojma internacionalizacije visokega šolstva

Internationalizacija v najširšem pomenu besede obsega vse oblike mednarodnega sodelovanja. Z ekonomskega vidika se internacionalizacija nanaša na širjenje ekonomske dejavnosti v več držav oziroma na vključevanje podjetij v mednarodno menjavo in mednarodno proizvodnjo, tako z vidika menjave blaga in storitev oziroma tekočega kapitalskega dela plačilne bilance, kot tudi določenih oblik mednarodnega ekonomskega sodelovanja, ki v slednjih sploh niso zajete (Svetličič 1996: 52). *»Internationalizacija gospodarstva in družbe se navezuje na tokove surovin, materiala, polproizvodov in končnih proizvodov ter storitev, denarja, idej in ljudi med dvema ali več nacionalnimi državami«* (ibid.: 52).

Z vidika visokošolskega izobraževanja je internacionalizacija pogosto opredeljena kot koncept in proces integriranja mednarodnih povezav v učenje, raziskovanje in storitvene funkcije visokošolskih institucij. Internationalizacija visokega šolstva predstavlja različne aktivnosti za različne akterje na področju visokega šolstva, rezultat tega pa je velika raznolikost interpretacij, ki jih pripisujejo temu pojmu. Za nekatere internacionalizacija pomeni mednarodne aktivnosti, kot so: mobilnost študentov in akademskega osebja, mednarodne povezave, partnerstva, projekti in skupni študijski programi. Za druge pa predstavlja transnacionalno izobraževanje, ki v širšem pomenu obsega: skupne programe izobraževanja dveh ali več institucij v domači in tuji državi, podružnice institucij, ki delujejo v drugi državi, institucije, ki nudijo izobraževanje na daljavo, mednarodne institucije in organizacije ter virtualne univerze (Knight 2006: 11).

Čeravno se koncept internacionalizacije uporablja že stoletja na različnih področjih delovanja posamezne države (glej tabela 2-1), pa se je pojem prvič pojavil šele v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja. Pred tem sta se najpogosteje uporabljala pojma *mednarodno izobraževanje* in *mednarodno sodelovanje*. Pojem internacionalizacija je bil v

poznih osemdesetih letih prejšnjega stoletja razumljen kot sklop številnih mednarodnih aktivnosti na področju visokošolskega izobraževanja. Šele v devetdesetih letih prejšnjega stoletja sta Arum in Van de Water prva podala predlog za definicijo internacionalizacije visokošolskega izobraževanja. Predlagala sta, da se internacionalizacija definira kot: *»sklop aktivnosti, programov in storitev, ki posegajo na področje akademskih mednarodnih izmenjav ter mednarodnih študijskih programov«* (Arum in Van de Water 1996: 202).

V letu 1994 je Knight zavzela stališče, da se mora internacionalizacijo visokega šolstva razumeti kor proces, ki se nenehno razvija in je integriran v strukturo institucij visokošolskega izobraževanja. Predlagala je, da se internacionalizacijo visokega šolstva definira kot *»proces, ki vključuje mednarodno in medkulturno razsežnost v poučevanje, raziskovanje in storitvene funkcije določene institucije«* (Knight 1994: 7).

Van der Wende je glede na definicijo internacionalizacije, ki jo je predlagala Knight, zavzel stališče, da je definicija zastavljena preozko. Knight je zato podala nov predlog širše definicije internacionalizacije, ki vključuje tudi *»načrt s ciljem, da postane visokošolsko izobraževanje odzivno na zahteve in izzive, ki jih prinaša globalizacija, tržna ekonomija in trg delovne sile.«* Vendar pa so se različni avtorji glede na razširjeno definicijo internacionalizacije odzvali s kritiko, da definicija sicer vključuje pomembne elemente internacionalizacije, vendar pa se terminologija dotika zgolj elementov zunanjega okolja (posebno globalizacije). Internacionalizacije ne postavlja tudi v kontekst visokošolskega sektorja ter v njegove cilje in funkcije (Van der Wende 1997: 18).

Ker se različni avtorji nikakor niso mogli sporazumeti glede enotne definicije za internacionalizacijo na področju visokega šolstva, je De Wit zaključil: *»Medtem ko mednarodna dimenzija visokega šolstva pridobiva vse večjo pozornost in priznanje, pa jo ljudje razumejo na način, ki najbolj ustreza njihovim potrebam, namenom in ciljem. Zato je potrebno, da se opredeli jasna definicija internacionalizacije visokega šolstva, kajti sicer bo pojem »internationalizacija« postal sinonim za vse kar je povezano z mednarodnim sodelovanjem«* (De Witt 2002: 114).

Končni predlog opredelitve pojma internacionalizacije visokošolskega izobraževanja, ki ga je leta 2003 podala Jane Knight se je uveljavil v večini držav na območju Amerike, Avstralije in Evrope. Opredelitev, ki je zelo splošna, tako da se lahko prilagodi različnim državam, kulturam in izobraževalnim sistemom in ne specificira konkretnih razlogov, prednosti, rezultatov in akterjev, saj le-ti variirajo glede na posamezno državo, je naslednja: *»Internationalizacija visokega šolstva na nacionalnem, sektorskem in institucionalnem nivoju je proces integracije mednarodne, medkulturne in globalne razsežnosti v cilje, delovanje (poučevanje, učenje, raziskovanje ter storitve) visokošolskih institucij«* (Knight 2003: 2).

Knight je v zvezi z definicijo pojasnila, da so vsi izrazi, ki so uporabljeni v definiciji glede na različne države, kulture in izobraževalne sisteme, izbrani zelo pazljivo. Izraz *proces* je uporabljen z namenom, da se izrazi stališče, da je internacionalizacija proces, ki se nenehno razvija. Izraz *proces* v drugih primerih pogosto označuje tripartitni model izobraževanja, ki vključuje vložek, proces in rezultat. Koncept vložka in rezultata v zgoraj navedeno definicijo nista vključena zaradi tega, ker bi se v drugačnem primeru moralo definirati tudi prednosti in rezultate, ki pa jih zaradi različnih držav in raznolikih izobraževalnih sistemov po mnenju Jane Knight ni mogoče zajeti v celoti.

Izraz *integracija* je uporabljen z namenom, da se predstavi pomembnost vključenosti mednarodne in medkulturne dimenzije v politiko in programe ter se zagotovi, da postane mednarodna dimenzija osrednja in ne obrobna usmerjenost visokošolskih institucij.

Izrazi: *mednarodna*, *medkulturna*, *globalna razsežnost* so skupno uporabljeni zato, ker odražajo širino internacionalizacije visokega šolstva. Beseda *mednarodno* je uporabljena s pomenom odnosa oz. razmerja med narodi, kulturami in državami. Beseda *medkulturno* je uporabljena z namenom, da se izpostavi kulturna različnost v domačem okolju. Beseda *globalno*, ki je večkrat sporna ali precenjena, pa označuje, da proces internacionalizacije visokega šolstva poteka po celem svetu. Vsi trije izrazi se med seboj dopolnjujejo ter podajajo širino, bogastvo in globino, ki jo predstavlja proces internacionalizacije na področju visokega šolstva.

Izraz *cilj* se nanaša na cilje visokega šolstva ter posamezne visokošolske institucije. Ti ponavadi vključujejo poučevanje, usposabljanje, študijske aktivnosti in različne storitve za širšo družbo (Knight 2005: 13–14).

2.2.1. Razlika med internacionalizacijo visokega šolstva in globalizacijo

Pojem internacionalizacija se pogosto zamenjuje ali celo enači s pojmom globalizacije, zato se natančna opredelitev obeh pojmov v tem sklopu zdi popolnoma na mestu.

V primerjavi z globalizacijo je internacionalizacija za večino gospodarstev starejši pojav. Svetličič (1996: 426) s pojmom internacionalizacija razume geografsko širjenje ekonomskih aktivnosti preko nacionalnih meja, predvsem v količinskem smislu, medtem ko pojem globalizacija uporablja kot sinonim za funkcionalno integracijo geografsko razpršene ekonomske dejavnosti. Pri globalizaciji gre namreč za nekaj več, meni Svetličič (ibid.: 426), tako glede na obseg kot tudi glede na vsebino in intenzivnost medsebojnega povezovanja. Za razliko od internacionalizacije so pri globalizaciji pomembne predvsem kakovostne spremembe (ibid.: 426).

Medtem ko se pojma globalizacija in internacionalizacija pogosto navezujeta na delovanje gospodarstva in pojasnjujeta ekonomski vidik tega delovanja, bomo v tem delu na podlagi

teorij različnih avtorjev, skušali osvetliti razmerje med globalizacijo in internacionalizacijo visokošolskega izobraževanja ter njuno pojmovanje.

El-Khawas 1994; Lenn 1999; Middlehurst 2000; Sadlak 2001 v: Teichler (2004: 7) navajajo, da se internacionalizacija visokega šolstva nanaša predvsem na fizično mobilnost, akademsko sodelovanje, prenos znanja in mednarodno izobraževanje, globalizacija pa se navezuje na tekmovalnost, konkurenčnost, tržno ekonomijo, transnacionalno izobraževanje in komercializacijo prenosa znanja.

Razmerje med globalizacijo in internacionalizacijo visokega šolstva opredeljujeta Knight in de Wit (1997) (Citirano v: Knight 1999: 14):

Globalizacija je pretok tehnologije, ekonomije, znanja, ljudi, valut, idej, ki povečuje povezanost in medsebojno odvisnost med narodi. Globalizacija vpliva na vsako državo zelo različno, to je odvisno predvsem od zgodovine določene države, tradicije in kulture. Internacionalizacija visokega šolstva predstavlja odziv na vplive globalizacije, hkrati pa spoštuje in upošteva individualnost naroda. Internacionalizacija in globalizacija sta različna pa vendar dinamično povezana koncepta.

(UNESCO 2003: 6) v zvezi z razmerjem med globalizacijo in internacionalizacijo visokega šolstva podaja naslednjo razlago:

Globalizacija je proces, ki vpliva na spremembe v delovanju posamezne družbe, ekonomije in na trg delovne sile, s tem pa tudi na spremembe v delovanju visokošolskih institucij. Vplivi globalizacije, ki povzročajo spremembe na vseh področjih delovanja posamezne družbe so ustvarili potrebo, da se univerzitetna središča odzovejo z internacionalizacijo izobraževalnih programov. To pomeni, da so se univerze zaradi družbenih in ekonomskih sprememb ter sprememb, ki se dogajajo na trgu delovne sile, začele v vse večji meri prizadevati ustvarjati izobraževalne programe, ki bodo prilagojeni za mednarodne študente ter izobraževalne programe, ki jih bodo izvajale tudi v drugih državah.

(Altbach 2004: 3) definira globalizacijo kot širitev ekonomskih, tehnoloških in znanstvenih tendenc, ki so neizogibne in neposredno vplivajo na sistem visokega šolstva.

Področje visokega šolstva postaja del nove globalne resničnosti, ki mora vplive globalizacije prilagoditi na različne načine, nikakor pa jih ne more in ne sme prezreti. Z vplivi globalizacije se soočajo tako zaposleni pedagoški delavci kot zaposleni v administraciji visokega šolstva. Na eni strani se vplivi globalizacije pedagoških delavcev dotikajo na področju publikacij, raziskav in razlikah v kulturi, na drugi strani pa se zaposleni v administraciji zaradi informacijske tehnologije in zahtev po tekočem znanju tujega jezika soočajo s potrebo po dodatnem izpopolnjevanju in učenju. Vsi ti in še mnogi drugi elementi so del globalnega okolja, ki vplivajo na visoko šolstvo na takšne ali drugačne načine.

Na vprašanje, zakaj je internacionalizacija visokošolskega izobraževanja lahko razumljena kot odgovor na globalizacijo ter hkrati tudi povod za globalizacijo, odgovarja Knight (2005: 4).

Izraz »odgovor na globalizacijo« temelji na dejstvu, da mora visoko šolstvo pripraviti študente na življenje in delo v povezanem, medsebojno odvisnem in globaliziranem svetu in, da morajo raziskave, ki se izvajajo v sferi visokega šolstva prispevati k odgovorom na problemska vprašanja v domači in tuji državi. Na drugi strani pa je internacionalizacija visokega šolstva lahko videna kot povod za globalizacijo, saj postaja tržni pristop do izobraževalnih storitev z ekonomskega vidika vedno bolj privlačen.

2.2.2. Sorodni pojmi

Poleg pojma internacionalizacije visokega šolstva moramo na tem mestu predstaviti in pojasniti tudi druga dva sorodna pojma, ki sta (po De Witt 1993: 8): *mednarodno sodelovanje (international cooperation) in transnacionalno izobraževanje (transnational education)*.

2.2.2.1. Mednarodno sodelovanje

Vzporedno s pojmom internacionalizacije, se v sferi visokega šolstva uporablja tudi pojem *mednarodno sodelovanje*. Interpretacija tega pojma je odvisna od posamezne države ter institucije, ki ta pojem uporablja. Najpogosteje se *mednarodno sodelovanje* uporablja kot splošen pojem, ki opisuje različne oblike povezovanja med institucijami določenega sektorja ter partnerskimi institucijami v drugih državah. V večini držav se pojem *mednarodno sodelovanje* opredeljuje in nanaša na *mednarodno razvojno sodelovanje*. Z vključitvijo besede »razvojno« se označuje obstoj razvojno-svetovalnih aktivnosti, ki se izvajajo na podlagi multilateralnih ali bilateralnih dogovorov ter po načelu recipročnosti služijo ciljem vključenih partnerskih visokošolskih institucij, kot npr.: povečana storilnost, razvoj človeških virov ali akademska mobilnost (Knight 2005: 4).

V zvezi s pojmom *mednarodno sodelovanje* je pomembno razločevati med naravo vertikalnega in horizontalnega sodelovanja. Vertikalno sodelovanje se nanaša na sodelovanje, v katerem ima ena od vključenih partnerskih institucij vlogo »donatorja«, druga institucija pa vlogo »prejemnika«. Na drugi strani pa se horizontalno sodelovanje nanaša na razmerje, ki temelji na recipročnosti in obojestranskih koristih, ki jih s sodelovanjem pridobita oz. pridobijo vključene partnerske institucije (Knight 2005: 5).

V sedanjem obdobju se na področju visokega šolstva večina bilateralnega in multilateralnega sodelovanja izvaja v duhu horizontalnega sodelovanja.

2.2.2.2. *Transnacionalno izobraževanje*

Globalizacija visokega šolstva postaja v svetovnem merilu ena izmed glavnih razvojnih smernic v akademskem svetu. Posledica globalizacijskega vpliva v izobraževanju je tudi hiter razvoj transnacionalnega izobraževanja, ki v širšem pomenu obsega: skupne programe izobraževanja dveh ali več institucij v domači in tuji državi, podružnice institucij, ki delujejo v drugi državi (lahko so del nekega šolskega sistema, lahko pa tudi ne), institucije, ki nudijo izobraževanje na daljavo, mednarodne institucije in organizacije ter virtualne univerze (MVZT⁷ 2007). Transnacionalno izobraževanje je pojem, ki sta ga razvila UNESCO in the Council of Europe v t. i. dokumentu »The Code of Practice on Transnational Education«. Pojem definira vse tipe visokošolskega izobraževanja, v katerem so študenti locirani v drugi državi, kakor pa institucija, ki dodeljuje naziv (UNESCO in Council of Europe 2001).

Poleg zanimanja, kaj pravzaprav internacionalizacija pomeni, so se tekom zadnjih desetih let začela pojavljati še mnoga druga vprašanja: »Ali je internacionalizacija odziv na/ ali vzpodbuda za globalizacijo? Kakšna je razlika med internacionalizacijo in globalizacijo? Katere so glavne značilnosti internacionalizacije v obdobju globalizacije? Kaj je namen internacionalizacije? Kaj so pričakovane prednosti in rezultati? Kakšna je njena vrednost? Kateri so pozitivni učinki, posredni rezultati in negativne posledice? Ali je internacionalizacija zgolj bežna novost, ali pa je to trajen proces?« (Knight 2005: 33).

Odgovore na zgoraj navedena vprašanja bomo skušali zasledovati v poglavjih, ki sledijo, naslednjem poglavju pa se bomo najprej osredotočili na izhodišča za internacionalizacijo visokega šolstva v svetovnem merilu.

---

⁷ MVZT – Ministrstvo za visoko šolstvo znanost in tehnologijo Republike Slovenije, dostopno na: http://209.85.129.104/search?q=cache:zLEIF44VSKsJ:www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/priznavanje_izobrazevanja_enicnarij/seminarji/arhiv_seminarji/+MVZT+transnacionalno&hl=sl&ct=clnk&cd=2&gl=si

3. Izhodišča za internacionalizacijo visokega šolstva

Če želimo obravnavati proces internacionalizacije ter prednosti in koristi, ki jih prinaša internacionalizacija na področju visokega šolstva, nikakor ne smemo prezreti okolja, v katerem visoko šolstvo deluje. V zadnjem desetletju so se visokošolske institucije povsod po svetu soočile z mnogimi spremembami in odločilnimi premiki, ki so narekovali temeljite spremembe v njihovem delovanju. Med te spremembe lahko na prvo mesto uvrstimo proces globalizacije, ki je najbolj močan razlog za spreminjajoče se okolje visokega šolstva, tej spremembi pa sledijo še težnja po uvedbi skupnega evropskega visokošolskega prostora (Bolonjska deklaracija), Lizbonska strategija in spremembe v financiranju visokošolskih institucij povsod po svetu.

3.1. Internacionalizacija kot odgovor na globalizacijo

Preden bomo predstavili vplive, s katerimi globalizacija vpliva na internacionalizacijo visokošolskega izobraževanja, je treba najprej pojasniti pojem globalizacije z vidika različnih avtorjev in njegove elemente.

Danes skoraj ne mine dan, da ne bi bila v medijih na tak ali drugačen način omenjena beseda globalizacija. Zagovorniki globalizacije poudarjajo njene prednosti za gospodarski razvoj in splošni človeški napredek, nasprotniki pa razmišljajo drugače, v njej vidijo vzrok za povečevanje razlik med najbogatejšimi in najrevnejšimi državami, zniževanje delovnih in socialnih standardov ter grožnjo za okolje in naravne dobrine.

Streeten (2001: 168) pojmuje globalizacijo kot nenehno soočanje in povezovanje ljudi, podjetij, skupnosti in držav celega sveta. Globalizacija je kompleksen in protisloven proces, ki ima vpliv na vsa področja družbenega in ekonomskega življenja. Pojav globalizacije ni nov, je pa po vsebini in razsežnosti drugačen, kot je bil v preteklosti, ker se dinamično spreminjajo dejavniki, ki vplivajo na proces globalizacije. Intenzivnost in multidimenzionalnost pojava ter novi načini vstopanja v mednarodne povezave povzročajo dinamične spremembe in vse večjo povezanost držav na političnem, gospodarskem in socialnem področju. Streeten (ibid: 168) definira globalizacijo kot čezmejno intenzifikacijo ekonomskih, političnih, družbenih in kulturnih odnosov.

Kolodko (2001: 11) navaja tri ključne dejavnike globalizacije: stopnjo zrelosti političnih odnosov ter raven teoretičnega znanja, ekonomskih veščin in tehnološki napredek. Politične in družbene ovire, kulturna raznolikost in trgovinske ovire potrebujejo ob vse močnejši integraciji gospodarstev dogovore na politični ravni, ki temeljijo na zrelosti političnih odnosov. Takim dogovorom smo priča v zadnjih letih, ko države liberalizirajo trgovino in vzpodbujajo neoviran pretok blaga, kapitala in storitev.

Pri ekonomskih dejavnikih globalizacije Svetličič (2004: 2) izpostavlja integrirano mednarodno proizvodnjo, ki pomeni, da je proizvodnja vse bolj odvisna ter povezana s

proizvodnjo in razdelitvijo na drugih koncih sveta. Predvsem gre za ogromen porast pomena vseh oblik mednarodnih ekonomskih odnosov, ki vplivajo na spremembo pretokov blaga, storitev in kapitala. Tretji dejavnik pa je po mnenju Palleya (1999: 3) silovit tehnološki napredek in razširjanje informacijske tehnologije na vsa področja delovanja.

3.1.1. Vplivi globalizacije na internacionalizacijo visokega šolstva

Pospešena globalizacija na področju svetovne trgovine je s proizvodi in storitvami zastavila dodatne izzive tudi področju visokega šolstva, saj so se pojavile težnje po premiku regulacije izobraževanja od nacionalnih držav k nadnacionalnim telesom odločanja, predvsem k tistim v okviru svobodne trgovine. Naraščajoča privatizacija visokega šolstva posledično povzroča, da je ponudba izobrazbe (predvsem novih, razvojno naravnanih programov) vse bolj vezana na potrebe trga.

V tabeli 3-1 je prikazanih pet elementov globalizacije, ki vplivajo na delovanje in na mednarodno dimenzijo visokega šolstva. Te spremembe vplivajo na vse vidike visokega šolstva, vključno s procesom poučevanja in kurikuli, na mobilnost študentov in akademskega osebja, mednarodne razvojne projekte, različne programe tujih jezikov, razvoj zaposlenih in transnacionalno izobraževanje.

Tabela 3-1: Vplivi globalizacije na internacionalizacijo visokega šolstva

Elementi globalizacije	Vpliv na visoko šolstvo	Vpliv na internacionalizacijo visokega šolstva
<i>Na znanju temelječa družba</i> Povečana pomembnost, ki se nanaša na produkcijo znanja.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poudarek na vseživljenjskem učenju in nenehnem strokovnem izpopolnjevanju. ▪ Zahteva po razvoju novih veščin in spretnosti, ki se izkazuje v novih izobraževalnih programih in kvalifikacijah. ▪ Delovanje univerz, ki je doslej temeljilo na raziskovanju in znanju, se spreminja v komercializacijo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Novi javni in privatni ponudniki izobraževalnih storitev. ▪ Transnacionalno izobraževanje. ▪ Izobraževalni programi se odzivajo na potrebe trga delovne sile. ▪ Povečana stopnja mobilnosti študentov, akademskega osebja, programov, ki vodijo do dvojne/skupne diplome.
<i>Informacijska in komunikacijska tehnologija</i>	Povečane možnosti posredovanja izobraževalnih storitev (on-line, satellite based, ...)	Inovativnejši načini posredovanja izobraževalnih storitev (e-učenje, podružnice, kampusi, ...)
<i>Tržna ekonomija</i> Vpliv tržne ekonomije.	Visoko šolstvo in izobraževalni programi usposabljanja v vse večji meri prevzemajo komercialno naravo.	Preoblikovanje kurikula in študijskih materialov.
<i>Liberalizacija trgovine</i>	Povečalo se je transnacionalno izobraževanje.	Večji poudarek je namenjen transnacionalnemu izobraževanju.
<i>Nacionalni organi</i> Ustanavljanje novih nacionalnih organov, struktur, sistemov namenjenih za mednarodno sodelovanje.	Vloga nacionalnih organov ter agencij, pristojnih za visoko šolstvo, se spreminja.	V ospredje prihajajo nove aktivnosti: zagotavljanje kakovosti, akreditacija, prenos ECTS, priznavanje kvalifikacij in mobilnost študentov.

Vir: Knight, Jane (2005): Internationalization - the New World of Crossborder Education Developments, Complexities and Challenges.

3.2. Oblikovanje skupnega evropskega visokošolskega prostora

Visoko šolstvo v Evropi se sooča z novim okoljem, ki je posledica globalizacije, novih komunikacij, naraščajoče konkurence in povečane komercializacije. Vzpostavitev povezovalnega in odprtega evropskega prostora izobraževanja in usposabljanja je zato v času globalizacije postala ključnega pomena za prihodnost Evrope ter njenih državljanov. Le na podlagi oblikovanja skupnega evropskega visokošolskega prostora bo Evropa lahko dovolj konkurenčna ostalemu svetu ter okrepila svoje intelektualne, kulturne, socialne, znanstvene in tehnološke razsežnosti.

V genezi oblikovanja skupnega evropskega visokošolskega sistema je nastalo več dokumentov, ki jih lahko razdelimo v dva sklopa. K prvemu sklopu spadajo dokumenti, ki so bili podpisani pred uradnim pričetkom bolonjskega procesa. To so Magna Charta Universitatum⁸, Erfurtska deklaracija, Lizbonska konvencija⁹ in Sorbonska deklaracija¹⁰. Lahko bi rekli, da so to preambula bolonjskega procesa. V drugem delu so bile sprejete Bolonjska deklaracija¹¹, Študentska deklaracija iz Göteborga¹², Lizbonska strategija¹³, Praški komunike¹⁴, Graška deklaracija¹⁵ in Berlinski komunike¹⁶.

V povezavi z internacionalizacijo visokega šolstva je na tem mestu potrebno osvetliti predvsem dva dokumenta: Bolonjsko deklaracijo in Lizbonsko strategijo, ki si glede na obravnavano tematiko zaslužita nadaljnje raziskovanje in pojasnjevanje.

3.2.1. Bolonjska deklaracija

Bolonjski proces lahko označimo kot skupno prizadevanje evropskih držav (bolj natančno: njihovih resorjev za izobraževanje), nekaterih vladnih in nevladnih mednarodnih organizacij za izobraževanje, akademskih ustanov in študentskih organizacij za koordinirano sodelovanje in poenotenje pogledov pri reševanju izzivov in odprtih vprašanj o ključnih konceptih, strategijah in razvojnih politikah visokega šolstva v razmerah, ki jih zaznamujejo evropske integracije, t. i. tranzicija v srednji in vzhodni Evropi ter globalizacija v svetovnem merilu.

---

⁸ Dokument dosegljiv na:

http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/880918_Magna_Charta_Universitatum.pdf

⁹ Dokument dosegljiv na: http://www.dfes.gov.uk/bologna/uploads/documents/Lisbon_Convention.htm

¹⁰ Dokument dosegljiv na: http://www.dfes.gov.uk/bologna/uploads/documents/SORBONNE_DECLARATION1.pdf

¹¹ Dokument dosegljiv na: http://www.dfes.gov.uk/bologna/uploads/documents/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf

¹² Dokument dosegljiv na: http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/student-goteborg-declaration-oth-sln-t02.htm

¹³ Dokument dosegljiv na: http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm

¹⁴ Dokument dosegljiv na: http://www.dfes.gov.uk/bologna/uploads/documents/PRAGUE_COMMUNIQUE2.pdf

¹⁵ Dokument dosegljiv na: http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/COM_PUB_Graz_publication_final.1069326105539.pdf

¹⁶ Dokument dosegljiv na: http://www.dfes.gov.uk/bologna/uploads/documents/Berlin_Communique1.pdf

Temeljni cilj Bolonjske deklaracije, ki so jo junija 1999 podpisali ministri devetindvajsetih evropskih držav¹⁷ je oblikovanje *enotnega evropskega visokošolskega prostora (European Higher Education Area – EHEA)* do leta 2010. S to deklaracijo so se evropske države odzvale na družbene potrebe, ki se nanašajo na visokošolsko izobraževanje, ter se obvezale, da bo vsaka država izpeljala potrebno reformo lastnega visokega šolstva, tako da bodo le-ti medsebojno usklajeni in primerljivi. Na tak način bo lahko evropski sistem visokega šolstva postal mednarodno konkurenčen, državljanom Evrope pa bo omogočil, da si pridobijo sposobnosti za spoprijemanje z izzivi novega tisočletja, mobilnost in zaposljivost. V deklaraciji je še posebej poudarjeno, da mora evropski visokošolski prostor postati bolj privlačen za študente iz drugih delov sveta, evropske institucije pa poziva, da se bolj odločno kot doslej vključijo v svetovno tekmo univerz za vpliv, prestiž in denar.

Skupni evropski visokošolski prostor naj bi dosegli z različnimi ukrepi, kot so:

1. Oblikovanje enotnega sistema primerljivih diplomskih stopenj. Oblikovanje enotnega sistema prepoznavnih in primerljivih diplomskih stopenj (obrazec Priloga k diplomu) z namenom pospešitve zaposlovanja evropskih državljanov ter mednarodne konkurenčnosti evropskega sistema visokega šolstva.

2. Sprejem sistema, ki je bistveno utemeljen na dveh glavnih študijskih obdobjih (cycles), dodiplomskem in podiplomskem. Dostop v drugo študijsko obdobje zahteva uspešno dokončanje prvega, to traja najmanj tri leta. Stopnja (degree), podeljena po prvem obdobju, je za evropski trg dela tudi relevantna kot ustrezna raven kvalifikacije. Drugo študijsko obdobje vodi k magisteriju in/ali doktoratu znanosti tako kot v mnogih evropskih državah že sedaj.

3. Vzpostavitev kreditnega sistema (ECTS – European Credit Transfer System) kot ustreznega sredstva za spodbujanje čim širše mobilnosti študentov. Krediti bi bili lahko pridobljeni tudi zunaj visokega šolstva, tudi z vseživljenjskim izobraževanjem, če jih priznajo univerze, ki študente sprejemajo.

4. Pospeševanje mobilnosti z odpravljanjem ovir, ki stojijo pred učinkovitim uresničevanjem prostega gibanja, predvsem pri:

- a) dostopu do študija, možnostih za usposabljanje ter s tem povezanimi storitvami, kadar gre za študente;
- b) priznavanju in vrednotenju obdobja raziskovanja, poučevanja in usposabljanja v Evropi, kadar gre za učitelje, raziskovalce in administrativno osebje, ne da bi prejudicirali njihove zakonite pravice.

---

¹⁷ Avstrija, Češka, Finska, Grčija, Irsko, Malta, Poljska, Slovaška, Švedska, Belgija, Danska, Francija, Madžarska, Italija, Litva, Nizozemska, Portugalska, Švica, Bolgarija, Estonija, Nemčija, Islandija, Latvija, Luxemburg, Norveška, Romunija, Španija in Združeno Kraljestvo, Slovenija.

5. Pospeševanje evropskega sodelovanja pri zagotavljanju kakovosti, tako da se razvijajo primerljiva merila in metodologije.

6. Pospeševanje potrebnih evropskih razsežnosti v visokem šolstvu, še zlasti s kurikularnim razvojem, sodelovanjem med institucijami, načrtovanjem mobilnosti ter integriranimi programi (integrated programmes) študija, usposabljanja in raziskovanja.

Bolonjska deklaracija je že ob podpisu (1999) pritegnila precejšnjo pozornost tudi v državah, ki v Bologni še niso bile navzoče; nekatere med njimi so med pripravami na praško srečanje izrazile željo, da bi se pridružile skupini podpisnic. Pred srečanjem v Pragi je bilo tako doseženo načelno soglasje, da se Hrvaški, Cipru in Turčiji omogoči sodelovanje v »bolonjskem« klub, dejansko pa se je po nekoliko poenostavljanjem postopku takoj po koncu konference pridružil tudi Lichtenstein. Skupina »bolonjskih« držav se je maja 2001 tako povečala z 29 na 33 članov (Zgaga 2004: 44).

Čeravno je do podpisa Bolonjske deklaracije internacionalizacija visokega šolstva v vseh državah podpisnicah predstavljala pomembno vlogo predvsem z vidika prispevanja intelektualnega kapitala k mednarodni skupnosti, akademskemu napredku in medsebojnem razumevanju, pa je po podpisu Bolonjske deklaracije postal njen pomen še močnejši.

Navkljub veliki evropski raznolikosti: različnih kulturnih, izobraževalnih, jezikovnih, političnih in drugih okolij in tradicij, je Evropska unija z namenom skupnega evropskega visokošolskega prostora, uspešno implementirala številne programe, ki posegajo na področje mobilnosti, komunikacije, sodelovanja med ljudmi in kulturami ter raziskovanja.

Na tem mestu je nedvomno potrebno omeniti enega od najuspešnejših tovrstnih programov European Action Scheme of Mobility of University Students (ERASMUS) ter kasneje program Socrates (2000–2006), ki je omogočal krajše študentske izmenjave, prenos European Credit Transfer System (ECTS), razvoj kurikulov, izmenjave akademskega osebja ter internacionalizacijo visokošolskih institucij znotraj skupine držav, ki uvajajo bolonjski sistem izobraževanja. Program je na območju evropskih držav predstavljal gonilo modernizacije evropskih sistemov visokega šolstva ter 1,2 milijonu¹⁸ evropskih študentov omogočil prvo bivanje v tuji državi in tako dosegel status socialnega in kulturnega pojava. Erasmus je bil in ostaja ključni dejavnik v internacionalizaciji in »evropeizaciji« visokošolskih izobraževalnih sistemov Evropske unije.

Z letom 2007 je Evropska unija začela z izvajanjem Integrated Lifelong Learning programme (2007 do 2013)¹⁹ – Program vseživljenjskega učenja, ki temeljito spreminja izvajanje programa Leonardo da Vinci, podprograme Socrates ter ostale aktivnosti internacionalizacije z namenom še večjega pospeševanja mobilnosti, partnerskega

¹⁸ Podatek dosegljiv na: http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/erasmus/erasmus_en.html

¹⁹ Opis programa dosegljiv na: http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html

sodelovanja in prenosljivosti v izobraževanju in usposabljanju. Program predstavlja osrednje gibalno k oblikovanju skupnega evropskega visokošolskega prostora in trdnemu zavezništvu med članicami Evropske unije ter nadvse ustrezno pot, da Evropa postane najbolj konkurenčna, na znanju temelječa regija sveta.

V obdobju globalizacije in evropeizacije postaja potreba po internacionalizaciji kurikula, spremenjenih metodah poučevanja, uvajanju informacijske komunikacijske tehnologije v izobraževalni proces, mobilnosti študentov in akademskega osebja ter zahteva po uvajanju drugih oblik internacionalizacije čedalje nujnejši vir potencialnih novosti, ki vodijo do razvoja novih politik, programov ter praks na institucionalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju. Težnja po uvedbi enotnega evropskega visokošolskega prostora ali t. i. bolonjski proces tako nedvomno predstavlja tehtno izhodišče za povečan pomen internacionalizacije visokega šolstva.

Bolonjski proces lahko povzemamo z desetimi cilji²⁰, med katerimi je običajno zelo visoko praviloma kar na prvem mestu uveljavitev »sistema zlahka prepoznavnih in primerljivih diplomskih stopenj z dvema glavnima študijskima stopnjama, dodiplomsko in podiplomsko«. Zadeva na tej ravni ni videti posebej problematična, a problem bolonjske reforme je predvsem v realnosti velike evropske raznolikosti, različnih kulturnih, izobraževalnih, političnih in drugih okolij in tradicij. V procesu poenotenja struktur (vstop, stopnje, prehodi, ipd.) in orodij (kreditni sistem, obrazec Dodatek k diplomi, mobilnost ipd.) je zelo težko najti ravnovesje med načelom ohranjanja bogastva razlik, tradicij in identitet ter načelom uveljavitve enotnega vseevropskega sistema zlahka prepoznavnih in primerljivih diplomskih stopenj (Zgaga 2003: 10).

3.3. Lizbonska strategija

Hitra gospodarska rast v ZDA z bliskovitim informacijsko – mikroelektronskim vzponom ter japonsko in vzhodnoazijsko naraščajočo delovno tehnološko superiornostjo je še okrepila prepričanje, da mora skupni evropski prostor postati na znanju temelječa, najbolj konkurenčna regija sveta. Države članice so se skupaj odločile, da strnejo svoje ustvarjalne in inovativne potenciale – ne v smislu tekmovanja in dokazovanja odličnosti posameznih nacionalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja – temveč v iskanju trdnega zavezništva, usmerjenega v iskanje optimalnih sinergij med nacionalnimi in evropskimi rešitvami zlasti v izobraževalnem in raziskovanem prostoru (Lorber 2004: 1).

---

²⁰ Zelo na kratko, gre za naslednje cilje: (1) sistem zlahka prepoznavnih in primerljivih stopenj, tudi ob pomoči dokumenta Dodatek k diplomi; (2) sistem, ki temelji na dveh glavnih ciklih: tudi prvi cikel je relevanten za trg dela, vstop v drugega pa zahteva dokončanje prvega; (3) sistem nabiranja in prenosa kreditov (ECTS); (4) mobilnost študentov, učiteljev, raziskovalcev itd; (5) sodelovanje v zagotavljanju kakovosti; (6) razvoj »evropske dimenzije« visokega šolstva; (7) strategije vseživljenjskega učenja; (8) vključitev univerz in študentov kot partnerjev pri vzpostavljanju EHEA (European Higher Education Area - Evropsko visokošolsko območje); (9) promoviranje privlačnosti EHEA izven Evrope; (10) povezovanje EHEA in ERA (European Research Area - Evropsko raziskovalno območje) ter vzpostavitev doktorskega študija kot tretje stopnje (povzeto po Zgaga 2003: 10).

Z bolonjskim procesom se na področju visokega šolstva uresničuje namen Lizbonske strategije, katere cilj je, da Evropska unija do leta 2010 »postane najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju zasnovano gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo²¹«.

Z Lizbonsko strategijo je bil dosežen konsenz, da bo za uresničitev modela Evrope s konkurenčnim gospodarstvom, trajnostnim razvojem, visoko socialno kohezijo in ohranjenim okoljem odločilno prispeval človeški potencial oz. posamezniki, sposobni generirati novo, inovativno znanje. »Ustvarjalni posamezniki, sposobni polno uresničiti svoje potencialne, se oblikujejo skozi formalno izobraževanje in usposabljanje kot tudi skozi proces vseživljenjskega učenja, ko si pridobivajo znanje, spretnosti in kompetence ne le za delo, temveč tudi za življenje, za trajnostni osebni razvoj in aktivno državljanstvo. To je poslanstvo in vloga izobraževanja in usposabljanja v Lizbonski strategiji« (Lorber 2004: 1).

Evropske institucije uresničevanje ciljev »najbolj konkurenčnega, na znanju temelječega gospodarstva« gradijo s tako imenovanim »mehkim prilagajanjem« (soft acuis) skozi vrsto dokumentov – konvencij, priporočil, deklaracij, ki se srečujejo v treh prioritetah (Lorber 2004: 1):

- izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja;
- povečanje dostopa do izobraževanja in usposabljanja in
- odpiranje sistemov izobraževanja in usposabljanja v širše okolje.

Lizbonska strategija je med drugim postavila Svetu za izobraževanje (Council of Education) nalogo, da se odzove in zavzame stališče o konkretnih bodočih ciljnih izobraževalnih sistemov, pri čemer naj se osredotoči na skupne zadeve in prioritete, upoštevajoč nacionalne razlike (Lizbonska strategija 2000: 27 čl.) Tako je februarja 2002 nastal dokument Detailed work programme on the follow-up of the objectives of educational and training systems in Europe (t. i. Objectives Report²²), ki je odslej v središču vseh diskusij o edukacijskih politikah.

T. i. Objectives Report poudarja, da sta izobraževanje in usposabljanje »ključno prednostno področje v Lizbonski strategiji«, v osrednjem delu pa predstavi delovni program za uresničevanje 13 ciljev. Prvih pet ciljev je usmerjenih k izboljšanju

---

²¹ European Council (2000): *Lizbonska strategija*. Dokument dosegljiv na: http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm

²² Commission of the European Communities (2002): Detailed work programme on the follow-up of the objectives of educational and training systems in Europe. Dokument dosegljiv na: <http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED479339>

kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja v Evropski uniji, naslednji trije poudarjajo širitev in olajševanje dostopa do izobraževanja in usposabljanja, zadnjih pet pa njihovo odpiranje navzven. Pri tem dokument zaključuje:

V novi Evropi družbe znanja je treba državljanom omogočiti, da se bodo lahko učili in delali skupaj v vsej Evropi ter da bodo povsod lahko v polni meri uporabljali svoje znanje. Še posebej na področju visokega šolstva so se ovire mobilnosti in priznavanju kvalifikacij že začele odpravljati, tako s pomočjo instrumentov Evropske unije (kot so ECTS ali univerzitetna partnerstva v okviru programa Socrates) kot s pomočjo bolonjskega procesa. Vendar pa na mnogih področjih ostaja še veliko dela. Zato je treba visokošolske ustanove in druge izobraževalne oblasti spodbujati k razvijanju bolj kompatibilnih sistemov kvalifikacij po vsej Evropi in k skupnemu razumevanju tega, kaj je minimalna raven zahtevane kakovosti za akreditacijo. Okrepiti je treba politike na področju transparentnosti in priznavanja kvalifikacij. Podpirati je treba razvoj skupnih diplom in kvalifikacij ter akreditacijskih sistemov, če naj bodo evropske izobraževalne ustanove v svetu priznane kot centri odličnosti (Commission of the European Communities 2002: 42).

V tem okolju je sistem učinkovitega in pravičnega priznavanja (fair recognition) postavljen pred nove izzive nenehno se spreminjajočih izobraževalnih sistemov, vse večje raznolikosti »tailormade« programov na vseh stopnjah izobraževanja ter na drugi strani pred vse večjo mobilnostjo, tokrat ne več samo študentov in akademikov, temveč tudi vse večjo mobilnostjo ustanov in programov. Današnja Evropa (zemljepisno gledano v kontekstu Sveta Evrope) ponuja programe izmenjave študentov (exchange projects), skupne programe ne glede na politične in zemljepisne meje (joint degrees, transnational education), nove oblike poučevanja in študija (distance, e-learning), nove organizacije (trade in higher education) in akreditacije izobraževanja ter različne oblike zagotavljanja kakovosti (quality assurance), drugačne oziroma širše od tistih, ki jih je zagotavljala država kot skrbnica javnega dobra in nosilka javne odgovornosti za lasten izobraževalni sistem. Skratka, izobraževanje podira vse meje in prodira v vse dejavnosti in v vsa obdobja naših življenj (vseživljenjsko učenje) (Lorber 2004: 2).

3.4. Spremembe v financiranju visokošolskega izobraževanja

Globalizacija s svojim delovanjem vpliva tudi na storitvene dejavnosti, ki doživljajo v zadnjih dvajsetih letih še bolj dramatične spremembe kot proizvodne dejavnosti. Številne storitvene dejavnosti so bile tradicionalno državno regulirane glede ponudbe, geografske razporeditve, ravni cen, kakovosti, dostopnosti itd. Z deregulacijo in večjo privatizacijo je omogočen hiter razvoj in oblikovanje številnih novih storitev. K temu je precej pripomogel Sporazum o trgovini s storitvami (GATS), ki je uvedel drugačno obravnavo storitev v mednarodni menjavi, na drugi strani pa tudi deregulacijski ukrepi držav in internacionalizacija na področju storitvenih dejavnosti (Stare, 2002: 5).

Temeljno podlago za spremembe v financiranju visokošolskega izobraževanja v Evropi predstavlja *Erfurtska deklaracija o avtonomiji univerze* s podnaslovom *Za odgovorno univerzo enaindvajsetega stoletja*, ki je bila sprejeta marca 1999. Podpisalo jo je štirinajst predstavnikov evropskega akademskega sveta (predstavniki univerz, predsednik rektorske konference in podobno) ter slovenski, nemški in estonski pristojni ministri. Financiranje visokega šolstva je zajeto v tretjem delu deklaracije, v katerem odločitev o obsegu in namenih državnega financiranja univerze prepušča posameznim državam, poziva pa jih k stabilnemu financiranju brez večjih nihanj iz leta v leto. To naj bi omogočalo razumno stopnjo vnaprejšnjega načrtovanja. Poleg tega je poglobitno smernico v zvezi s financiranjem visokega šolstva predstavljala usmeritev, da univerze ne bi smele biti odvisne samo od določenega vira sredstev, ampak bi si morale poiskati širšo paleto možnih finančnih virov, na primer tudi gospodarstvo. Gospodarstvo bi tako v zameno za svoja sredstva lahko pričakovalo praktično uporabno znanje, ki bi prispevalo k večji učinkovitosti.²³

Kot navaja Gibbs (2001: 87), je ta usmeritev povzročila dojetje izobraževanja kot proizvoda. Tak pogled daje večji pomen končnim rezultatom kot njihovem notranjemu pomenu, kar vodi do tako imenovanega »outcome-driven« izobraževanja. Pri tem velja, da je izobraževalni proces postranskega pomena in »končni proizvod« ni izobražena oseba v klasičnem pomenu, ampak oseba, ki je sposobna svoja pridobljena znanja uporabiti predvsem pri izpolnjevanju svojih ekonomskih želja. Tudi na srečanju partnerjev Svetovne konference o visokem šolstvu (junij 2003), ki je temeljilo na poglobitnih načelih Svetovne deklaracije o visokem šolstvu v 21. stoletju, so bili opredeljeni štirje najpomembnejši elementi razvojnih premikov v visokem šolstvu, ki se navezujejo na zgornjo trditev: *1. vse večji pomen na znanju temelječe družbe in gospodarstva; 2. oblikovanje novih trgovinskih sporazumov, ki vključujejo trgovanje z izobraževalnimi storitvami; 3. inovacije, povezane z informacijsko in komunikacijsko tehnologijo ter 4. poudarjena vloga trgov in tržnega gospodarstva* (UNESCO 2004).

Spremembe v financiranju visokošolskega izobraževanja predstavljajo eno od ključnih izhodišč za internacionalizacijo visokega šolstva. Povečano število študentov ter s tem povečano povpraševanje po izobraževalnih storitvah predstavljajo z vidika financiranja veliko breme za posamezno državo. Odločitev o novem, integralnem financiranju visokega šolstva daje univerzam večjo finančno avtonomijo, na drugi strani pa terja njihovo večjo odgovornost. Kot rezultat tega se v zadnjem obdobju pojavlja diverzifikacija, privatizacija in komercializacija visokega šolstva. Posledično se tako od javnih kot od privatnih visokošolskih institucij zahteva, da iščejo druge alternativne vire prihodkov. Finančni viri ponavadi predstavljajo različne fundacije in privatne korporacije, prihodki od

---

²³ Povzeto po Zgaga (2005): *Some Theses on Higher Education vs. State: Transition and Post-Transition Countries*. Dostopno na: http://www.nsinitiative.ns.ac.yu/docs/P3_Pavel_Zgaga.pdf

komercializacije raziskav ter prihodki od šolnin domačih in tujih študentov ter šolnin študentov, ki so vpisani na študijski program, ki ga določena institucija izvaja v tujini.²⁴ *»V prihodnjem obdobju lahko pričakujemo, da se bo število študijskih programov, ki jih bodo visokošolske institucije »prenesle« in izvajale v tujini, zaradi potenciala finančnih sredstev, ki ga ta dejavnost prinaša, še povečalo« (Larsen et al 2002). »Trg visokošolskih storitev bo zato v prihodnosti še bolj tekmovalen« (Knight 2005: 9).*

---

²⁴ Povzeto po Knight (2005): Higher Education in Latin America: The International Dimension. Washington. Dostopno na: http://siteresources.worldbank.org/EXTLACREGTOPEducation/Resources/Higher_Ed_in_LAC_Intnl_Dimension.pdf

4. Opredelitev motivov za internacionalizacijo visokega šolstva

Aigner in ostali menijo, da obstajajo trije glavni motivi za internacionalizacijo visokega šolstva, ki se nahajajo na naslednjih treh področjih: 1. *interes za mednarodno varnost*; 2. *ohranitev ekonomske konkurenčnosti*; 3. *vzpodbijanje medkulturnega razumevanja*. Ob tem podajajo pojasnilo, da ti razlogi glede na posamezno državo in pomembnost, nikakor ne morejo biti absolutni (Citirano Aigner et al 1992 v Zha Quiang 2003: 251).

Scott (1992: 16) zastopa stališče, da obstaja za internacionalizacijo visokega šolstva sedem temeljnih motivov, ki so: 1. *ekonomska konkurenčnost*; 2. *neodvisnost posamezne države*; 3. *porast etične in verske raznolikosti*; 4. *zaposlovanje v institucijah, kjer so upravitelji tuji lastniki*; 5. *vpliv mednarodnega gospodarstva*; 6. *dejstvo, da bo čedalje več nadrejenih izhajalo iz različnih etičnih in verskih skupin*; 7. *državna varnost in ohranjanje miru med narodi*.

Warner ugotavlja, da obstajajo različne predpostavke za internacionalizacijo visokega šolstva, ki se razlikujejo glede na posamezno univerzitetno okolje. Zato predlaga tri različne modele, na podlagi katerih osvetljuje motive za internacionalizacijo visokega šolstva: 1. v *konkurenčnem modelu* se vključevanje mednarodne dimenzije v poučevanje, raziskovanje ter druge elemente izvaja z namenom, da določena institucija ali država postane vse bolj konkurenčna v okolju globalne ekonomije; 2. v *liberalnem modelu* predstavlja osnovni cilj internacionalizacije razvoj visokošolske institucije, razvoj človeških odnosov in državljanstva; 3. *socialni model* pojasnjuje, da predstavlja najpomembnejši cilj internacionalizacije visokega šolstva globlje zavedanje študentov o mednarodnih in medkulturnih odnosih, ki se nanašajo na enakost in pravičnost (Warner 1992: 21).

Davies (1992: 177) meni, da so motivi za internacionalizacijo visokega šolstva tesno povezani s *finančno redukcijo ter podjetništvom izobraževalnih storitev*. Ta vidik prikazuje vse večje zmanjševanje finančnih virov za delovanje visokošolskih aktivnosti, na drugi strani pa postavlja internacionalizacijo visokega šolstva v kontekst pridobivanja dodatnih finančnih sredstev. Tudi Johnston in Edelstein (1993: 36) zagovarjata, da je poglobitveni motiv za internacionalizacijo visokega šolstva *zagotavljanje ekonomske konkurenčnosti posamezne države*.

Knight in de Witt (1995: 20) menita, da so motivi za internacionalizacijo visokega šolstva naslednji: 1. *politični in ekonomski* (vključujoč motive, ki so povezani z rastjo ekonomije, trgov delovne sile, tujih politik, finančnih virov in zahteve posamezne države po izobraževanju); 2. *izobraževalni in kulturni* (vključujoč razvoj mednarodne dimenzije v raziskovanju in poučevanju, razvoj posamezne institucije in izboljšanje kakovosti visokošolskega izobraževanja). Tudi Blumenthal et al (1996: 31) ugotavljajo, da ima lahko

internacionalizacija visokega šolstva *politični, ekonomski, izobraževalni, kulturni, znanstveni in tehnološki pomen.*

V tabeli 4-1 prikazujemo štiri skupine motivov, ki predstavljajo temeljne vzvode za internacionalizacijo visokega šolstva (Knight 2005: 16):

- socialno/kulturni;
- politični;
- ekonomski;
- akademski.

Tabela 4-1: Motivi za internacionalizacijo visokega šolstva

Motivi	Cilji	Razlogi na nacionalni in institucionalni ravni
<i>Socialno/kulturni</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nacionalno kulturna identiteta ▪ medkulturno razumevanje ▪ razvoj skupnosti in družbe 	<p>Nacionalna raven</p> <p>razvoj človeških virov; strateške povezave; ekonomsko-komercialni vidik; družbeni in institucionalni razvoj; socialni in kulturni razvoj; medkulturno razumevanje.</p>
<i>Politični</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ državna varnost in mir ▪ nacionalna identiteta 	
<i>Ekonomski</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ekonomska rast in konkurenca ▪ trg delovne sile ▪ finančna stimulacija 	<p>Institucionalna raven</p> <p>povečanje ugleda in prepoznavnosti institucije; izboljšanje kakovosti; razvoj človeških virov; ekonomski vidik; ustvarjanje strateških povezav; raziskovanje in produkcija znanja.</p>
<i>Akademski</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mednarodna dimenzija raziskovanja in poučevanja ▪ izboljšanje kakovosti ▪ razvoj institucije ▪ povečanje ugleda institucije 	

Vir: Knight Jane (ur.) (2005): Higher Education in Latin America: The International Dimension. Washington. The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.

V nadaljevanju bomo poskušali pojasniti vsakega od naštetih temeljnih vzvodov za internacionalizacijo visokega šolstva, ki so predstavljeni v tabeli 4-1.

4.1. Socialno/kulturni motivi

Socialno/kulturni motivi za internacionalizacijo visokega šolstva se osredotočajo na položaj in vlogo kulture ter jezika določene države in na pomenu razumevanja tujih jezikov ter drugih kultur.

Promocija nacionalne kulture predstavlja veliko motivacijo predvsem za tiste države, ki razumejo internacionalizacijo kot pot k spoštovanju kulturnih različnosti, ki so posledica globalizacije. Spoznavanje etičnih in kulturnih različnosti znotraj določene države in med

ostalimi državami se ocenjuje kot močan razlog za internacionalizacijo visokega šolstva. Zahteva po sposobnostih in komunikacijskih veščinah za delovanje v mednarodnem in medkulturnem okolju predstavlja v sferi visokega šolstva enega od najmočnejših razlogov za integracijo mednarodne dimenzije v dodiplomske in podiplomske študijske programe (Citirano Knight 1997 v Huang 2006: 253).

4.2. Politični motivi

Politični motivi za internacionalizacijo visokega šolstva se navezujejo na položaj in vlogo določene države v svetu npr. varnost, stabilnost, mir, ideološki vplivi.

Z vidika nacionalne varnosti in medsebojnega razumevanja med narodi je mednarodno izobraževanje v zgodovini vedno predstavljalo pomembno orodje. Tudi v sedanjem obdobju predstavlja to področje pomemben razlog za internacionalizacijo visokega šolstva, vendar ne več v takšni meri. Izobraževanje, še posebno visokošolsko izobraževanje je pogosto upoštevano kot oblika diplomatske investicije v bodoče politične in ekonomske odnose. Npr. štipendije za tuje študente, ki predstavljajo obetajoče nove voditelje, pomenijo učinkovito pot k razvoju in razumevanju ter izražanju naklonjenosti do države, ki je štipendijo omogočila. Ta naklonjenost se lahko v prihodnosti pokaže kot korist v zadevah, ki se nanašajo na politične in ekonomske odnose med določenimi državami (Citirano Knight 1997 v Huang 2006: 252).

4.3. Ekonomski motivi

Ekonomski motivi za internacionalizacijo visokega šolstva se nanašajo na cilje, ki so povezani z dolgoročno ekonomsko učinkovitostjo. Internacionalizacija visokega šolstva je razumljena kot prispevek k usposobljenim človeškim virom, ki so potrebni v mednarodnem konkurenčnem okolju posameznega naroda.

Ekonomski motivi in tržna naravnost postajajo prevladujoči razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva na institucionalni ravni. Ostro se razpravlja o tem ali prenos izobraževalnih programov v druge države resnično prispeva k mednarodni dimenziji v procesih poučevanja, raziskovanja in storitev. Če se zagovarja, da je izboljšanje kakovosti visokošolskega izobraževanja pglavitni cilj internacionalizacije visokega šolstva in ne ustvarjanje novega mednarodnega trga je nujno, da se vzpostavi razmerje med motivi za dodatnimi prihodki in akademskimi koristmi (Citirano Knight 1997 v Huang 2006: 253).

4.4. Akademski motivi

Akademski motivi se nanašajo na cilje, namene in funkcije visokega šolstva. Eden od pglavitnih motivov za internacionalizacijo visokega šolstva je doseči mednarodne akademske standarde na področju poučevanja in raziskovanja. Pogosto se predpostavlja, da povečano vključevanje mednarodne dimenzije v poučevanje, raziskovanje in storitve vodi k izboljšanju kakovosti visokošolskega sistema in posledica tega je, da postaja internacionalizacija vse bolj osrednja in ne le obrobna usmerjenost visokošolskih institucij.

4.5. Razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva z vidika nacionalnih organov

V tem podpoglavju se bomo osredotočili na podrobno predstavitev razlogov za internacionalizacijo visokega šolstva, ki se pojavljajo na nacionalnem nivoju in smo jih našli že v tabeli 4-1. Ti razlogi so po (Knight 2005: 16): *razvoj človeških virov, strateške povezave, ekonomsko-komercialni vidik, družbeni in institucionalni razvoj, socialni in kulturni razvoj in medsebojno razumevanje*. Prvi štirje so tesno povezani s političnimi in ekonomskimi razlogi, zadnji razlog pa izvira iz socialnega in kulturnega vidika.

4.5.1. Razvoj človeških virov

Globalna družba znanja narekuje zahtevo po visoko izobraženi, fleksibilni, ustvarjalni in podjetni delovni sili, z močno motivacijo za neprestano učenje, razumevanje različnih kultur in delovanje v mednarodnem okolju. Vse to pa prinaša potrebo po razvoju človeških virov, ki je nujno za doseganje večje rasti in konkurenčnosti gospodarstva ter za večjo blaginjo prebivalstva. Iz tega izhodišča je moč opaziti povečan interes po pridobivanju priznanih strokovnjakov iz tujine, s katerimi se zagotavlja znanstvena, tehnološka in ekonomska prednost posamezne države ter oblikovanje različnih kadrovskih politik za preprečitev »bega možganov« v tuje države. »Na nacionalnem nivoju je zato vse več pozornosti namenjeno mednarodni dimenziji poučevanja in raziskovanja z namenom, da bodo domači študenti in profesorji ustrezno opremljeni z zahtevanim znanjem, veščinami ter sposobnostmi in tako prispevali h konkurenčni prednosti posamezne države« (Knight 2005: 18).

4.5.2. Ustvarjanje strateških povezav

Ustvarjanje strateških povezav lahko opredelimo kot razlog za internacionalizacijo visokega šolstva ali orodje internacionalizacije. Strateške povezave s partnerskimi institucijami v tujih državah lahko zadostijo tako akademskim, ekonomskim, političnim kot socialno/kulturnim ciljem določene države. Če obravnavamo na primer samo strateške povezave na področju visokega šolstva, lahko ocenimo, da se je mobilnost študentov in akademskega osebja ter sodelovanje pri raziskavah izkazala kot zelo kreativna pot k razvoju geopolitičnega in ekonomskega sodelovanja. Razvoj strateških povezav skozi internacionalizacijo visokega šolstva lahko izrazito pripomore h konkurenčni prednosti določene države.

4.5.3. Ekonomsko-komercialni vidik

V zadnjih desetih letih je vse večji poudarek namenjen ekonomskim ciljem internacionalizacije visokošolskega izobraževanja, ki prehajajo čedalje bolj v ospredje tako na nacionalni kot na mednarodni ravni, saj je izobrazba ključna tako za blagostanje posameznika v družbi znanja kot za gospodarsko rast nacionalnih gospodarstev. Sodobne

razvojnne strategije pogosto poudarjajo pomen visokega šolstva pri pospeševanju gospodarske rasti, saj velja, da države in regije svojo konkurenčno prednost dandanes lahko gradijo le na znanju in inovacijah. Takšen premik v vlogi visokega šolstva spodbuja izobraževalne institucije k prestrukturiranju programov in večjemu prilagajanju potrebam gospodarstva, kar predstavlja vzpodbudo za razvoj trga visokošolskega izobraževanja in širitev ponudbe.

Pomanjkanje virov financiranja in priložnost za ustvarjanje dobička so le nekateri od motivov za trgovanje z visokim šolstvom tako znotraj nacionalnih sistemov kot tudi čez mejo določene države. Pojav transnacionalnega izobraževanja se v zadnjem obdobju zato hitro širi, hkrati pa s seboj nosi veliko negotovosti, povezanih z dostopnostjo in kakovostjo ponujene izobrazbe. Po mnenju nekaterih pospešena privatizacija in obravnavanje visokega šolstva kot tržnega blaga ogroža zlasti ranljiva okolja tranzicijskih ekonomij srednje- in vzhodnoevropskih držav, drugi pa menijo, da bi odprtje visokošolskega prostora zasebnim ponudnikom (domačim in tujim) vodilo v konkurenčnost in posledično višjo učinkovitost ter kakovost vseh izobraževalnih institucij.

Dejstvo, da je izobraževanje eden od dvanajstih storitvenih sektorjev v General Agreement on Trade in Services (GATS), je dokaz, da postajajo izobraževalni programi ter programi usposabljanja potencialno tržno blago. Države izražajo povečan interes za prenos izobraževalnih programov v tuje države predvsem zaradi ekonomskih koristi (Sauve 2002: 4).

4.5.4. Družbeni in institucionalni razvoj

Globalizacija zahteva fleksibilno, visoko izobraženo, podjetno delovno silo, s sposobnostjo razumevanja različnih kultur in delovanja v mednarodnem okolju. Vse to predstavlja ključne komponente delovanja visokošolskih institucij ter cilje posamezne države. Toda mnoge države se zaradi pomanjkanja kadrovskih in finančnih virov soočajo z nesorazmerjem glede ponudbe in povpraševanja na področju visokega šolstva. *»Zato lahko opazimo trend, da so nekatere države zainteresirane pretežno za prenos izobraževalnih programov v tuje države v namen ekonomskega prihodka, druge države pa so zaradi slabšega družbenega in institucionalnega razvoja bolj zainteresirane za uvoz tujih izobraževalnih programov«* (Knight 2005: 19).

4.5.5. Socialni in kulturni razvoj ter medsebojno razumevanje

Socialni in kulturni razlogi, še posebno tisti, ki so povezani s promocijo medkulturnega razumevanja in kulturne identitete, ostajajo pomembni, toda njihova pomembnost nima enake teže kot prejšnji razlogi za internacionalizacijo. *»Bilo bi optimistično, če bi pričakovali, da bodo v prihodnosti socialno/kulturni razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva dosegli enako stopnjo pomembnosti kakor ga imajo ekonomski in politični razlogi za internacionalizacijo«* (Knight 2005: 19).

4.6. Razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva z vidika visokošolskih institucij

V nadaljevanju bomo predstavili razloge za internacionalizacijo visokega šolstva, ki se pojavljajo na institucionalnem nivoju, in smo jih našteali že v tabeli 4-1. Ti razlogi so (po Knight 2005: 16): *stopnjevanje mednarodnega profila in prepoznavnosti, izboljšanje kakovosti, razvoj človeških virov, ekonomski vidik, ustvarjanje strateških povezav, raziskovanje in produkcija znanja.*

4.6.1. Izboljšanje kakovosti

Eden izmed ključnih razlogov za internacionalizacijo visokega šolstva je izboljšanje kakovosti visokošolskih institucij. Zagotavljanje kakovosti delovanja visokošolskih institucij je nujen odgovor na trende globalizacije in izzive oblikovanja skupnega evropskega visokošolskega prostora. Mednarodna akreditacija visokošolskih institucij je eden izmed odgovorov na te izzive, mehanizmi zagotavljanja kakovosti pa predpogoj za dobre postopke akreditacije. Pomembno je, da članice visokošolskih institucij na podlagi mednarodne dimenzije v poučevanju in raziskovanju prispevajo h kakovosti in uresničevanju svojega poslanstva, da služijo potrebam posameznikov, skupnosti, državi in družbi nasploh. Internacionalizacija visokega šolstva predstavlja tudi učinkovito orodje, ki prispeva k inovativnim rešitvam na posameznih področjih delovanja posamezne članice visokošolske institucije.

4.6.2. Stopnjevanje mednarodnega profila in prepoznavnosti

Mednarodna prepoznavnost članic visokošolskih institucij predstavlja vse večjo motivacijo za internacionalizacijo visokega šolstva. S tem članice visokošolskih institucij pridobijo priznanje visoko kakovostnih institucij, najboljše študente, znatno število mednarodnih študentov ter večje število visoko kakovostnih raziskovalnih projektov. »*Akademski standardi ostajajo v članicah visokošolskih institucij pomembni, toda tukaj je zaznati premik od standardov, ki so usmerjeni na izboljšanje kakovosti določene institucije do tistih članic visokošolskih institucij, kjer je visoki akademski standard le del marketinških aktivnosti z namenom konkurenčne prednosti*« (Knight 2005: 20).

4.6.3. Razvoj človeških virov

Številni nacionalni, regionalni, mednarodni in kulturni konflikti vzpodbujajo, da profesorji pomagajo študentom razumeti problemska vprašanja in mednarodne ter medkulturne razmere. Vse večja mobilnost delovne sile in povečana stopnja kulturne raznolikosti na delovnem mestu namreč zahtevata od mladih diplomantov medkulturno razumevanje in sposobnosti za delo in življenje v kulturno raznolikem in mednarodnem okolju.

4.6.4. Ekonomski vidik

Vse več članic visokošolskih institucij se za internacionalizacijo odloča z namenom pridobivanja dodatnega prihodka. Izrazit premik k mednarodnim aktivnostim je opaziti predvsem v članicah javnih visokošolskih institucij, ki so v vse bolj tekmovalnem okolju ujele v sistem vse večjega zmanjševanja državnega financiranja na eni strani in povečanih stroškov na drugi strani (Knight 2005: 21).

4.6.5. Ustvarjanje strateških povezav

Ustvarjanje strateških povezav lahko opazujemo na eni strani kot razlog za internacionalizacijo visokega šolstva ter na drugi strani kot posledico internacionalizacije visokega šolstva. Število bilateralnih in multilateralnih sporazumov na ravni članic visokošolskih institucij se je v zadnjih desetih letih izrazito povečalo. Ti sporazumi so lahko sklenjeni z različnimi nameni (akademska in študentska mobilnost, benchmarking, skupne diplome ali razvojni programi, seminarji in konference, skupni raziskovalni projekti ...). Ponavadi članice ne morejo vzdrževati ali realizirati vseh dogovorov, ki so jih sklenile, zato ostajajo nekateri sporazumi neaktivni in zapisani zgolj na papirju. *»Pomemben trend, ki se pojavlja je razvoj mrež ali »networking«. Mreža ali »network« ima med večjim številom partnerskih institucij zastavljene jasne in strateške cilje, vendar pa jih je nekoliko težje upravljati kot bilateralne sporazume, ker je delovanje z različnimi izobraževalnimi sistemi in kulturami lahko zelo kompleksno« (Knight 2005: 22).*

4.6.6. Raziskovanje in produkcija znanja

Mednarodno in interdisciplinarno sodelovanje predstavlja ključ do rešitev številnih globalnih problemov, ki so povezani npr. z okoljem, zdravjem in kriminaliteto. Zato velika večina nacionalnih organov in članic visokošolskih institucij daje primarno vlogo za internacionalizacijo prav temu razlogu.

Na podlagi predstavljenih teorij različnih avtorjev lahko na koncu tega poglavja zaključimo, da so najpogostejši motivi in razlogi, ki se povezujejo z internacionalizacijo visokega šolstva naslednji:

- Internacionalizacija visokega šolstva predstavlja enega od elementov za izboljšanje kakovosti visokošolskega izobraževanja.
- Internacionalizacija visokega šolstva predstavlja sredstvo za povečanje konkurenčne moči.
- Internacionalizacija visokega šolstva predstavlja sredstvo za povečanje dohodka institucij.
- Internacionalizacija visokega šolstva kot kulturna politika. Ta razlog je usmerjen v vzpostavljanje odnosov med državami in zaščito interesov.

- Internacionalizacija visokega šolstva služi ohranjanju miru in globalne (svetovne) odgovornosti.

Glede na zgoraj predstavljene razloge in motive za internacionalizacijo visokega šolstva se moramo zavedati, da se razlogi in motivi, ki vodijo k internacionalizaciji visokega šolstva, glede na institucijo ter državo, lahko med seboj bistveno razlikujejo. Vendar pa je nadvse pomembno, da visokošolske institucije ter njene članice, ne glede na to, ali so javne ali zasebne, na podlagi vsebine, ki smo jo predstavili, jasno razložijo svoje motive, politiko, programe, strategijo in cilje, ki so povezani in vodeni z jasno zastavljenimi razlogi ter oblikujejo sebi lastno strategijo, ki bo uspešna, kakovostna in učinkovita.

5. Pristopi, strategije in oblike internacionalizacije visokega šolstva

5.1. Pristopi k internacionalizaciji visokega šolstva

Na podlagi teorij različnih avtorjev v obdobju zadnjih desetih let lahko zavzamemo stališče, da je terminologija, ki se nanaša na »pristope k internacionalizaciji visokega šolstva«, uporabljena zelo podobno (Aigner et al., 1992; Arum & Van den Water, 1992; De Witt, 1995; Knight, 1994, 1996, 1997): *»Pojem (pristop k internacionalizaciji visokega šolstva) se nanaša na način implementacije mednarodnih aktivnosti v določeni visokošolski instituciji.«*

Čeprav je interpretacija definicije internacionalizacije visokega šolstva lahko sorodna med visokošolskimi institucijami različnih držav, pa je način implementacije aktivnosti, ki so povezane z internacionalizacijo visokega šolstva, lahko zelo različen. Ta različnost izvira predvsem iz različnih prioritet, kultur, zgodovine ali različnih političnih sistemov. Zato se »pristop k internacionalizaciji visokega šolstva« nikakor sme enačiti z definicijo internacionalizacije (Knight 2005: 29).

Pristope k internacionalizaciji visokega šolstva lahko razdelimo na naslednje štiri skupine (Huang 2006: 250):

- *Aktivni pristop* pospešuje aktivnosti internacionalizacije visokega šolstva, kot so: kurikulum, izmenjava študentov in akademskega osebja, tehnična pomoč pri mobilnosti študentov in akademskega osebja in mednarodni študenti. *»Ta pristop je eden izmed najbolj razširjenih pristopov k internacionalizaciji visokega šolstva. Bolj natančno - aktivni pristop je bil sinonim za mednarodno izobraževanje že v 1970-ih letih in v začetku 1980-ih letih«* (Quiang 2003: 250).
- *Kompetenčni pristop* poudarja razvoj veščin, znanja, vedenja in vrednot študentov ter zaposlenih v visokošolskih institucijah. Bistvo tega pristopa je, kako izvajanje in prenos znanja prispeva k razvoju kompetenc študentov in zaposlenih, da le-ti postanejo usposobljeni za delovanje v mednarodnem in medkulturnem okolju. V okviru tega pristopa so aktivnosti, kot so: kurikulum, izmenjava študentov in akademskega osebja, tehnična pomoč pri mobilnosti študentov in akademskega osebja in mednarodni študenti, razumljeni kot sredstvo k razvoju ustreznih kompetenc študentov in zaposlenih. *»Za kompetenčni pristop k internacionalizaciji visokega šolstva je v zadnjih letih možno opaziti vse večji interes posameznih visokošolskih institucij. Ta interes izvira predvsem iz zahtev trga delovne sile ter nujnih potreb za identifikacijo kompetenc, ki pomagajo diplomantom, da postanejo uspešni državljani za delovanje v domačem in mednarodnem okolju«* (Quiang 2003: 250).

- *Ethos pristop* poudarja razvoj kulturnih vrednot in podpira mednarodna/medkulturna stališča ter iniciative. »Ta pristop zagovarja, da bi mednarodna razsežnost morala biti temelj vsake visokošolske institucije. Zastopa stališče, da mednarodna razsežnost določene visokošolske institucije ne more biti realizirana brez močne organizacijske podpore in organizacijske kulture« (Quiang 2003: 251).
- *Procesni pristop* si prizadeva za integracijo mednarodne/medkulturne dimenzije v poučevanje, raziskovanje in storitve na podlagi različnih aktivnosti in procesov. Najpomembnejši namen tega pristopa je stabilnost mednarodne dimenzije v delovanju določene visokošolske institucije.

Pristop k internacionalizaciji visokega šolstva odseva oz. karakterizira vrednote, prioritete in akcije, ki jih določena država, sektor visokega šolstva ali posamezna visokošolska institucija uporablja oz. zasleduje pri izvajanju internacionalizacije visokega šolstva. Pristop ni stalen, temveč se vseskozi spreminja. Prav tako tudi ne moremo zatrjevati kateri pristop k internacionalizaciji visokega šolstva je pravi. Priporočljivo je celo, da se več pristopov uporablja ob istem času. Nadvse pomembno pa je, da se analizira ali je dominantni pristop komplementaren z razlogi in vrednotami internacionalizacije (Knight 2005: 30).

5.2. Strategije za internacionalizacijo visokega šolstva

Za povečanje in vzdrževanje mednarodne dimenzije v delovanju visokošolskih institucij se po (Knight, 1999, De Wit, 2002, Knight, 2003) zahtevata dve komplementarni strategiji: programska in organizacijska strategija. Programska strategija vključuje različne akademske iniciative v izobraževanju, raziskovanju in storitvah posamezne visokošolske institucije; organizacijska strategija pa vključuje organizacijske iniciative managementa skozi funkcije delovanja z namenom pospeševanja mednarodne dimenzije v posamezni visokošolski instituciji.

V nadaljevanju (tabela 5-1) bomo prikazali programske in organizacijske strategije za internacionalizacijo visokega šolstva z vidika članic visokošolskih institucij.

Tabela 5-1: Programske strategije za internacionalizacijo – institucionalni nivo

Aktivnosti in programi	
Programske strategije	
Študijski programi	Izmenjave študentov in akademskega osebja Učenje tujih jezikov Mednarodna dimenzija predmetnika Delo in študij v tujini Tuji študenti Dvojne/skupne diplome Programi mobilnosti Gostujoči predavatelji
Raziskovalne aktivnosti	Raziskovalni centri Skupni raziskovalni projekti in publikacije Mednarodne konference in seminarji Mednarodni sporazumi s področja raziskovanja Sodelovanje s tujimi institucijami na področju raziskovanja
Domače aktivnosti in aktivnosti v tujini	Domače aktivnosti Sodelovanje z nevladnimi organizacijami Posebni izobraževalni programi za mednarodne študente Aktivnosti v tujini Mednarodno-razvojni projekti Ponudba izobraževalnih programov v tujini (podružnice) Mednarodna partnerstva, mreže
Obštudijske dejavnosti	Združenja študentov in klubi diplomantov Mednarodne in medkulturne prireditve

Vir: Knight (2006): 2005 IAU Global Survey Report: Internationalization of Higher Education: New Directions, New Challenges. Pariz. International Association of Universities (IAU).

Tabela 5-2: Organizacijske strategije za internacionalizacijo – institucionalni nivo

Organizacijske strategije	
Vodstvo institucije	Podpora vodstva institucije Aktivna vključenost zaposlenih Jasni cilji za internacionalizacijo Prepoznavnost mednarodne dimenzije v poslanstvu in viziji institucije
Delovanje	Vključenost programov internacionalizacije v letne delovne načrte, v sisteme evalvacije in financiranja Ustrezna organizacijska struktura Zadostni finančni viri
Storitve	Podpora ter vključenost strokovnih služb Podporne storitve pri izmenjavah študentov in akademskega osebja
Človeški viri	Nagrajevanje in napredovanje zaposlenih (s tem se vzpodbudi prispevek zaposlenih) Usposabljanje Strokovna podpora pri mednarodnih aktivnostih

Vir: Knight (2006): 2005 IAU Global Survey Report: Internationalization of Higher Education: New Directions, New Challenges. Pariz. International Association of Universities (IAU).

V zvezi s tabelama 5-1 in 5-2 Knight navaja, da so postavke v zvezi s strategijo in programi internacionalizacije predstavljene zelo splošno. To pa predvsem zaradi različnosti držav in njihovih pravnih podlag, kultur in različnih izobraževalnih sistemov. Strategije za internacionalizacijo visokega šolstva predstavljajo integracijo mednarodne dimenzije v različne funkcije delovanja visokošolskih institucij. Green in Olson (2003 citirano v Tsuruta 2005: 20) menita, da je v primeru uvajanja internacionalizacije v visokošolske institucije nadvse pomembno, da vsaka institucija pripravi vizijo svojega delovanja, kjer je vključena tudi internacionalizacija, ter soglasno sprejme prioritete tega delovanja. Pri tem je pomembna tudi visoka podpora vodstva članic visokošolskih institucij.

S primerjalnega vidika (tabela 5-3) lahko identificiramo pglavitne politike in programe internacionalizacije visokega šolstva na nacionalnem, sektorskem in institucionalnem nivoju. Na nacionalnem nivoju so vključene vse politike, ki jih zaznamuje mednarodna dimenzija izobraževanja. To so: zunanji odnosi, gospodarstvo, imigracije, zaposlovanje, znanost in tehnologija, kultura in kulturna dediščina, izobraževanje, socialni razvoj in industrija in trgovina. Na sektorskem nivoju so politike in programi povezani s funkcijami, financiranjem ter reguliranjem visokega šolstva. V okviru institucionalne politike in programov pa se aktivnosti, kot so: izmenjava študentov, učenje tujih jezikov, dvojne/skupne diplome, tuji študenti, osredotočajo zgolj na internacionalizacijo in mednarodno dimenzijo, ki predstavlja osnovno poslanstvo določene institucije.

Tabela 5-3: Politike in programi za internacionalizacijo na nacionalnem, sektorskem in institucionalnem nivoju

Nivo	Politika	Program
Nacionalni	Izobraževalne in druge politike, povezane z mednarodno dimenzijo (kultura, znanost, imigracije, trgovina, zaposlovanje ...).	Nacionalni ali regionalni programi, ki promovirajo mednarodno dimenzijo. Lahko so izvedeni s strani nevladnih organizacij ali agencij in so orientirani na različne vidike internacionalizacije (programi mobilnosti, raziskovalni programi).
Sektorski	Politike, povezane s funkcijami, financiranjem in reguliranjem visokega šolstva.	Programi, pripravljeni in namenjeni zgolj za sektor visokega šolstva. Lahko so izvajani s strani javnih ali zasebnih institucij.
Institucionalni	Politike, ki se osredotočajo zgolj na internacionalizacijo in mednarodno dimenzijo, ki predstavlja osnovno poslanstvo določene institucije.	Izmenjava študentov, učenje tujih jezikov, dvojne/skupne diplome in tuji študenti.

Vir: De Wit, Hans, Jaramillo, Isabel Christina, Gacel-Ávila, Jocelyne in Knight Jane (ur.) (2005): Higher Education in Latin America: The International Dimension. Dostopno na: http://siteresources.worldbank.org/EXTLACREGTOPEUCATION/Resources/Higher_Ed_in_LAC_Intnal_Dimension.pdf

5.3. Oblike internacionalizacije

Na področju visokega šolstva po svetu potekajo številne aktivnosti, ki posegajo na področje internacionalizacije visokega šolstva (glej tabelo 5-1) in še več. Razdelimo jih lahko na »internationalization at home«, to so aktivnosti internacionalizacije, ki se dogajajo v okviru matične fakultete doma, ter aktivnosti internacionalizacije, ki potekajo izven nacionalnih meja matične fakultete »internationalization abroad«. V nadaljevanju se bomo osredotočili na obravnavo oblik internacionalizacije, ki so po svetu najpogostejše ter so zaradi vsebinske obravnave relevantne tudi za Slovenijo.

5.3.1. Mobilnost študentov

Mobilnost študentov je zelo star fenomen in določene regije sveta imajo s tem pojavom že dolgoletne izkušnje. Pred protestantsko reformo in naraščajočim nacionalizmom v Evropi je latinščina, ki je bila pogovorni jezik v akademskem svetu, pospeševala mobilnost med institucijami. Ko so nacionalni jeziki postali dominantni, so akademske institucije postale manj mednarodne in bolj lokalne. Mobilnost med institucijami v različnih državah je bila omejena, vendar pa je bila kljub temu del akademske kulture. Po drugi svetovni vojni se je mednarodni tok študentov vztrajno povečeval. Izboljšanje mednarodnih komunikacij, znižanje cen letalskega prometa, širok niz študentskih možnosti za tuje študente, povečana globalizacija na trgu delovne sile in še mnogo drugih dejavnikov je povzročilo zmanjšanje ovir in spodbudilo študente, da del svojega visokošolskega študija opravijo v tujini (Throsby 1998: 10).

Pomemben mejnik za povečano mobilnost študentov v evropskih državah v sedanjem obdobju nedvomno predstavlja Bolonjska deklaracija ter težnja po oblikovanju skupnega evropskega visokošolskega prostora. Poslanstvo bolonjskega procesa je, s pomočjo mobilnosti študentov in akademskega osebja, ohranjanje evropskega kulturnega bogastva in jezikovne različnosti, ki temelji na dediščini raznovrstnih tradicij, ter z izboljšanjem sodelovanja med visokošolskimi zavodi, pospešitev inovacijskega potenciala ter socialnega in gospodarskega razvoja. Bolonjski proces predstavlja skupni poskus, da bi dosegli koordinirano sodelovanje ter poenotenje pogledov za reševanje izzivov in odprtih vprašanj o temeljnih konceptih in razvojnih politikah visokega šolstva v razmerah evropskih integracij ter globalizacije v svetovnem merilu.

V namen zgoraj zastavljenih ciljev je Evropska unija za področje visokega šolstva sprejela različne programe in sheme mobilnosti²⁵, s katerimi želi premostiti razlike med evropskimi državami, ki so posledica zgodovinskih dogodkov, geografskih različnosti in posebnosti ter kulturne dediščine. *»Le z neposrednimi izkušnjami bivanja in opravljanja določenega dela visokošolskega študija v tujini lahko pokažemo in pojasnimo svojo različnost, lastno drugačnost kulture, jezika, navad in običajev ter spoznamo različnosti drugih. V*

²⁵ Programi in sheme mobilnosti Evropske komisije so dosegljivi na: http://ec.europa.eu/education/index_en.html

enakopravnem sožitju vse te razlike ostajajo, nas naredijo posebne in nas s spoznavanjem in sprejemanjem bogatijo» (Cmepius²⁶ 2005: 3).

Poglavitno pot za prenos evropskih integracijskih teženj v prakso predstavlja evropski program mobilnosti SOCRATES/Erasmus²⁷ (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students), ki je vstopil v veljavo že leta 1987, od takrat dalje pa je s preoblikovanjem oz. s širitvijo nekaterih aktivnosti postal še bolj intenziven in skorajda nepogrešljiv člen v vseh visokošolskih institucijah v Evropi. Visoko šolstvo namreč predstavlja ključno vlogo pri razvoju visoko izobraženih kadrov, širjenju znanstvenih dosežkov in prilagajanju novim zahtevam po kompetencah in kvalifikacijah ter dolgoročnem razvoju Evropske unije. V času nenehnih sprememb postaja trenutno znanje vse bolj zastarelo, kar od sektorja visokega šolstva zahteva sprejem novih metod ter prevzem resne odgovornosti za vseživljenjsko učenje. Ravno zaradi tega postaja evropski program mobilnosti Erasmus vse bolj pomemben instrument za pospeševanje mobilnosti in izmenjave študentov ter akademskega osebja v vseh članicah Evropske unije.

Z januarjem 2007 je prenehal delovati program Socrates/Erasmus II (2000–2006) in je v okviru programa Vseživljenjsko učenje (Life Long Learning 2007–2013) vstopil v veljavo nekoliko razširjen sektorski program Erasmus, ki prav tako pokriva potrebe po poučevanju in učenju vseh udeležencev formalnega visokošolskega izobraževanja ter poklicnega izobraževanja in usposabljanja na terciarni ravni ne glede na trajanje izobraževanja ali stopnjo kvalifikacije, vključno z doktorskim študijem ter zavodi in organizacijami, ki izvajajo ali omogočajo to izobraževanje in usposabljanje.

Najpomembnejšo vodilo Erasmus programa (2007–2013) je »**približati študente Evropski in približati Evropo študentom**« (*Bringing students to Europe, bringing Europe to all students*). Medtem ko ostaja mobilnost študentov osrednja prioriteta delovanja tega programa tudi z letom 2007, lahko na podlagi različnih akcij zasledimo vse večjo intenzivnost pri vzpodbujanju univerz, da vključijo v svoje kurikule evropsko tematiko ter tako približajo mednarodno razsežnost tudi tistim študentom, ki se ne odločijo za študentsko izmenjavo.

Aktivnosti in akcije Erasmus programa se osredotočajo na visokošolske institucije, študente in zaposlene na področju visokega šolstva v vseh 27 članicah Evropske unije, treh državah EEA (Islandija, Liechtenstein in Norveška) ter državi kandidatki (Turčija). Trenutno je v Erasmus program vključenih 2199 visokošolskih institucij iz 31 držav. Od

---

²⁶ CMEPIUS: Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja je Nacionalna agencija v Sloveniji, ki skrbi za izvedbo programov Evropske skupnosti, programov mobilnosti in štipendiranja.

²⁷ Program je poimenovan po filozofu, teologu in humanistu Erasmusu iz Rotterdama (1465-1536), ki je živel in delal v različnih državah po Evropi s ciljem zasledovati znanje, izkušnje in razumevanje različnih kultur.

ustanovitve Erasmus programa (1987) do konca programa Socrates/Erasmus II je bilo v študentske izmenjave vključenih 1,2 milijona študentov²⁸.

Mednarodna mobilnost študentov narašča tudi kot regionalni fenomen in ne samo kot medcelinski fenomen. Regionalne ekonomske integracije prav tako spodbujajo mobilnost študentov in mednarodne pogodbe, kot so NAFTA, ASEAN ali APEC. Vse bolj se pospešuje regionalna mobilnost študentov. Erasmus in Ceepus program v Evropi in UMAP v azijsko-pacifiški regiji so oblikovani posebej za promocijo regionalne mobilnosti študentov. Regionalne narave je prav tako Nordplus program študentske izmenjave med nordijskimi deželami.

Na področju Evrope je poleg programa Erasmus še posebej pomemben regionalni program CEEPUS (Central European Exchange Program for University Studies), ki je pričel delovati marca 1995 in omogoča mobilnost tudi tistim državam, ki niso članice Evropske unije. Cilj programa je vzpostaviti in spodbujati mobilnosti študentov in akademskega osebja med sodelujočimi državami ter izkoristiti prijateljske povezave in možnosti za oblikovanje skupnih študijskih programov. V CEEPUS programu, ki je zasnovan na multilateralnem sporazumu sodelujejo visokošolske institucije iz naslednjih držav: Avstrije, Bolgarije, Češke, Hrvaške, Madžarske, Poljske, Romunije, Slovaške, Slovenije, Srbije, Albanije, Makedonije in Črne Gore.

Sporazum CEEPUS II (2004/05–) vsebuje nekaj novih elementov: nanje so vplivale dosedanje izkušnje, razvoj posameznih izobraževalnih sistemov ter procesov v širšem evropskem prostoru (Bolonjski proces). Pomembnejši elementi so npr. obvezna uporaba ECTS ali podobnega sistema za prenos kreditnih točk študija, razvoj skupnih študijskih programov, ki naj bi pripeljali do izdaje dvojnih ali skupnih diplom, intenzivni tečajji, ekskurzije in poletne šole morajo biti sestavni del študija (kreditno ovrednoteni), gostujoči profesorji morajo opraviti vsaj po 6 ur predavanj tedensko, najkrajše študijsko bivanje za študente je 3 mesece.²⁹

Poleg teh bolj ali manj organiziranih mobilnosti na področju evropskih držav je pomembno predstaviti tudi spontano mobilnost, ki poteka izven programov in mrež. Na spontano mobilnost vplivajo nacionalne razlike in dostopnost na eni strani in jezikovne in kulturne omejitve na drugi strani. *»Najbolj pomemben globalni premik je še vedno proti Združenim državam, ki je največja prejemnica tujih študentov. Transnacionalno mobilnost med Evropo in Združenimi državami se izvaja npr. na multilateralni in vzajemni osnovi pod imenom International Student Exchange Program (ISEP) in se srečuje z naraščanjem neravnovesja. Ameriške univerze imajo zelo naraščajočo privlačnost za evropske študente,*

---

²⁸ Podatki Evropske komisije dostopni na: http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/erasmus/erasmus_en.html

²⁹ Podatki povzeti s spletne strani CEEPUS: <http://www.ceepus.info/>

medtem pa so evropske univerze izgubile privlačnost za študente iz Združenih držav Amerike» (Ahčin 2004: 25).

Čeprav močni impulzi poudarjajo pomembne izobraževalne in socialne koristi, kot so pridobiti novo in medkulturno znanje in sposobnosti, izboljšanje znanja tujega jezika (posebno angleščine), ustanavljanje mednarodnih osebnih in profesionalnih mrež, seznanjanje z drugimi deželami in kulturami itd., pa je mednarodni pritek študentov postal bolj trgovina kot pomoč v večini držav gostiteljic, odkar so v večini primerov mednarodni študenti dolžni plačevati polno šolnino. V mnogih državah gostiteljicah (posebno v anglosaksonskih deželah) je prihodek od šolnin tujih študentov dobrodošel prispevek k pojemajočemu domačemu financiranju, brez katerega bi bilo veliko oddelkov potrebno zapreti.

Pojavlja se tendenca, da postaja izobraževanje blago in da se povečuje že tako močna socialna selekcija mednarodne mobilnosti študentov. Celo znotraj Erasmus programa je opazna selekcija. Vse te mreže ustrezajo mladim, samo študentom družin, ki si lahko privoščijo dodatne materialne stroške, ki jih povzroči življenje in učenje v drugi državi. Za bolj premožne študente je mednarodna mobilnost konkurenčna prednost v visokošolskem izobraževalnem sistemu (Van Damme 1999: 6).

5.3.2. Mobilnost akademskega osebja

Čeprav mobilnost akademskega osebja ni tako obsežno raziskano področje kot mobilnost študentov, je mobilnost akademskega osebja druga najpomembnejša oblika internacionalizacije visokošolskega izobraževanja. »V večini regij in pogosto posebno na določenih področjih študijev so ustanovljene poslovno administrativne regije in mednarodne mreže za usposabljanje za mlade raziskovalce in profesionalce. Seveda je tu veliko govora o naravni mobilnosti v tradicionalnih, peripatetičnih akademskih poklicih proti mednarodnemu karakterju znanstvenega raziskovanja, usposabljanja itd« (Ahčin 2004: 26). Tradicionalno je mednarodna mobilnost med profesorji osredotočena na raziskovanje. Poučevanje šele v zadnjem času postaja razlog za mobilnost.

Prav tako kot pri mobilnosti študentov je tudi pri mobilnosti akademskega osebja veliko geografsko neravnovesje v pritokih. Obstaja velika polarizacija med državami z visokim akademskim priseljevanjem, včasih kot rezultat preišljene mednarodne okrepitve akademskega osebja za širitev sistema visokošolskega izobraževanja, in državami z nizko stopnjo internacionalizacije fakultet.

Programi Erasmus, Ceepus in UMAP poleg mobilnosti študentov promovirajo tudi projekte za regionalno mobilnost akademskega osebja in nekatere multilateralne programe, kot je Fullbright, ki so posebno osredotočeni samo na mobilnost akademskega osebja. V teh programih se nudijo priložnosti za izmenjavo akademskega osebja kot del bolj ali manj regularne kooperacije med evropskimi visokošolskimi institucijami. Mobilnost

akademskega osebja teh programov poteka relativno kratek čas (1–2 tedna). V veliki večini so to krajša gostovanja, ki so del rednega študijskega programa na partnerski instituciji v drugi državi. Finančna podpora je namenjena kritju dela stroškov, ki nastanejo z gostovanjem v tujini.

Združene države in Velika Britanija sta najbolj pomembni izvoznici akademskega osebja, v primerjavi z domačo produkcijo visoko kvalitetnih akademikov, pa je slika še bolj neenaka. Razvijajoče se dežele in države vzhodne Evrope se srečujejo s problemom emigracije raziskovalcev in akademskega osebja v globalne centre raziskovanja. Obstaja močan problem bega možganov na račun razvijajočih in drugorazrednih regij sveta. Zdi se, da je spodbujanje mobilnost akademskega osebja in znanstvenikov bolj pojav globalnega trga med znanstveniki kot pa, da bi razvijala oziroma pospeševala internacionalizacijo visokošolskega izobraževanja (Van Damme 1999: 7).

5.3.3. Internacionalizacija kurikula

Internationalizacija kurikula je proces razvoja ter sprememb kurikula s ciljem integracije mednarodne dimenzije v formalne³⁰ in izvedbene³¹ funkcije kurikula (Van der Wende 1995, citirano v Taylor 2000: 4).

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) opredeljuje, da internacionalizacija kurikula zajema (citirano v Shailer 2006: 3–4):

1. kurikul z mednarodnimi predmeti (npr. Mednarodni odnosi, Evropsko pravo itd ...);
2. kurikul, kjer so tradicionalna predmetna področja razširjena z mednarodno vsebino (npr. mednarodno primerjalno izobraževanje);
3. kurikul, ki pripravlja študente za opravljanje konkretnega dela (npr. na področju mednarodne ekonomije, managementa, računovodstva ...);
4. kurikul v tujih jezikih, ki omogoča usposabljanje medkulturnih veščin in komunikacije;
5. interdisciplinarni programi;
6. kurikul, ki vodi do mednarodnih prenosljivih oz. primerljivih kvalifikacij;
7. kurikul, ki vodi do dvojne ali skupne diplome;
8. kurikul, kjer so obvezni predmeti ponujeni na drugi instituciji v tujini in jih predavajo tuji predavatelji;

---

³⁰ Formalna funkcija kurikula se nanaša na vsebino predmetov in študijske literature

³¹ Izvedbena funkcija kurikula se nanaša na metode poučevanja in učenja (skupine študentov, prostor in čas izvedbe predavanj)

9. kurikulum, kjer je vsebina pripravljena specifično za tuje študente.

Internacionalizacija kurikula ima bolj strukturalen in dolgoročen vpliv na samo institucijo, medtem ko so vplivi same mobilnosti in izmenjave študentov omejeni le na individualne študente.

Kurikularne spremembe se odvijajo predvsem zaradi želje po mednarodno usposobljeni delovni sili, ki bo sposobna gledati na globalne probleme z mednarodne in interdisciplinarne perspektive ter sodelovati z ljudmi, ki prihajajo iz različnih nacionalnih, kulturnih in družbenih okolij. Vplivi internacionalizacije kurikula so močno povezani z udeležbo tujih študentov in akademskega osebja.

Reforma kurikula ima dve prednosti (Kameoka 1996: 35):

- omogoča mednarodne izobraževalne možnosti za domače študente, ki niso mobilni in
- povečuje atraktivnost kurikula za tuje študente, katerih prisotnost je ponavadi koristna tako za domače študente kot tudi za celoten proces izobraževanja.

V primeru Evrope, kjer ima Evropska komisija omejen vpliv na visokošolsko izobraževanje in mora upoštevati različnost nacionalnih sistemov visokošolskega izobraževanja in podporno moč vlad in institucij z ozirom na kurikulum, je prizadevanje za denacionalizacijo kurikula in vpeljavo evropskih elementov v kurikulum lahko realizirano le s sredstvi projektov mobilnosti.

Van der Wende (1996) je na podlagi raziskave o internacionalizaciji kurikula ugotovila, da je bilo že ob koncu devetdesetih let možnost zaslediti povečanje števila internacionaliziranih kurikulumov v posameznih državah. Največ teh mednarodnih kurikulumov je bilo takrat na področjih ekonomskega in poslovnega študija ter na področju humanističnih in socialnih ved (Citirano: Van Damme 1999: 8).

5.3.4. Podružnične univerze (campusi) v tujini

Globalizacija visokega šolstva postaja v svetovnem merilu ena izmed glavnih razvojnih smernic v akademskem svetu. Posledica globalizacijskega vpliva v izobraževanju je tudi hiter razvoj transnacionalnega izobraževanja, ki v širšem pomenu obsega: skupne programe izobraževanja dveh ali več institucij v domači in tuji državi, podružnice institucij, ki delujejo v drugi državi (lahko so del nekega šolskega sistema, lahko pa tudi ne), institucije, ki nudijo izobraževanje na daljavo, mednarodne institucije in organizacije ter virtualne univerze.

Visokošolske institucije se glede na vse bolj konkurenčno okolje v sektorju visokega šolstva poskušajo z razširitvijo izobraževalnih programov na obetajoče trge v drugih

državah ter z vzpostavitvijo lokalnih kampusov pod vodstvom matične institucije prilagoditi tržni orientaciji in podjetniškemu pristopu. V tej tendenci se proces internacionalizacije premika s strani povpraševanja na stran ponudbe.

Študenti se poslužujejo transnacionalnega izobraževanja, saj si želijo bolj odprtega dostopa do visokega šolstva, novih, bolj individualno usmerjenih študijskih programov, novih oblik izobraževanja, kot je vseživljenjsko učenje, študij na daljavo s pomočjo informacijsko komunikacijske tehnologije. Tradicionalne univerze tako ne zadovoljijo več želja študentov. Hkrati pa študenti zahtevajo kvalitetne programe, ki bodo priznani povsod po svetu.

5.3.5. Skupne/dvojne diplome

V besednjaku bolonjskega procesa, ki se v evropskem visokem šolstvu vse bolj uporablja, skupne diplome oziroma skupne stopnje (joint degrees) navadno pomenijo »stebre prihodnjega razvoja evropskega visokega šolstva« ali vsaj najboljši primer sodelovanja med univerzami. Vse od podpisa Bolonjske deklaracije (1999) je prisoten izrecni interes po oblikovanju in spodbujanju »integriranih« ali »skupnih programov študija, usposabljanja in raziskovanja« v (združeni) Evropi. Ta namera je bila še podkrepljena v Praškem in Berlinskem komuniqueju, v Bergenskem komuniqueju pa poudarek že ni več toliko namenjen načelnim kot povsem konkretnim problemom, ki so se začeli pojavljati ob uvajanju skupnih stopenj (Zgaga 2005: 1).

Vendar je bilo kljub temu, da je bil strateški pomen »skupnih študijskih programov« potrjen že na prvi konferenci v Bologni junija 1999 in kljub pogostim poudarjenim političnim in institucionalnim interesom, do pred kratkim zelo malo znanega oziroma jasnega o tem, kaj naj bi v (združeni) Evropi bile te »skupne diplome« oziroma »skupne stopnje«.

Zaradi nejasnosti glede opredelitve pojma »skupne stopnje« so Priporočila o priznavanju skupnih stopenj (Recommendation on the recognition of Joint degrees)³² leta 2004 prvič predstavila opis nekaterih skupnih značilnosti skupnih stopenj. V odstavku Opredelitve pojmov je tako zapisano:

Skupna stopnja se nanaša na visokošolsko kvalifikacijo, ki jo skupaj izdata vsaj dva visokošolska zavoda ali več ali jo skupaj izdajo en visokošolski zavod ali več ter druga telesa, pristojna za podeljevanje, in sicer na podlagi študijskega programa, ki so ga skupaj razvili in/ali ga izvajajo visokošolski zavodi, lahko tudi v sodelovanju z drugimi institucijami. Skupna stopnja (a joint degree) se lahko izda kot:

a. skupna diploma (a joint diploma) poleg ene ali več nacionalnih diplom,

---

³² Recommendation on the recognition of joint degrees (2004), dostopno na: <http://www.enic-naric.net/documents/Recommendation-joint-degrees-2004.en.pdf>

b. skupna diploma (a joint diploma), ki jo izdajo visokošolski zavodi, ki tak študijski program ponujajo, ne da bi bila hkrati izdana nacionalna diploma,

c. ena ali več nacionalnih diplom (national diplomas), ki se uradno izdajo kot edino potrdilo o tej skupni kvalifikaciji.

Osnutek obrazložitvenega memoranduma k osnutku Priporočil o priznavanju skupnih stopenj (Recommendation on the recognition of Joint degrees)³³ iz leta 2003 je na tem mestu še natančnejši:

Skupna stopnja ima vse ali nekatere od naslednjih značilnosti:

- *programe skupaj razvije in/ali odobri več visokošolskih zavodov;*
- *študenti vsakega sodelujočega visokošolskega zavoda fizično sodelujejo v študijskem programu v drugih visokošolskih zavodih (ni pa nujno, da študirajo v vseh sodelujočih zavodih);*
- *navzočnost študentov v sodelujočih zavodih naj bi tvorila bistven del programa;*
- *obdobja študija in izpiti, opravljeni v partnerskih visokošolskih zavodih, se priznavajo v celoti in avtomatično;*
- *partnerski visokošolski zavodi skupaj pripravijo študijski program in sodelujejo pri vpisu in izpiti. Poleg tega bi bilo treba zaposlene v sodelujočih visokošolskih zavodih spodbujati, da bi poučevali v drugih zavodih, ki prispevajo k skupni stopnji;*
- *po koncu celotnega programa študenti bodisi pridobijo nacionalno diplomo vsakega sodelujočega zavoda ali organa, pristojnega za podeljevanje, bodisi diplomo (ponavadi neuradno »spričevalo« ali »potrdilo«), ki ga partnerski visokošolski zavodi podelijo skupaj.*

Kot največja prednost te študijske novosti se najpogosteje poudarja, da skupni programi postavljajo študente v (učne) situacije, ki zahtevajo resnično disciplinarno in kulturno-kontekstualno prožnost, večjo odprtost do (strokovno-paradigmatske, kulturne ipd.) različnosti, poudarjeno skrb za zagotavljanje kakovosti, odlično priložnost za izboljšanje znanja jezikov in nasploh bolj ustvarjalne metode učenja, kakor jih ponujajo tradicionalna študijska okolja.

Z vidika evropske dimenzije so prednosti skupnih diplom:

- *so pomemben instrument pri ustvarjanju skupnega EU izobraževanja;*

---

³³ Recommendation on the recognition of Joint degrees (2003), dostopno na:
http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/FAQ_Recommendation%20on%20Joint%20Degrees.1070637590566.pdf

- omogočajo sodelovanje, pri katerem je zagotovljena stopnja kakovosti in medsebojno priznavanje pridobljene izobrazbe in diplom/e;
- prispevajo k večji transparentnosti in omogočajo primerljivost študijskih programov v EU;
- pospešujejo mobilnost študentov in akademskega osebja ter povečujejo mednarodno »zaposljivost« diplomantov;
- predvsem zagotavljajo krepitev evropske dimenzije študijskih programov in tudi večjo privlačnost izobraževanja v EU (Univerza v Ljubljani 2006: 3).

Na podlagi raziskave Survey on Master Degrees and Joint Degrees in Europe³⁴ je bilo ugotovljeno tudi, da ne glede na prednosti, ki jih skupne stopnje prinašajo, obstajajo resne sistemske oziroma pravne težave glede priznavanja skupnih stopenj po vsej Evropi in da obstajajo zelo različni načini priznavanja stopenj, pri čemer so najpogostejši dvostranski sporazumi. *»Rauhvargers je tako v prvih letih bolonjskega procesa opozoril, da v obstoječih nacionalnih zakonodajah ni izrecno odobrena potrditev skupno podeljenih univerzitetnih diplom, zato bi bila njihova pravna veljavnost lahko zelo vprašljiva. To pa je pred meduniverzitetno sodelovanje in pred bolonjski proces nasploh postavilo specifično nalogo: kako preseči pravne omejitve in dati evropskemu akademskemu sodelovanju pravi zagon«* (Zgaga 2005: 3).

Problematiki priznavanja skupnih diplom so se posebej resno in strokovno posvetili v mrežah ENIC in NARIC³⁵. Že leta 1999 sta mreži izrazili svojo pripravljenost, da prispevata k bolonjskemu procesu, njuna podpora pa je bila tudi vseskozi opazna. Po temeljitih pripravah sta na letnem zasedanju maja 2003 obravnavali Osnutek priporočila o priznavanju skupnih stopenj, ki sta ga predložili v sprejem Odboru Lizbonske konvencije o priznavanju visokošolskih kvalifikacij poleti 2004, kjer je bil tudi potrjen³⁶.

Ključna točka tega dokumenta je v prizadevanju za izboljšanje priznavanja skupnih diplom oziroma stopenj ter drugih podobnih inovativnih visokošolskih pobud, ki so usmerjene k povečanju mobilnosti študentov, meduniverzitetnemu sodelovanju, premoščanju vsebinskih in formalnih razlik med nacionalnimi visokošolskimi sistemi in k spodbujanju pripravljenosti za prispevanje k tem ciljem nasploh. Lizbonska konvencija je v bolonjskem procesu doslej pravzaprav edini instrument mednarodnega prava. V tem je tudi glavni razlog, da se v dokumentih bolonjskega procesa pogosto nagovarja države, ki še niso

³⁴ Glej http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Survey_Master_Joint_degrees_en.1068806054837.pdf

³⁵ Mreži ENIC (Svet Evrope/Unesco) in NARIC (Evropska komisija) delujeta na področju priznavanja visokošolskih kvalifikacij. Glej <http://www.enic-naric.net>

³⁶ Konvencija o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v Evropski regiji (»Lizbonska konvencija«), http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/bologna-pr-lisbon-oth-svn-t02.pdf

ratificirale konvencije, naj to storijo čim prej. Do aprila 2006 je konvencijo ratificiralo 37 od skupaj 45 držav podpisnic Bolonjske deklaracije (Slovenija je to storila med prvimi) (Zgaga 2005: 6).

5.3.6. Bilateralno, multilateralno sodelovanje in tematske mreže

Gospodarske in socialne spremembe v Evropi, ki so v veliki meri posledica procesa združevanja evropskih držav, se vse bolj kažejo tudi v šolstvu in izobraževanju. V Evropi je mogoče zaznati raznolikost med izobraževalnimi sistemi in različnimi pristopi k izobraževanju in raziskovalni dejavnosti. Evropska unija želi s spodbujanjem bilateralnega, multilateralnega sodelovanja ter tematskih mrež med državami članicami in drugimi državami v okviru sporazuma o evropskem ekonomskem področju ter pridruženimi članicami prispevati k razvoju kvalitetnega izobraževanja.

Bilateralno sodelovanje temelji na podlagi dvostranskih aktov, sklenjenih s posameznimi državami. Skladno z vladnimi določili sodijo med prioritete bilateralnega sodelovanja države članice EU, sosednje države ter razvite prekomorske in regionalno pomembne države. Dvostransko sodelovanje se izvaja letno z razpisi.

Kvalitetno bilateralno sodelovanje je hkrati tudi osnova za vključevanje v **multilateralno sodelovanje**, za katerega je v zadnjem času vse več možnosti. **Med multilateralno sodelovanje** na akademskem področju lahko uvrstimo članstvo in sodelovanje v mednarodnih visokošolskih združenjih, sodelovanje pri projektih Evropske skupnosti: Tempus, Ceepus, Socrates, Leonardo da Vinci; pri projektih drugih mednarodnih organizacij in agencij, kot so: Svet Evrope, UNESCO, British Council itd.)

Cilj **tematskih mrež** je povezovanje različnih regionalnih in sektorskih akterjev iz visokega šolstva z namenom združevanja, izmenjave informacij, izkušenj in primerov dobre prakse na evropskem nivoju.

5.3.7. Transnacionalno virtualno izobraževanje

Transnacionalno virtualno izobraževanje je pomemben aspekt internacionalizacije izobraževanja. Transnacionalno virtualno izobraževanje predstavlja vse izobraževalne aktivnosti (storitve), kjer so študentje locirani v drugi državi (gostujoči državi) in ne v državi (domači državi), iz katere institucija izvira. Najbolj obetaven in daljnoviden razvoj v transnacionalnem virtualnem izobraževanju je ponudba izobraževalnih programov institucije, ki je geografsko na enem koncu sveta, na druge dele sveta s pomočjo tehnološke podpore t. i. študij na daljavo.

Študij na daljavo danes ni novost. Njegove zametke lahko po nekaterih virih iščemo že v osemnajstem stoletju, ko je razvoj poštnih storitev in tiskanih gradiv omogočil, da so se ljudje v oddaljenih krajih Severne Amerike izobraževali samostojno, ne da bi jim bilo treba obiskovati klasične izobraževalne ustanove. Na ta način pridobljeno znanje je imelo z

ustreznimi spričevali tudi formalno veljavo. V večjem obsegu se je študij na daljavo začel pojavljati v drugi polovici devetnajstega stoletja z ustanavljanjem tako imenovanih dopisnih šol v ZDA, Nemčiji, na Švedskem in v Veliki Britaniji. V dvajsetem stoletju je študij na daljavo dosegel prvi vrh sredi sedemdesetih let z ustanovitvijo »Open University« v Veliki Britaniji. Po uspešnih začetkih so sledile odprte univerze na Nizozemskem, v Španiji, Nemčiji in na Portugalskem. Prvotno je bil namen študija na daljavo povečati dostopnost študija s premagovanjem omejitev, povezanih s prostorsko komponento. Zaradi hitrega tehnološkega razvoja informacijske in telekomunikacijske tehnologije pa postajajo metode in pristopi, ki so se prvotno razvili pri študiju na daljavo, vse bolj pomembni tudi za tradicionalne izobraževalne programe (Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru 2005: 5).

Osnovni cilj odprtih univerz je omogočiti dostop do izobraževanja ljudem, ki se zaradi geografske oddaljenosti, socialnih, osebnih ali vsakršnih drugih razlogov ne morejo izobraževati na običajen način.

V zadnjem desetletju je tehnološki napredek zlasti na področju informatike in telekomunikacij odprl študiju na daljavo dodatne razvojne možnosti. Proces širjenja in uveljavljanja študija na daljavo še dodatno spodbujajo tudi nekatere demografske in družbene smeri razvoja, kot so staranje prebivalstva v razvitem svetu, nove zahteve na trgu dela, uveljavljanje znanja kot osnovnega proizvodnega dejavnika v informacijskih družbah itd. Nekateri menijo, da je v prihodnosti nujno potrebno omejiti število svetovnih virtualnih univerz, osnovanih s strani močnih korporacij, drugi pa menijo, da naj bi univerze nudile visokošolsko izobraževanje tako na tradicionalen način kot tudi na virtualen način, ali pa, kar je zelo verjetno, kot kombinacijo obeh.

5.3.8. Mednarodni raziskovalni projekti

Mednarodni raziskovalni projekti sodijo med najstarejše oblike internacionalizacije visokega šolstva, ki predstavljajo potencialni vir inovacij, razvoja, poglobljenega sodelovanja med sodelujočimi institucijami, mobilnosti raziskovalcev in finančnih sredstev. Raziskovanje je srž konkurenčnosti in obenem tudi osrednje orodje za doseg cilja, določenega v Lizboni leta 2000, in sicer da Evropska unija do leta 2010 postane gospodarstvo, osnovano na znanju. S tem se je začela uveljavljati skupna evropska raziskovalna politika, imenovana »TOWARDS A EUROPEAN RESEARCH AREA« (ERA), z namenom, da se v državah Evropske unije doseže višja dodana vrednost, boljša učinkovitost gospodarstva ob inovativnosti in boljših pogojih dela vrhunskih raziskovalcev.

6. Problemi in izzivi internacionalizacije visokega šolstva

6.1. Omejitve in ovire pri internacionalizaciji

Pri internacionalizaciji visokošolskega izobraževanja se pojavlja kar nekaj omejitev. Kljub širokemu odobravanju pomembnosti in nujnosti aktivne politike internacionalizacije različni faktorji ovirajo razvoj programov in politik. Mnogo institucij po svetu se srečuje s pomanjkanjem primernih finančnih virov za glavne mednarodne pobude. Celotno nekatere institucije in države, ki gledajo na internacionalizacijo kot na potencialni vir za dodatno financiranje v prihajajočem se globalnem trgu izobraževanja, se srečujejo s preveč omejenimi sredstvi za razvoj ambicioznih politik in projektov. V obdobju, v katerem celotno vladno financiranje visokošolskega izobraževanja relativno nazaduje, ni veliko sprememb, da bi vlade investirale posebej v internacionalizacijo. Nekatere države imajo svoje lastno unilateralno financiranje programov za internacionalizacijske projekte, kot je to na primer na Nizozemskem in v Flamski skupnosti Belgije, ki pa so na globalni ravni izjeme. So pa tudi primeri direktnega rezanja internacionalizacijskih programov, kot je to na primer v ameriškem Fullbright programu (Van Damme 1999: 12).

Rezultati raziskave International Association of Universities³⁷ iz leta 2003 prikazujejo, da se visokošolske institucije povsod po svetu soočajo z mnogimi ovirami pri implementaciji procesa internacionalizacije v delovanje posamezne visokošolske institucije. Ovire, ki so jih visokošolske institucije navedle, so:

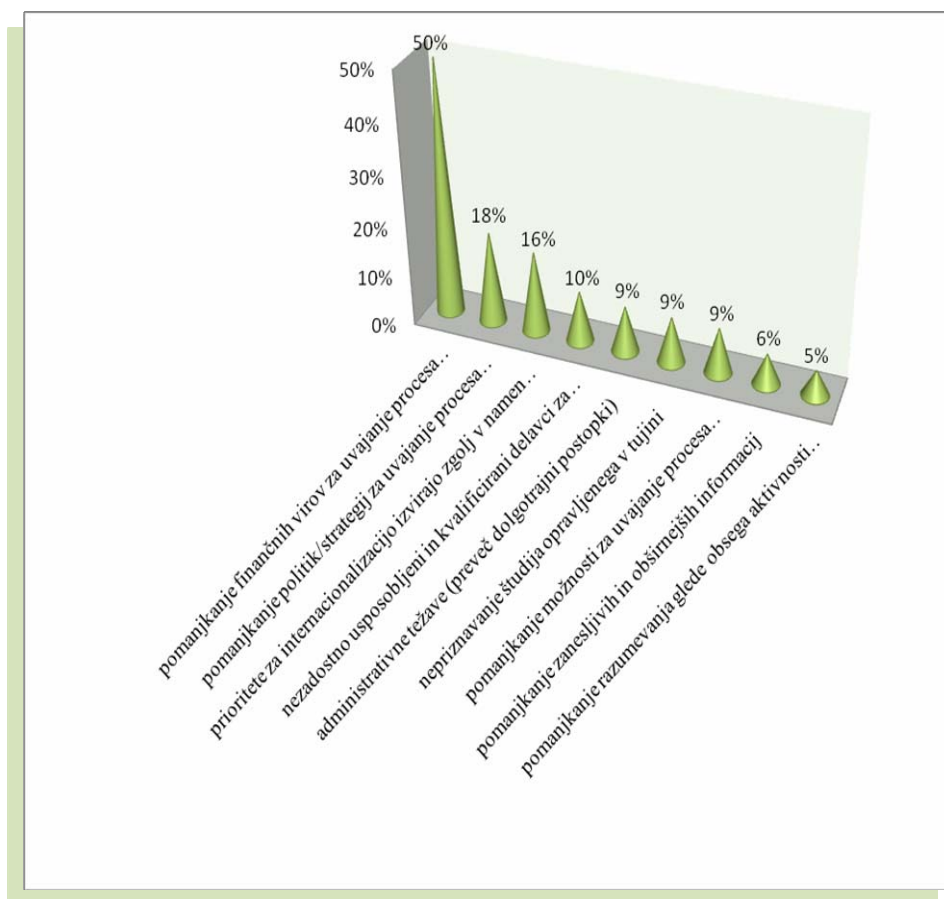
- pomanjkanje finančnih virov za uvajanje procesa internacionalizacije;
- pomanjkanje politik/strategij za uvajanje procesa internacionalizacije;
- prioritete za internacionalizacijo so opredeljene zgolj v namen konkurence;
- nezadostno usposobljeni in kvalificirani delavci;
- administrativne težave (preveč dolgotrajni postopki);
- nepriznavanje študija, opravljenega v tujini;
- pomanjkanje možnosti za uvajanje procesa internacionalizacije;
- pomanjkanje zanesljivih in obširnejših informacij;
- pomanjkanje razumevanja glede obsega aktivnosti procesa internacionalizacije.

---

³⁷ IAU (2003): Internationalization of Higher Education: Practices and Priorities. Dostopno na: <http://www.unesco.org/iau/internationalization/pdf/Internationalisation-en.pdf>

Slika 6-1 prikazuje seznam zgoraj navedenih ovir za internacionalizacijo visokega šolstva glede na njihovo pomembnost. Pomanjkanje finančnih virov za uvedbo procesa internacionalizacije je označeno kot najpomembnejši dejavnik, ki omejuje proces internacionalizacije visokega šolstva po celem svetu. Sledita mu dejavnika: pomanjkanje strategij in prioritete za internacionalizacijo, ki so namenjene zgolj konkurenci.

Slika 6-1: Ovine za internacionalizacijo visokega šolstva

Vir: IAU (2003): Internationalization of Higher Education: Practices and Priorities. Dostopno na: <http://www.unesco.org/iau/internationalization/pdf/Internationalisation-en.pdf>

Respondenti v raziskavi Internationalization of Higher Education Practices and Priorities iz leta 2003, ki je bila izvedena s strani International Association of Universities, so poleg ovir za internacionalizacijo, ki smo jih glede na stopnjo pomembnosti predstavili na prejšnjih straneh, navedli tudi naslednje štiri ovire, ki so rangirane kot zadnje po lestvici, vendar jih je kljub temu treba omeniti:

- pomanjkanje podpore vodstva visokošolske institucije za uvajanje procesa internacionalizacije (ovira se najpogosteje pojavlja v evropskih državah);

- nezadostno usposobljeni in kvalificirani delavci za vodenje procesa internacionalizacije v nacionalnih in institucionalnih mednarodnih pisarnah (ovira se najpogosteje pojavlja v evropskih državah);
- neučinkovitost pri priznavanju ECTS, diplom in stopenj med visokošolskimi institucijami v Latinski Ameriki;
- birokratske strukture in odpor do sprememb (ovira se najpogosteje pojavlja v afriških državah).

Celo v najbolj uveljavljenih mobilnih programih, kot je Erasmus, so finančne ovire najpogostejše. Študenti se srečujejo s prevelikimi omejitvami štipendij. Tam, kjer se srečujejo z velikim neravnovesjem med prilivom in odlivom študentov, pa se pojavljajo težave s pokrivanjem stroškov, ki so povezani z mobilnostjo študentov.

Poleg pomanjkanja financiranja se internacionalizacija srečuje tudi s pomanjkanjem eksplicitnih in koherentnih strategij tako na nacionalni kot tudi na institucionalni ravni. Na stopnji nacionalne politike obstajajo velike razlike med državami v oblikovanju internacionalizacijske politike. Države, kot so Avstralija, Nova Zelandija, Hong Kong, Japonska in Nizozemska, so države, ki oblikujejo ambiciozne politike v odnosu do internacionalizacije visokošolskega izobraževanja. Združene države se srečujejo z velikim neravnovesjem na področju mobilnosti študentov in osebja; zelo veliko študentov prihaja, zelo malo študentov in osebja pa se odloči za odhod v tujino.

Internationalizacijska politika je lahko omejena tudi z raznimi legalnimi in administrativnimi omejitvami v nacionalnem visokošolskem izobraževanju oziroma trgovinski politiki. Te vladne omejitve so lahko: nacionalna zakonodaja in visokošolska politika (primer: zakon določa, da lahko diplome podeljujejo le nacionalne univerze; politike oziroma zakoni diskriminirajo privatne/nevladne institucije visokošolskega izobraževanja; razlikujejo odobritev ali proces zagotavljanja kakovosti za nacionalne in tuje izobraževalne institucije; nepriznavanje izobraževalnih kreditov, ki so ponujeni bodisi znotraj ali zunaj nacionalnih meja), navade, vizumi, telekomunikacijski zakon (primer: omejena uporaba nacionalnih satelitov) itd. (Ahčin 2004: 31).

7. Empirični del

7.1. Raziskovalne metode in domneve

V prvi fazi empiričnega dela predstavljamo kronološko analizo o internacionalizaciji visokega šolstva v Sloveniji v zadnjih dvajsetih letih ter nadaljujemo s kvantitativno raziskavo o stopnji internacionalizacije v *javnih visokošolskih institucijah* v Sloveniji (v *nadaljevanju univerze*), ki je bila izvedena na podlagi izpolnjenih vprašalnikov o internacionalizaciji, ki smo jih v elektronski obliki posredovali tajnikom ter odgovornim za mednarodno sodelovanje v (50) *članicah javnih visokošolskih institucij* v Sloveniji (v *nadaljevanju fakultete*). Za sodelovanje pri raziskavi se je izmed *večkrat* pozvanih (50) fakultet odzvalo (28) fakultet, kar predstavlja 56% delež vseh fakultet v Sloveniji. *Pri tem želimo pripomniti, da je bilo pridobivanje podatkov izredno težavno in dolgotrajno.* V raziskavo namenoma nismo zajeli dveh fakultet, ki sta v okviru Univerze v Mariboru šele v fazi ustanovitve.

Kvantitativno raziskavo o internacionalizaciji visokega šolstva v Sloveniji smo poglobili tudi z ugotavljanjem podobnosti in razlik med odgovori, ki so jih podale fakultete v Sloveniji s področja družboslovnih in humanističnih ved (skupina A) ter naravoslovnih, inženjskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (skupina B). S tem smo želeli pridobiti odgovore na vprašanja, ali se stopnja pomembnosti, razlogi, koristi ter nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva razlikujejo oz. v čem se kažejo podobnosti med fakultetami glede na različne discipline. Pri razvrščanju fakultet v Sloveniji v skupino A in B smo upoštevali načelo sorodnosti znanstvenih disciplin. Pri klasifikaciji razvrščanja posameznih fakultet, ki so sodelovale v raziskavi, smo se zgledovali po Frascatsem priročniku³⁸ (področja znanosti in tehnike).

Namen prve faze empiričnega dela je predstavitev delovanja visokega šolstva v Sloveniji v zadnjih dvajsetih letih ter na podlagi pravnih okvirov pojasniti razvoj in vpetost področja internacionalizacije v sfero visokega šolstva v Sloveniji. Na podlagi izvedene raziskave želimo v nadaljevanju prve faze empiričnega dela prikazati stanje v zvezi z internacionalizacijo visokega šolstva v Sloveniji, v katerem bo predstavljen pomen, ki ga fakultete namenjajo internacionalizaciji, njihovi razlogi za internacionalizacijo, koristi ter nevarnosti in bistvena vprašanja, s katerimi se fakultete v Sloveniji soočajo v obdobju reorganizacije njihovega delovanja ter oblikovanja skupnega evropskega visokošolskega prostora. S tem bomo omogočili prvovrsten pregled nad stanjem oz. razvojem internacionalizacije v visokem šolstvu v Sloveniji ter poskušali potrditi oz. zavrniti domneve.

---

³⁸ Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS (ARRS): Področja znanosti in tehnike po Frascatsem priročniku. Dostopno na: <http://www.arrs.gov.si/sl/gradivo/sifranti/inc/sif-frascati.pdf>

Glede na klasifikacijo–področje znanosti in tehnologije po (Frascati) – je v prvi fazi raziskave sodelovalo 39% fakultet s področja družbenih ved; 7% fakultet s področja humanističnih ved; 15% fakultet s področja naravoslovnih ved; 25% fakultet s področja inženirskih in tehnoloških ved, 10% fakultet s področja medicinskih ved ter 4% fakultet s področja kmetijskih ved.

Drugo fazo empiričnega dela predstavlja primerjava med pridobljenimi podatki o stopnji internacionalizacije v Sloveniji s primerljivimi podatki raziskave evropskih fakultet, ki jo je International Association of Universities (IUA) objavila v mesecu oktobru 2006.

Namen druge faze raziskave je primerjava posameznih vprašanj oz. odgovorov iz prve faze raziskave z vprašanji oz. odgovori (274) evropskih fakultet, ki so bili zajeti v raziskavi »Internationalization of Higher Education«, ki jo je med visokošolskimi institucijami v svetu leta 2006 izvedla International Association of Universities (IUA). Zaradi različnega števila fakultet, ki so sodelovale v prvi fazi raziskave (28), ter evropskih fakultet, ki so sodelovale pri raziskavi »Internationalization of Higher Education« (274), smo podatke primerjali po relativnih vrednostih. Pri tem smo želeli ugotoviti podobnosti in razlike pri izvajanju internacionalizacije na fakultetah v Sloveniji in Evropi. Ta del raziskave je še posebej pomemben zato, ker v raziskavo »Internationalization of Higher Education« fakultete v Sloveniji niso bile vključene.

V raziskavi smo preverjali domneve:

Domneva D1: *»Proces internacionalizacije visokega šolstva se na članicah javnih visokošolskih institucij v Sloveniji izvaja strateško načrtovano z jasno ovrednotenimi cilji in evalvacijo.«*

Domneva D2: *»Internacionalizacija visokega šolstva je v Sloveniji sestavni del strateških načrtov tako na fakultetah s področja družboslovnih in humanističnih ved kot na fakultetah s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved.«*

Domneva D3: *»V primerjavi s fakultetami v Evropi, na članicah javnih visokošolskih institucij v Sloveniji primanjkuje politik/strategij za uvajanje procesa internacionalizacije.«*

Za preverjanje zastavljenih domnev smo uporabili naslednje metode:

- metodo anketiranja,
- statistično metodo – za številčne prikaze ter
- primerjalno metodo – za izvedbo primerjav med podatki evropskih držav.

V prilogi C predstavljamo seznam vseh fakultet v Sloveniji, ki so sodelovale v prvi fazi raziskave.

7.2. Internacionalizacija visokega šolstva v Sloveniji

Današnji čas je čas sprememb. Te se dogajajo na vseh področjih, v manjšem ali večjem obsegu, z večjo ali manjšo intenzivnostjo. V spreminjanje nas silijo zunanje razmere in tudi spremenjene notranje okoliščine. Živimo v okolju, kjer so se v zadnjem desetletju bistveno spremenili pogoji delovanja tako za gospodarske kot tudi za negospodarske organizacije, spremenila sta se velikost in vrsta organizacij, možnosti zaposlovanja in ohranjanja delovnih mest, obseg znanja in stopnja zahtevnosti na delovnih mestih, stopnja konkurence in odprtosti družbe, ter celo družbene norme in vrednote. Stalne družbene, gospodarske, politične in ostale spremembe se odražajo tudi v delovanju visokošolskih sistemov tako v Sloveniji kot povsod po svetu. Zahtevnost sprememb terja od visokošolskega sistema hitro prilaganje in preoblikovanje študijskih procesov.

Vse te spremembe odločilno vplivajo na možnosti posameznika pri iskanju zaposlitve in ohranjanju delovnega mesta. Te so boljše, kadar ima potrebno stopnjo formalne izobrazbe in zahtevana dodatna znanja ter kompetence. Predvsem zaradi pridobivanja slednjih za večino velja, da je vsako zaključeno izobraževanje le stopnica v procesu vseživljenjskega izobraževanja. Ne samo zato, ker se podaljšuje delovna doba, ki jo bomo preživel na delovnih mestih, ampak predvsem zato, ker znanje postaja dobrina z vse krajšim rokom uporabnosti, ki ga je zato potrebno ves čas dopolnjevati in zamenjevati z novimi spoznanji. Pa tudi zato, ker smo postali članica skupnosti, ki že desetletja živi v hitro se spreminjajočem okolju. In ne nazadnje tudi zato, ker se tudi pri nas vzpostavlja trda konkurenca za omejeno število delovnih mest, za katera lahko uspešno konkurirajo kandidati z boljšimi referencami.

Na tem mestu pa nastopi potreba po reorganizaciji ustaljenih študijskih procesov na ravni fakultet, saj se zaradi družbenih, gospodarskih in političnih sprememb na trgu delovne sile poleg formalne izobrazbe vse bolj povečuje zahteva po dodatnih kompetencah in sposobnostih diplomanta. Med te se predvsem zaradi gospodarskih in družbenih sprememb uvrščata sposobnost razumevanja različnih kultur ter delovanje v mednarodnem okolju. Poleg tega izvira potreba po reorganizaciji fakultet v Sloveniji tudi iz razloga drugih družbenih, gospodarskih političnih vplivov, ki smo jim priča v zadnjih desetletjih.

V nadaljevanju bomo osvetlili razvoj visokega šolstva v Sloveniji skozi ogledalo različnih pravnih dokumentov v zadnjih dvajsetih letih ter poskušali obrazložiti vpetost obravnavane tematike (internacionalizacije visokega šolstva) v sistem visokega šolstva v Sloveniji.

7.2.1. Visoko šolstvo v Sloveniji v 80-ih in 90-ih letih 20. stoletja

»V slovenskem visokem šolstvu so se spremembe zgodile v 90-tih letih predvsem zaradi osamosvojitve, ki je sama po sebi vplivala na ponovne in mnoge premisleke o posamičnih sistemih oziroma podsistemih družbe« (Čok 2005: 15). Novi izzivi pa niso bili pogojeni samo z osamosvojitvijo države Slovenije. Vse družbe (posebno pa evropske) so bile v začetku devetdesetih let soočene z izrazitimi družbenimi, političnimi, ekonomskimi in tehnološkimi spremembami. Med temi bi gotovo lahko izpostavili spremembe na političnem področju in nastanek novih držav. Na ekonomskem področju gre predvsem za učinke tržnega gospodarstva, za velike spremembe, ki jih je deležen trg delovne sile, za spremembe v pojmovanju dela, rast brezposelnosti ter spremembe, ki jih prinaša nova tehnologija. Navedene politične, gospodarske in družbene spremembe ter globalizem t.i. postindustrijskih družb so postavili pred terciarno izobraževanje mnoge nove izzive. Slovensko visoko šolstvo je bilo v tem obdobju soočeno predvsem z imperativom hitrega institucionalnega razvoja in z zelo hitro naraščajočim številom študentov.

Z zakonskega vidika je visoko šolstvo v Sloveniji do devetdesetih let prejšnjega stoletja urejal Zakon o usmerjenem izobraževanju (Ur.l. SRS, št. 11/80, 6/83, 25/89 in 35/89), ki je zajemal celotno izobraževanje po osnovni šoli kot t. i. usmerjeno izobraževanje. S tem zakonom je bila leta 1980 visokemu šolstvu odvzeta vrsta avtonomnih pristojnosti, zlasti sprejemanje izobraževalnih programov in kadrovska politika. S sprejemom novele Zakona o usmerjenem izobraževanju (Ur.l. SRS, št. 25/89 in 35/89) so bile sicer na novo določene pristojnosti svetov visokošolskih zavodov kot organov upravljanja ter znanstveno-pedagoških svetov kot strokovnih organov visokošolskih zavodov, opredeljena je bila tudi avtonomna in integrativna vloga univerz pri oblikovanju študijskega in raziskovalnega dela ter pri habilitacijskih postopkih, vendar pa s temi spremembami ni bila povečana avtonomija univerze.

Dezintegriranost univerzitetnega prostora je močno ovirala sicer uveljavljene oblike študijskega sodelovanja med različnimi fakultetami, pa tudi univerzami (npr. interdisciplinarne študijske smeri, kreditni sistem študija ipd.), povzročala je razlike v študijskih standardih visokošolskih zavodov, oteževala je prehode med študijskimi programi in zmanjševala racionalnost celotnega visokošolskega sistema. Samozadostnost in razdrobljenost visokega šolstva sta povzročali neskladja z nekaterimi temeljnimi kriteriji pri sprejemanju študijskih programov in vpisovanju študentov (Svetlik, Zgaga: 1995: 263).

V visokošolskem sistemu so se pojavljali le redki gostujoči profesorji iz tujine, in če odštejemo skrb za zamejce ter sporazume z neuvrženimi državami iz preteklega obdobja, so bili prav tako redki tudi študentje iz evropskega ali severnoameriškega območja. Ko se je pričelo vključevanje v multilateralne projekte (razvoj študijskih programov, mobilnost, vzajemno priznavanje študija oz. diplom ipd.), se je v mednarodnih okvirih pokazala celo možnost hudo negativnih posledic neurejenega stanja, ki kot realnost spremljajo nekatere

srednjeevropske in zlasti vzhodnoevropske visokošolske sisteme po letu 1990 (Svetlik, Zgaga: 1995: 263).

S sprejetjem Zakona o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 67/93, 39/95 - odločba US, 18/98 - odločba US, 35/98 - odločba US, 99/99 in 64/2001), ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel decembra 1993, je visoko šolstvo postalo prvo področje izobraževanja z urejeno zakonsko podlago po osamosvojitvi Republike Slovenije. Na njegovi podlagi se je začelo temeljito preoblikovanje univerz, prvič pa je bilo omogočeno tudi ustanavljanje samostojnih ter zasebnih visokošolskih zavodov (Nacionalni program visokega šolstva 2002: 1). *Že ob koncu leta 1994 sta se obe univerzi (Univerza v Ljubljani in Univerza v Mariboru) statusno preoblikovali, nastali pa so tudi prvi samostojni visokošolski zavodi. Nova zakonska ureditev je pospešila tudi razvoj interdisciplinarnih študijskih smeri in še zlasti postopno uvedbo kreditnega sistema študija, kar je omogočilo bolj profilirane usmeritve diplomantov in diplomantk in je bilo v svetu že močno uveljavljeno (Svetlik, Zgaga: 1995: 278).*

Na podlagi novega zakona so bili v letih 1995 in 1996 preoblikovani ali na novo sprejeti najprej dodiplomski, nato pa še podiplomski študijski programi. Nekdanji višješolski programi so bili opuščeni, poleg univerzitetnih študijskih programov pa so bili uvedeni še triletni visokošolski strokovni programi. S preoblikovanjem podiplomskih študijskih programov se je postopoma začela uveljavljati možnost pridobivanja doktorata znanosti brez vmesne magistrske stopnje. V študijskem letu 1995/96 je visoko šolstvo opustilo višješolski študij, poleg 20 univerzitetnih programov je uvedlo tudi triletno visokošolske strokovne programe (Čok 2005: 19).

Opisana visokošolska študijska struktura je bila leta 1998 dopolnjena z Zakonom o strokovnih in znanstvenih naslovih (Uradni list RS, št. 47/98), v naslednjem letu pa so bili objavljeni sezname vseh strokovnih in znanstvenih naslovov, tudi uskladitve s tistimi, pridobljenimi po prejšnjih predpisih. Terciarno izobraževanje je bilo po sprejetju Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju leta 1996 (Uradni list RS št. 12/96) zaokroženo še z uvedbo dveletnih višjih strokovnih šol.

Tekom prenove in razvoja študijskih programov so morale visokošolske institucije v skladu z zakonom upoštevati tudi mednarodno, zlasti evropsko dimenzijo. Na nekaterih študijskih področjih je ta standard Slovenija že dosegala, ponekod pa je bilo treba zaradi mednarodne konkurenčnosti in zavarovanja domačega znanja, tak standard šele vzpostaviti. Skladnost domačih programov z mednarodnimi standardi je bila potrebna tudi zaradi pospeševanja obojestranske mobilnosti študentov in študentk ter akademskega osebja, ki so jih pospeševali mnogi sodobni multilateralni projekti in sporazumi (SEE-ECN 2002: 10).

Od začetka devetdesetih let je bilo možno opaziti precejšen napredek na področju mednarodnega sodelovanja. Ni se povečevalo le število meduniverzitetnih programov, pač pa tudi aktivno sodelovanje v vseevropskih projektih. Slovensko visoko šolstvo se je še posebej uspešno vključilo v program TEMPUS. V tem okviru so bili s pomočjo Evropske

unije (PHARE program) posodobljeni mnogi študijski programi, okrepljena je bila mobilnost študentov in študentk ter akademskega osebja, pridobljeno pa je bilo tudi veliko dragocene programske in druge opreme. Slovenija se je vključila tudi v regionalni PHARE program na področju študija na daljavo, aktivno je sodelovala tudi v programu regionalnega sodelovanja v visokem šolstvu, ki sta ga januarja 1994 spodbudili Evropska unija in OECD z vrsto strateških seminarjev, med katerimi je eden potekal tudi v Ljubljani. Leta 1994 se je Slovenija vključila v srednjeevropski program CEEPUS, ki pospešuje študijske izmenjave študentov, pa tudi akademskega osebja (Svetlik, Zgaga 1995: 287).

Leta 1997 je bila Slovenija gostiteljica zaključne konference TEMPUS³⁹, to je programa, v katerem je tudi sama zelo uspešno sodelovala, sodelovala je pri nastajanju Lizbonske konvencije in jo aprila 1997 skupaj z drugimi članicami podpisala ter jo že poleti 1999 ratificirala. Leta 1999 se je včlanila tudi v program Evropske unije Socrates – Erasmus⁴⁰.

7.2.2. Visoko šolstvo v Sloveniji v 21. stoletju

Novembra 1999 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 99/99), v katerem je uveljavil spremembe in dopolnitve, ki so izhajale iz ocene doseženih sprememb in potreb visokega šolstva.

Najpomembnejše določbe tega zakona so bile:

1. spremenjena ureditev organov visokošolskih zavodov;
2. avtonomija univerze;
3. sprememba sistema financiranja;
4. upoštevanje poklicne mature pri določbah o vpisu v univerzitetne študijske programe;
5. uskladitev z zakonodajo Evropske unije;

V zakon je bilo vnešeno določilo, po katerem bodo imeli državljani članic Evropske unije z dnem, ko bo Slovenija postala polnopravna članica Evropske unije, pravico do izobraževanja na visokošolskih zavodih v RS pod enakimi pogoji kot državljani RS. Tako kot slovenskim državljanom tudi njim šolnine ne bo mogoče predpisati v okviru dodiplomskih študijskih programov z javno veljavnostjo, ki se izvajajo kot javna služba.

---

³⁹ Program TEMPUS, ki ga je ustanovila Evropska unija maja 1990, namenjen pomoči pri razvoju in prenovi visokega šolstva v državah srednje in vzhodne Evrope, se je za Slovenijo kot prejemnico pomoči uradno zaključil v letu 1999.

⁴⁰ Namen SOCRATES/ Erasmus programa je izboljšati kvaliteto in »evropsko dimenzijo« visokošolskega izobraževanja v sodelujočih državah.

Lizbonsko konvencijo je Državni zbor RS ratificiral poleti leta 1999, zato je bilo mogoče že v noveli zakona upoštevati nekatere v njej zapisane določbe. Kot sestavni del diplome je bila tako z novelo uvedena Priloga k diplomi. Sestavine obrazca je spomladi leta 2000 določil minister, pristojen za visoko šolstvo, na predlog Sveta za visoko šolstvo RS (SEE-ECN 2002: 6).

in

6. dopolnitve zakonskih določil o zagotavljanju kakovosti.

Istega leta (1999) je visoko šolstvo v Sloveniji ter s tem tudi področje mednarodnega sodelovanja, zaznamoval podpis t. i. Bolonjske deklaracije, ki so jo podpisali ministri, pristojni za visoko šolstvo iz devetindvajsetih evropskih držav, med njimi tudi Slovenije, ter začrtali smeri razvoja evropskega visokega šolstva do leta 2010. Z deklaracijo so si države podpisnice zastavile skupni cilj – ob hkratnem polnem upoštevanju in spoštovanju različnosti nacionalnih sistemov izobraževanja in univerzitetne avtonomije – do leta 2010 z medsebojnim sodelovanjem zgraditi odprt in konkurenčen evropski visokošolski prostor, ki bo evropskim študentom in diplomantom omogočal prosto gibanje in zaposljivost, obenem pa bo privlačen tudi za neevropske študente.

Cilj naj bi dosegli z različnimi ukrepi kot so vzpostavitev primerljivih in preglednih visokošolskih struktur in stopenj, vzajemno priznavanje relevantnih in primerljivih visokošolskih kvalifikacij, vzpostavitev medsebojno priznanih kreditnih sistemov in sistemov zagotavljanja kakovosti, spodbujanje mobilnosti študentov in visokošolskih učiteljev, razvijanje evropske dimenzije v izobraževanju ter večje konkurenčnosti evropskega visokega šolstva v svetu (Zgaga 1999: 1, 2).

Že naslednje leto si je Evropska unija, in kot njen del tudi Slovenija, z Lizbonsko strategijo postavila za cilj, da postane najbolj konkurenčno in dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, s polno zaposlenostjo ter ekonomsko in socialno kohezijo. Pri uresničevanju postavljenih ciljev je bila posebna pozornost posvečena pomenu izobraževanja, raziskovanja in mednarodnega sodelovanja. Zaradi globalizacije in močne konkurence se je moral odzvati na izzive tudi slovenski visokošolski prostor. Visoko šolstvo je moralo diplomantu poleg splošne izobrazbe posredovati tudi: specifično praktične kompetence za zaposlovanje na posameznih področjih, pripravljenost na stalno izpopolnjevanje na doseženem strokovnem področju in sposobnost in voljo za priučitev oz. za osvojitve vedno novega znanja zunaj dosežene izobrazbe, kadar koli se to v njihovi karieri izkaže za potrebno. Med te se vključujejo tudi kompetence za delovanje v mednarodnem okolju in razumevanje različnih kultur.

V Sloveniji se je širše zanimanje za bolonjski proces ter uresničevanje Lizbonske strategije začelo šele po letu 2002. Za uvedbo vseh priporočil, ki sta jih podali Bolonjska deklaracija in Lizbonska strategija, je Slovenija na področju visokega šolstva morala sprejeti vrsto pravnih podlag. V decembru leta 2003 je bila sprejeta Uredba o javnem financiranju

visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz od leta 2004 do leta 2008 (Ur.l. RS, št. 72/2004). S to uredbo se je povečala finančna avtonomija univerz (samostojnost pri delitvi sredstev, vodenje kadrovske politike, oblikovanje normativov, zagotavljanje kakovosti) s ciljem spodbujati prestrukturiranje in racionalizacijo poslovanja in študijskih programov ter preusmeriti v spremljanje rezultatov (učni dosežki, usposobljenost diplomanta) in kakovosti. Že naslednje leto maja 2004 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o visokem šolstvu (Ur. l. RS št. 63/04), s katerim je bila postavljena podlaga za uresničevanje treh prednostnih nalog Bolonjskega procesa in s tem korenite spremembe:

1. Sprejetje sistema visokošolskega izobraževanja z dvema oz. tremi glavnimi stopnjami.
2. Uveljavitev sistema lahko prepoznavnih in primerljivih stopenj.
3. Uveljavitev nacionalnega sistema za zagotavljanje kakovosti.

Z vidika mednarodnega sodelovanja je v tem zakonu prvič vnešena pravna podlaga izvajanje skupnih študijskih programov (Joint degree), kar je za slovenski visokošolski prostor predstavljalo pomembno novost. 33 .b člen se glasi: »Skupni študijski programi so študijski programi za pridobitev izobrazbe, ki jih visokošolski zavod sprejme in izvaja skupaj z enim ali več visokošolskimi zavodi iz Republike Slovenije ali tujine. Za skupne študijske programe visokošolski zavodi, poleg določb tega zakona, upoštevajo tudi merila za oblikovanje in sprejemanje skupnih študijskih programov, ki jih sprejme Svet Republike Slovenije za visoko šolstvo. Kdor opravi vse obveznosti po skupnem študijskem programu za pridobitev izobrazbe, dobi skupno diplomo, v kateri so navedeni vsi visokošolski zavodi, ki sodelujejo pri izvedbi študijskega programa. Skupna diploma je javna listina. Vsebinsko in obliko skupne diplome ter priloge k diplomi določijo sodelujoči visokošolski zavodi« (Ur. l. RS št. 63/04).

V letu 2004 sta bili sprejeta še Zakon o priznavanju in vrednotenju izobraževanja /ZPVI/ (Ur.l. RS, št. 73/2004), ki je na podlagi priporočila Bolonjske deklaracije uvedel sodoben sistem priznavanja tujih in vrednotenja tujih ter slovenskih listin o izobraževanju, ki v postopkih in merilih upošteva načela in principe preoblikovanja izobraževalnih sistemov in ki hkrati spoštuje in nadaljuje tradicijo transparentnosti, ter Zakon o višjem strokovnem izobraževanju /ZVSI/ (Ur.l. RS, št. 86/2004), ki je prinesel večjo preglednost nad urejenostjo višjega strokovnega izobraževanja kot dela terciarnega izobraževanja, urejal akreditacijske postopke, ki jih je izvajal strokovni svet za poklicno in strokovno izobraževanje, uvajal vrednotenje študijskih programov v skladu z ECTS in obvezno izdajanje Priloge k diplomi v slovenskem in enem od uradnih jezikov EU članic.

Sledili so Odloki o spremembah in dopolnitvah Odloka o preoblikovanju Univerze v Ljubljani (OdPUL-1C) (Ur.l. RS, št. 36/06), Odlok o preoblikovanju Univerze v Mariboru (OdPUM-1C) (Ur.l. RS, št. 36/06) in Odlok o ustanovitvi Univerze na Primorskem (OdPUUP-A) (Ur.l. RS, št. 13/03, 79/04, 36/06). Istega leta so bila sprejeta Merila za akreditacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov (Ur.l. RS št. 101/2004); Merila za spremljanje, ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti visokošolskih zavodov, študijskih

programov ter znanstvenoraziskovalnega, umetniškega in strokovnega dela, tj. nacionalne komisije za kakovost visokega šolstva (Ur.l. RS št. 124/2004). Sprejeta so bila tudi Merila za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS (Ur.l. RS št. 124/2004). Decembra 2004 so bili sprejeti prvi študijski programi, oblikovani ali preoblikovani v luči bolonjskega procesa na Svetu RS za visoko šolstvo.

V tem času je vključevanje v mednarodno sodelovanje in v mednarodno delitev dela v visokem šolstvu postalo v sodobnih globalizacijskih procesih neizogibno, pri manjših visokošolskih sistemih pa je spodbudno vplivalo tudi na splošno kakovost njihovega delovanja in inovativnost, ki jo je v večjih sistemih zagotavljala že razvejenost domačih institucij. V tem obdobju se je intenzivno začelo tudi z zagotavljanjem pogojev, v katerih so univerze (Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru in Univerza na Primorskem) lahko dokazovale konkurenčnost v mednarodnem prostoru, pri čemer je bilo posebej pomembno doseganje t. i. akademske kritične mase na domačih visokošolskih zavodih. V primerjavi s tujino si je Slovenija prizadevala zlasti za kakovost raziskovalnega in izobraževalnega dela v visokem šolstvu; na to pa so bistveno vplivale izboljšave glede izmenjave študentov in akademskega osebja, skupno oblikovanje in izvajanje študijskih programov ter vključevanje v sisteme preverjanja kakovosti.

Ta prizadevanja so dopolnili tudi obiski gostujočega akademskega osebja. Temeljni poudarki v naslednjem obdobju so bili zato namenjeni sodelovanju slovenskih univerz in samostojnih visokošolskih zavodov v programih EU (premik od Tempusa k Socrates-Erasmusu, pa tudi drugim programom), širjenju in poglobljanju regionalnega sodelovanja v visokem šolstvu (Ceepus) ter neposrednemu medinstitucionalnemu sodelovanju. Pomemben vidik mednarodnega sodelovanja je predstavljala tudi vključitev v multilateralne aktivnosti za medsebojno priznavanje diplom. Slovenija je pospeševala vse mednarodne aktivnosti, ki so vodile k uresničevanju teh ciljev. Univerzitetno mednarodno sodelovanje oziroma sprejem tujih študentov so vodile službe za mednarodno sodelovanje na vseh univerzah v sodelovanju z mednarodno službo Ministrstva za šolstvo in šport ter Službo za programe EU (SEE-ECN 2002: 9).

Pri razvoju študijskih programov so si visokošolski zavodi prizadevali za odpravo razdrobljenosti in večje medsebojno sodelovanje ter za oblikovanje programov, ki so v Sloveniji pomenili vsebinsko novost ter ustrezali študijskim in zaposlitvenim interesom. K tem ciljem je pomembno prispevalo uvajanje kreditnega sistema po zgledu ECTS, kot so ga razvili v državah Evropske unije in se je na slovenskih univerzah začelo junija 1999. Naslonitev na sistem ECTS je bila smiselna tudi zaradi sodelovanja v programih Evropske unije (Socrates-Erasmus), v katere je bila Slovenija sprejeta 1. maja 1999. Uvedba takšnega sistema je olajšala povezovanje med fakultetami iste univerze, omogočila študentom več izbirnih predmetov ter prehode med fakultetami iste univerze oziroma med visokošolskimi zavodi v Republiki Sloveniji nasploh, spodbujala izbiro, pomembna pa je bila tudi v mednarodnem okviru. Naloga visokošolskih zavodov po Nacionalnem

programu visokega šolstva iz leta 2002⁴¹ je bila, da pripravijo bolj usklajene temeljne dele študijskih programov (kompatibilnost temeljnih teoretskih predmetov) ter da spodbujajo izmenjavo študentov in akademskega osebja glede na specializacije posameznih univerzitetnih središč tako doma kot v tujini. Za enakovredno sodelovanje pri izmenjavi študentov v programih EU so se nekatere (Fakulteta za družbene vede in Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani) odločile za izvajanje študijskih programov ali njihovih delov v tujem jeziku.

Ob obravnavi zakonske novele pa je v Državnem zboru RS leta 2004 ostalo odprto vprašanje, kakšno naj bo razmerje med diplomanti študijskih programov, sprejetih pred uveljavitvijo zakona, in diplomanti študijskih programov po Bolonjski deklaraciji. Novi Zakon o visokem šolstvu (uradno prečiščeno besedilo) (ZViS-UPB3) (Ur.l. RS 119/2006), ki ga je Državni zbor sprejel 20. novembra 2006, odpravlja pravno praznino glede razmerja med diplomanti dosedanjih in novih študijskih programov. Na ta način je Državni zbor RS uredil vse potrebno, da lahko diplomanti ugotovijo svoj pravni položaj že na podlagi zakona. *To velja zlasti za enakopravnost na trgu dela doma in v tujini, okvirno pa tudi za nadaljevanje študija.* Izobrazbo po starih in novih študijskih programih v ravni jasno razvršča Uredba o uvedbi in uporabi klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja, kot je prikazano v tabeli 7-1 (MVZT 2006):

Tabela 7-1: Primerjava med ravnijo izobrazbe po »dosedanjih« in »Bolonjski« študijskih programih

RAVNI IZOBRAZBE PO DOSEDANJIM PROGRAMIH	RAVEN	RAVNI IZOBRAZBE PO NOVIH »BOLONJSKIH« PROGRAMIH
višješolski programi (do 1994) višješolski strokovni programi	6/1	
specializacija po višješolskih programih visokošolski strokovni programi	6/2	visokošolski strokovni (1. bolonjska st.) univerzitetni programi (1. bolonjska st.)
specializacija po visokošolskih strokovnih prog. univerzitetni programi	7	magisteriji stroke (ZA imenom) (2. Bolonjska st.)
specializacija po univerzitetnih programih magisteriji znanosti (PRED imenom)	8/1	
doktorati znanosti (PRED imenom)	8/2	doktorati znanosti (PRED imenom) (3. bolonjska st.)

Vir: Ministrstvo za visoko šolstvo in tehnologijo RS, dostopno na: [http://www.mvzt.gov.si/index.php?id=233&tx_ttnews\[tt_news\]=4998&tx_ttnews\[backPid\]=94&cHash=537a87c543](http://www.mvzt.gov.si/index.php?id=233&tx_ttnews[tt_news]=4998&tx_ttnews[backPid]=94&cHash=537a87c543)

Poleg tega ostaja v zakonu nespremenjen 33. b člen, ki dovoljuje, da visokošolski zavod sprejme in izvaja skupaj z enim ali več visokošolskimi zavodi iz Republike Slovenije ali tujine skupne študijske programe (Joint degree). To pomeni, da lahko slovenski visokošolski zavodi med seboj ali z visokošolskimi institucijami v tujini sprejmejo in

⁴¹ Nacionalni program visokega šolstva v Sloveniji (2002), dostopno na: http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/doc/dokumenti_visokosolstvo/zakonodaja_VS/04-NPVS_2002.doc

izvajajo skupne programe. V takšnih primerih navadno študent študira na različnih visokošolskih institucijah v sklopu enega programa in pridobi skupno diplomu, ki praviloma velja v vseh državah sodelujočih visokošolskih institucij. Problem se pojavi, ko neka zakonodaja ali visokošolski sistem ne predvideva takšne listine. V takšnih primerih imajo diplomanti težave z javnim priznanjem pridobljene listine. Slovenija ima na podlagi tega člena zakonsko odprto možnost za meduniverzitetno programsko sodelovanje na domači in mednarodni ravni na tem področju.

Ena od prioritet, izpostavljena v Nacionalnem programu visokega šolstva v RS (2002–2005) ter v osnutku Resolucije o Nacionalnem programu visokega šolstva Republike Slovenije (2006–2010)⁴², ki je trenutno v postopku sprejemanja, je vključitev mednarodnega sodelovanja v visoko šolstvo ter pospeševanje internacionalizacije visokošolskega izobraževanja. V tem okviru je zlasti pomembno uvajanje kreditnega sistema in Priloge k diplomi ter odstranitev zakonskih ovir in olajšanje postopkov za mobilnost slovenskih in tujih študentov, visokošolskih učiteljev in raziskovalcev.

Na podlagi kronološkega pregleda pravnih dokumentov, ki zadevajo področje visokega šolstva v Sloveniji, lahko zaključimo, da je področje mednarodnega sodelovanja oz. internacionalizacije visokega šolstva pridobivalo na pomenu predvsem zaradi zahtev zunanjih dejavnikov oz. sprememb, ki so se dogajale in se dogajajo na političnem, ekonomskem in družbenem področju v svetovnem merilu. S tem je področje mednarodnega sodelovanja oz. internacionalizacije v visokem šolstvu v Sloveniji v zadnjem desetletju pridobilo tudi formalni oz. zakonski okvir svojega delovanja.

V nadaljevanju sledi predstavitev trenutnega stanja internacionalizacije visokega šolstva na fakultetah v Sloveniji. S tem bomo omogočili, da širša javnost v Sloveniji pridobi prvo analizo stanja v zvezi z internacionalizacijo visokega šolstva, v kateri bo predstavljen pomen, ki ga fakultete namenjujejo internacionalizaciji, njihovi razlogi za internacionalizacijo, koristi, nevarnosti in bistvena vprašanja, s katerimi se fakultete v Sloveniji soočajo v obdobju reorganizacije njihovega delovanja ter oblikovanja skupnega evropskega visokošolskega prostora. Z namenom, da predstavimo čim širšo sliko glede uvajanja različnih oblik internacionalizacije na področju visokega šolstva, si bomo pomagali tudi s statističnimi podatki Evropske komisije o mednarodni mobilnosti študentov in akademskega osebja ter s podatki Centra za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS), ki predstavlja enega izmed ključnih kazalcev internacionalizacije visokega šolstva. S tem bomo prikazali nazoren razvoj mednarodne mobilnosti študentov in akademskega osebja v Sloveniji, ki predstavlja temelj internacionalizacije visokega šolstva, ter v drugem delu podatke primerjali tudi z ostalimi evropskimi državami.

---

⁴² Resolucija o Nacionalnem programu visokega šolstva Republike Slovenije (2006-2010). Dostopno na: http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/visoko_solstvo/RNPVS.pdf

7.3. Kvantitativna raziskava o stopnji internacionalizacije visokega šolstva v Sloveniji

Na podlagi kvantitativne raziskave o stopnji internacionalizacije na fakultetah v Sloveniji smo zbrali in obdelali podatke po naslednjih področjih:

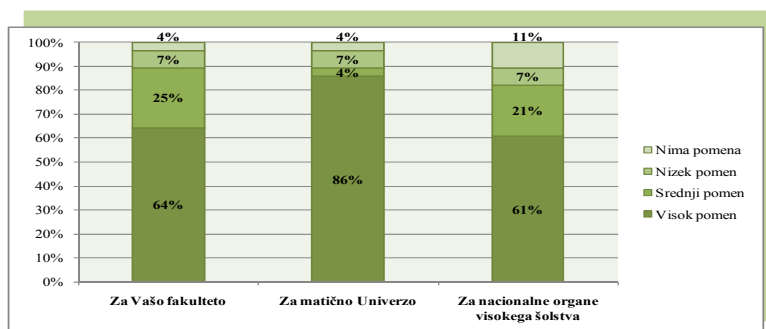
- pomembnost in razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva;
- institucionalna strategija za internacionalizacijo visokega šolstva;
- stopnja vključenosti in oblike internacionalizacije visokega šolstva;
- koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva;
- priložnosti in ovire;
- bistvena vprašanja o internacionalizaciji in spremembe.

V nadaljevanju predstavljamo izsledke raziskave glede na posamezna zgoraj navedena področja ter ugotovitve glede podobnosti in razlik med odgovori, ki so jih podale fakultete v Sloveniji s področja družboslovnih in humanističnih ved (skupina A) ter naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (skupina B). S pomočjo programskega orodja SPSS smo ugotavljali, ali so razlike med odgovori statistično značilne.

7.3.1. Pomembnost in razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva v Sloveniji

Večina fakultet je zavzela stališče, da je internacionalizacija visokošolskega izobraževanja pomembna tako za njihovo fakulteto (64%) kakor za matično Univerzo (86%) in za nacionalne organe visokega šolstva (61%). Pri tem je zanimivo, da je po njihovem mnenju pomen internacionalizacije visokošolskega izobraževanja v Sloveniji veliko večji za njihovo matično Univerzo kot pa za njihovo fakulteto. Poleg tega pa menijo, da ima za nacionalne organe visokega šolstva internacionalizacija visokošolskega izobraževanja nekoliko manjši pomen (61%).

Grafikon 7-1: Relativna razmerja pomena internacionalizacija visokošolskega izobraževanja po posameznih organih

Pri ugotavljanju podobnosti in razlik med odgovori, ki so jih podale fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved (skupina A) ter fakultete s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (skupina B), je zanimiv podatek, da je za fakultete, ki spadajo v skupino B, pomen internacionalizacije visokošolskega izobraževanja v Sloveniji veliko večji (71%) kakor pa za fakultete, ki smo jih razvrstili v skupino A (57%).

S pomočjo programskega orodja SPSS smo ugotavljali, ali so razlike statistično značilne.

Tabela 7-2: Opisne statistike za povprečne vrednosti pomena za internacionalizacijo

		N	Povprečje	Std. odklon	Std. napaka	Min.	Maks.
Za Vašo fakulteto	Skupina A	14	2,29	0,994	0,266	0	3
	Skupina B	14	2,71	0,469	0,125	2	3
	Skupaj	28	2,50	0,793	0,150	0	3
Za matično Univerzo	Skupina A	14	2,64	0,929	0,248	0	3
	Skupina B	14	2,79	0,579	0,155	1	3
	Skupaj	28	2,71	0,763	0,144	0	3
Za nacionalne organe visokega šolstva	Skupina A	14	2,43	1,089	0,291	0	3
	Skupina B	14	2,21	0,975	0,261	0	3
	Skupaj	28	2,32	1,020	0,193	0	3

Tabela 7-3: One – Way ANOVA test – (analiza razlik v povprečju izbranih spremenljivk)

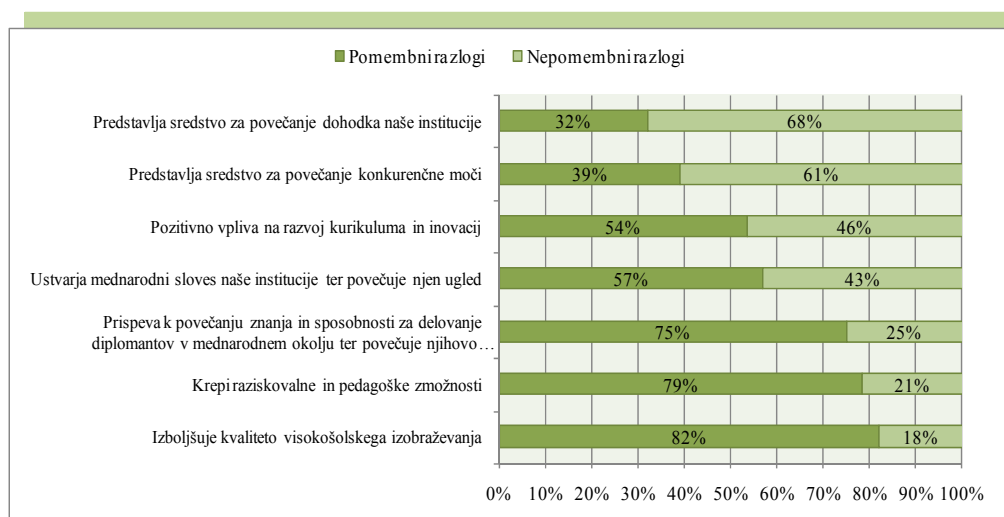
		Vsota kvadratov	df	Povprečje kvadratov	F	Sig.
Za Vašo fakulteto	Med skupinama	1,286	1	1,286	2,127	,157
	Znotraj skupin	15,714	26	,604		
	Skupaj	17,000	27			
Za matično Univerzo	Med skupinama	,143	1	,143	,239	,629
	Znotraj skupin	15,571	26	,599		
	Skupaj	15,714	27			
Za nacionalne organe visokega šolstva	Med skupinama	,321	1	,321	,301	,588
	Znotraj skupin	27,786	26	1,069		
	Skupaj	28,107	27			

Tabela 7-2 nam prikazuje, da so povprečne vrednosti glede pomena internacionalizacije visokega šolstva (fakultete, univerze) res nekoliko nižje pri fakultetah s področja družboslovnih in humanističnih ved kakor pri fakultetah s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved. Vendar pa na podlagi tabele 7-3 lahko zaključimo, da razlike glede nižjega pomena za internacionalizacijo visokega šolstva za fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved niso statistično značilne.

Kot razloge, ki v največji meri vodijo k dejavnostim internacionalizacije na fakultetah v Sloveniji, so respondenti opredelili: *izboljševanje kvalitete visokošolskega izobraževanja* (82%); *krepitev raziskovalnih in pedagoških zmožnosti* (79%); *prispevek k povečanju znanja in sposobnosti za delovanje diplomantov v mednarodnem okolju ter povečanje njihovega medkulturnega razumevanja* (75%). Kot manj pomembna razloga pa so opredelili *internacionalizacijo kot sredstvo za povečanje konkurenčne moči* (38%) in *sredstvo za povečanje dohodka institucije* (32%).

Če izsledke primerjamo s teoretičnim okvirom motivov za internacionalizacijo visokega šolstva, lahko zatrdimo, da se internacionalizacija visokega šolstva v Sloveniji izvaja na podlagi akademskih in socialno/kulturnih motivov in ne zaradi ekonomskih motivov.

Grafikon 7-2: Relativna razmerja pomembnosti razlogov, ki vodijo k dejavnostim internacionalizacije na ravni fakultet v Sloveniji

N: 28

Glede razlogov za internacionalizacijo visokega šolstva se podatki med fakultetami s področja družboslovnih in humanističnih ved (skupina A) ter fakultetami s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (skupina B) razlikujejo predvsem v razlogu: *»internacionalizacija visokega šolstva predstavlja sredstvo za povečanje konkurenčne moči«*. Večina fakultet, ki spadajo v skupino A, je mnenja, da internacionalizacija visokega šolstva predstavlja sredstvo za povečanje konkurenčne moči (50%), s tem pa se s tem strinja le 29% fakultet, ki smo jih uvrstili v skupino B.

S pomočjo programskega orodja SPSS smo ugotovili, da razlike niso statistično značilne.

Tabela 7-4: One – Way ANOVA test – (analiza razlik v povprečju izbranih spremenljivk)

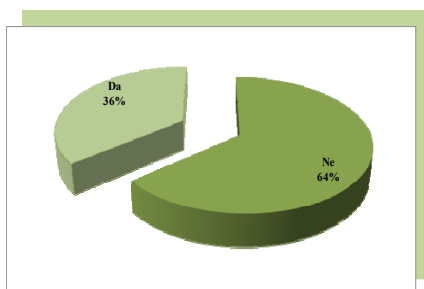
		Vsota kvadratov	df	Povprečje kvadratov	F	Sig.
Internacionalizacija visokega šolstva predstavlja sredstvo za povečanje dohodka naše institucije	Med skupinama	0,036	1	0,036	0,153	0,699
	Znotraj skupin	6,071	26	0,234		
	Skupaj	6,107	27			

Kot najpogostejše razloge, ki vodijo k dejavnostim internacionalizacije visokega šolstva z nacionalnega vidika, so respondenti navedli: *pospeševanje mednarodnega partnerstva na političnem, kulturnem, akademskem in poslovnem področju* (86%); *konkurenčno prednost Slovenije (na znanstvenem, tehnološkem in ekonomskem področju)* (75%) in *pozitivni vpliv na razvoj človeških virov* (71%).

7.3.2. Institucionalna strategija za internacionalizacijo visokega šolstva v Sloveniji

Izredno zanimiv je podatek, da ima le 10 fakultet, kar predstavlja 36%, izdelan program dela za področje internacionalizacije in da celo 18 fakultet oz. 64% fakultet, ki so sodelovale v raziskavi, sploh nima izdelanega programa dela za področje internacionalizacije. Od fakultet, ki so sodelovale v raziskavi, imajo izdelan program za področje internacionalizacije naslednje fakultete: Ekonomska fakulteta (Univerza v Ljubljani); Pedagoška fakulteta (Univerza v Ljubljani); Fakulteta za upravo (Univerza v Ljubljani); Visoka šola za zdravstvo (Univerza v Ljubljani); Fakulteta za družbene vede (Univerza v Ljubljani); Fakulteta za podiplomski študij (Univerza v Novi Gorici); Fakulteta za slovenske študije Stanislava Škrabca (Univerza v Novi Gorici); Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo (Univerza v Mariboru); Pedagoška fakulteta (Univerza v Mariboru) in Pravna fakulteta (Univerza v Mariboru).

Grafikon 7-3: Izdelana strategija/program za internacionalizacijo

N:28

Odgovori na zastavljeno vprašanje so z vidika celostnega načrtovanja, spremljanja izvajanja ter evalvacije aktivnosti s področja internacionalizacije izjemno zaskrbljujoči. Večina fakultet, ki so sodelovale v raziskavi, nima zastavljene strategije oz. programa, v katerem bi bile zapisane načrtovane aktivnosti oz. vizija delovanja tega področja. S tem lahko domnevo D1: **»Proces internacionalizacije visokega šolstva se na članicah javnih visokošolskih institucij v Sloveniji izvaja strateško načrtovano z jasno ovrednotenimi cilji in evalvacijo«** zavrne. Kakor pa menita Green in Olson (2003 citirano v Tsuruta 2005: 20), pa je nadvse pomembno, da vsaka institucija pripravi vizijo svojega delovanja, kjer je vključena tudi internacionalizacija, ter soglasno sprejme prioritete tega delovanja.

Če naše raziskovanje poglobimo še glede na znanstveno področje fakultet, ki imajo izdelano strategijo oz. program dela za internacionalizacijo visokega šolstva, lahko

ugotovimo, da imajo izdelan program dela pretežno fakultete, ki sodijo v skupino A (29%), na večini fakultet, ki sodijo v skupino B, pa se aktivnosti s področja internacionalizacije visokega šolstva izvajajo nenačrtovano (7%).

Tabela 7-5: Izdelana strategija/program za internacionalizacijo glede na znanstveno področje

Skupina A: fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved	Da	29%
	Ne	21%
Skupina B: fakultete s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved	Da	7%
	Ne	43%

N: 28

S pomočjo programskega orodja SPSS smo ugotavljali, ali so razlike statistično značilne.

Tabela 7-6: Opisne statistike za povprečne vrednosti glede izdelane strategije/programa za internacionalizacijo glede na znanstveno področje

	N	Povprečje	Std. odklon	Std. napaka	Minimum	Maksimum
Skupina A	14	0,57	0,514	0,137	0	1
Skupina B	14	0,14	0,363	0,097	0	1
Skupaj	28	0,36	0,488	0,092	0	1

Tabela 7-7: One – Way ANOVA test – (analiza razlik v povprečju izbranih spremenljivk)

	Vsota kvadratov	df	Povprečje kvadratov	F	Sig.
Med skupinama	1,286	1	1,286	6,500	0,017
Znotraj skupin	5,143	26	0,198		
Skupaj	6,429	27			

Na podlagi tabele 7-7 lahko razberemo, da so razlike glede izdelanega programa za področje internacionalizacije med fakultetami s področja družboslovnih in humanističnih ved (skupina A) ter fakultetami s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (skupina B) statistično značilne. To pa zato, ker je vrednost p (0,017) manjša od 0,05, ki predstavlja stopnjo tveganja. Na podlagi teh zaključkov lahko domnevo D2: »*Internationalizacija visokega šolstva je v Sloveniji sestavni del strateških načrtov tako na fakultetah s področja družboslovnih in humanističnih ved kot na fakultetah s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved*« zavrnemo.

Pri fakultetah, ki imajo izdelan program dela za področje internacionalizacije, za njegovo implementacijo skrbijo v večini: pedagoški delavci (90%), vodstvo fakultete (90%) in mednarodna pisarna (60%). Pri teh fakultetah so mnenja, da: *cilji internacionalizacije obsegajo tudi kurikule, raziskave in storitvene funkcije fakultete (70%); za izvedbo različnih oblik internacionalizacije imajo na razpolago notranje in zunanje finančne vire (70%) in da so cilji internacionalizacije vključeni tudi v druge fakultetne načrte (50%)*.

Glede vključenosti mednarodne pisarne (60%) pri implementaciji programa/strategije za področje internacionalizacije moramo pojasniti, da je delež vključenosti mednarodnih pisarn pri tistih, ki imajo izdelan program dela nizek, predvsem zaradi tega, ker velika večina fakultet v Sloveniji sploh nima vzpostavljenih mednarodnih pisarn oz. sistemiziranega delovnega mesta za to področje.

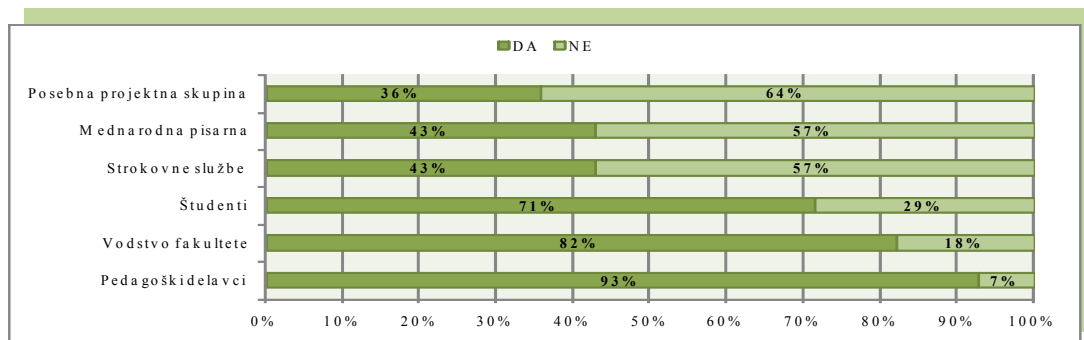
Med raziskavo je bilo posredno ugotovljeno tudi, da se s to dejavnostjo ukvarjajo predvsem mladi asistenti oz. drugi strokovni delavci, ki pa se poleg rednih pedagoških obveznosti oz. drugih delovnih obveznosti tej dejavnosti ne morejo posvetiti v takšni meri, kot bi se lahko delavci oz. organizacijska enota, ki bi se ukvarjala samo s tem področjem. Prav tako je bila na tem mestu izpostavljena tudi finančna ovira, saj delo, ki ga ti delavci opravljajo izven svojih delovnih obveznosti, ni dodatno finančno ovrednoteno. Na tem mestu se nam zastavlja vprašanje glede kvalitete, učinkovitosti in uspešnosti opravljanja te dejavnosti na univerzah v Sloveniji.

Večina fakultet, ki ima izdelan program dela za področje internacionalizacije, se ukvarja predvsem z: *mobilnostjo akademskega osebja; mobilnostjo študentov; mednarodnimi raziskovalnimi projekti in mednarodnimi institucionalnimi pogodbami/mrežami*. Večina fakultet ima v svoj program dela prav tako vključene: *mednarodne razvojne projekte (90%); vključenost v mednarodna združenja (90%); mednarodno/medkulturno razsežnost kurikula (80%); učenje tujih jezikov (70%) in možnost brezplačnega študija za tuje študente (70%)*. Najmanj se fakultete posvečajo *študiju na daljavo (60%)*. Glede geografskih prioritet za sodelovanje v prihodnosti, so vse fakultete pri katerih program dela za področje internacionalizacije vključuje tudi geografske prioritete, navedle, da želijo v prihodnosti sodelovati s fakultetami iz Evrope, Severne in Južne Amerike.

7.3.3. Stopnja vključenosti in oblike internacionalizacije visokega šolstva v Sloveniji

Po mnenju fakultet so v procese internacionalizacije najpogosteje vključeni: *pedagoški delavci (93%); vodstvo fakultete (82%) in študenti (71%)*. Nizka vključenost mednarodnih pisarn (43%) v procese internacionalizacije je predvsem odraz stanja, ki smo ga predstavili že na strani 73.

Grafikon 7-4: Relativna razmerja vključenosti posameznih skupin ljudi v procese internacionalizacije

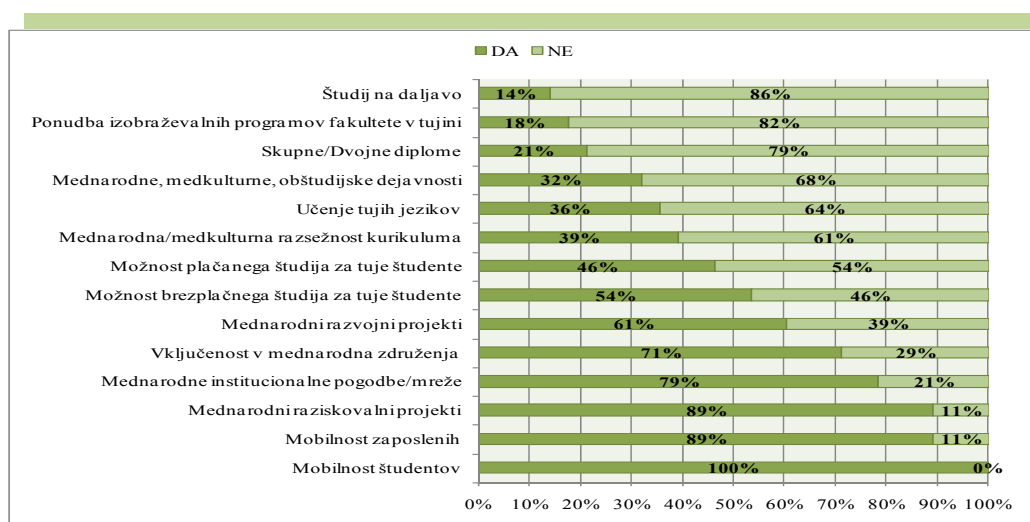

N: 28

Od oblik internacionalizacije, ki smo jih nanizali v vprašalniku, so vse fakultete odgovorile, da izvajajo *mobilnost študentov* (100%). Sledijo: *mobilnost akademskega osebja* (89%); *mednarodni raziskovalni projekti* (89%); *mednarodne institucionalne pogodbe/mreže* (79%) in *vklučenost v mednarodna združenja* (71%). Na fakultetah, ki so sodelovale v raziskavi, so najmanj prisotne oblike internacionalizacije, ki pokrivajo: *skupne/dvojne diplome* (21%); *ponudbo izobraževalnih programov fakultete v tujini* (18%); in *študij na daljavo* (14%) (glej grafikon 7-5).

Če izsledke glede oblik izvajanja internacionalizacije primerjamo s teoretičnim okvirom oblik internacionalizacije visokega šolstva, lahko zatrdimo, da se v Sloveniji izvajajo oblike internacionalizacije, ki se nanašajo predvsem na akademske in ne na ekonomske dejavnike in motive.

Grafikon 7-5: Relativna razmerja oblik internacionalizacije

N: 28

Če primerjamo podatke glede izvajanja različnih oblik internacionalizacije znotraj fakultet lahko ugotovimo, da prihaja do razlik glede izvajanja *skupnih/dvojnih diplom*; *učenja tujih jezikov*; *mednarodnih medkulturnih obštudijskih dejavnosti* in *ponudbe izobraževalnih programov fakultete v tujini*. Fakultete, ki sodijo v skupino A, se v večji meri posvečajo izvajanju skupnih/dvojnih diplom (36%); učenju tujih jezikov (57%), mednarodnim medkulturnim obštudijskim dejavnostim (50%) ter ponudbi izobraževalnih programov fakultete v tujini (29%), kakor pa fakultete, ki smo jih uvrstili v skupino B, (skupne/dvojne diplome (7%); učenje tujih jezikov (14%); mednarodne medkulturne obštudijske dejavnosti (14%) ter ponudba izobraževalnih programov fakultete v tujini (7%).

Na podlagi tabele 7-8 lahko ugotovimo, da razlike niso statistično značilne pri izvajanju skupnih/dvojnih diplom ter ponudbi izobraževalnih programov fakultete v tujini, ampak so razlike statistično značilne za mednarodne medkulturne obštudijske dejavnosti ter pri učenju tujih jezikov.

Lahko zaključimo, da se fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved v Sloveniji (skupina A) bolj posvečajo učenju tujih jezikov ter mednarodnim obštudijskim dejavnostim kot pa fakultete s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (skupina B).

Tabela 7-8: One – Way ANOVA test – (analiza razlik v povprečju izbranih spremenljivk)

		Vsota kvadratov	df	Povprečje kvadratov	F	Sig.
Mednarodna/medkulturna razsežnost kurikula	Med skupinama	,321	1	,321	1,315	,262
	Znotraj skupin	6,357	26	,245		
	Skupaj	6,679	27			
Mednarodni raziskovalni projekti	Med skupinama	,036	1	,036	,351	,558
	Znotraj skupin	2,643	26	,102		
	Skupaj	2,679	27			
Mednarodni razvojni projekti	Med skupinama	,321	1	,321	1,315	,262
	Znotraj skupin	6,357	26	,245		
	Skupaj	6,679	27			
Mednarodne institucionalne pogodbe/mreže	Med skupinama	,000	1	,000	,000	1,000
	Znotraj skupin	4,714	26	,181		
	Skupaj	4,714	27			
Mobilnost študentov	Med skupinama	,000	1	,000	.	.
	Znotraj skupin	,000	26	,000		
	Skupaj	,000	27			
Mobilnost zaposlenih	Med skupinama	,036	1	,036	,351	,558
	Znotraj skupin	2,643	26	,102		
	Skupaj	2,679	27			
Možnost brezplačnega študija za tuje študente	Med skupinama	,036	1	,036	,134	,717
	Znotraj skupin	6,929	26	,266		
	Skupaj	6,964	27			
Možnost plačanega študija za tuje študente	Med skupinama	,036	1	,036	,134	,717
	Znotraj skupin	6,929	26	,266		
	Skupaj	6,964	27			
Ponudba izobraževalnih programov fakultete v tujini	Med skupinama	,321	1	,321	2,208	,149
	Znotraj skupin	3,786	26	,146		
	Skupaj	4,107	27			
Skupne/dvojne diplome	Med skupinama	,571	1	,571	3,586	,069
	Znotraj skupin	4,143	26	,159		
	Skupaj	4,714	27			
Učenje tujih jezikov	Med skupinama	1,286	1	1,286	6,500	,017
	Znotraj skupin	5,143	26	,198		
	Skupaj	6,429	27			
Vključenost v mednarodna združenja	Med skupinama	,000	1	,000	,000	1,000
	Znotraj skupin	5,714	26	,220		
	Skupaj	5,714	27			
Mednarodne, medkulturne, obštudijske dejavnosti	Med skupinama	,893	1	,893	4,452	,045
	Znotraj skupin	5,214	26	,201		
	Skupaj	6,107	27			
Študij na daljavo	Med skupinama	,000	1	,000	,000	1,000
	Znotraj skupin	3,429	26	,132		
	Skupaj	3,429	27			

V zvezi z mobilnostjo študentov in akademskega osebja, ki prikazujeta ključni kazalec internacionalizacije posamezne fakultete, smo na podlagi raziskave želeli ugotoviti tudi, ali fakultete vzpodbujajo študente in akademsko osebje za mednarodno mobilnost. Zanimivo

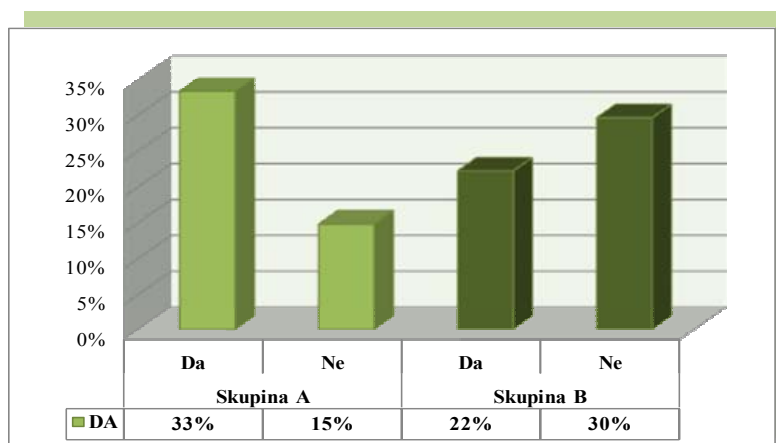
je, da sta si podatka zelo podobna: večina fakultet (93%) vzpodbuja študente, da opravijo del študija v tujini, prav tako pa tudi večina fakultet (92%) vzpodbuja akademsko osebje za gostujoča predavanja v tujini. Glede strategij vzpodbujanja študentov in akademskega osebja za mednarodno mobilnost je večina fakultet navedla, da za študente to izvajajo preko promocije programov mobilnosti Erasmus in Ceepus (objave na spletnih straneh, brošure, informativni dnevi, sestanki s študenti); za akademsko osebje pa preko informiranja o možnostih gostujočih predavanj s poudarkom, da je gostujoče predavanje potrebno za izvolitev v višji naziv oz. v habilitacijskih postopkih.

Na vprašanje, ali se poslužujejo določenih strategij, da na fakulteto pridobijo tuje študente oz. gostujoče akademsko osebje, pa je razmerje nekoliko drugačno glede na prejšnje vprašanje. 54% fakultet je odgovorilo, da se ne poslužujejo nobenih določenih strategij pri pridobivanju tujih študentov za študij na njihovi fakulteti, po drugi strani pa se jih kar 71% poslužuje določenih strategij v primeru akademskega osebja.. Kot strategije so v tem primeru v večini navedli osebna poznanstva ter sofinanciranje bivanja oz. potnih stroškov gostujočega profesorja.

V zvezi z mednarodno razsežnostjo kurikula je zgolj 56% članic navedlo, da kurikul njihovih študijskih programov zajema tudi mednarodno razsežnost. Ta podatek je še posebej zaskrbljujoč, če upoštevamo, da se je v zadnjih desetih letih zaradi nenehnih političnih, družbenih in ekonomskih sprememb pokazala potreba po razvoju novih kompetenc, ki omogočajo vsakemu posamezniku učinkovito in uspešno delovanje tako v domačem kot v mednarodnem okolju. Gre za spoznanje, da se je le s socialno kohezijo, medkulturnim dialogom in mednarodnim sodelovanjem mogoče samozavestno soočiti z izzivi in tveganji, ki jih v delo in življenje prinašata globalizacija in evropski integracijski procesi. Te kompetence pa je mogoče doseči le z vključevanjem mednarodne razsežnosti oz. mednarodnih vsebin v študijske programe oz. v posamezne študijske predmete. Na podlagi tega podatka lahko razberemo, da se na fakultetah, ki so v raziskavi sodelovale, ta zahteva ne uresničuje.

Če primerjamo podatke glede mednarodne razsežnosti kurikula znotraj fakultet (grafikon 7-6), lahko ugotovimo, da fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved (skupina A) dajejo večji poudarek mednarodni razsežnosti študijskih programov (33%) kot fakultete s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (skupina B) (22%).

Grafikon 7-6: Mednarodna razsežnost kurikula glede na znanstveno področje

N: 28

Tabela 7-9: Opisne statistike za povprečne vrednosti glede mednarodne razsežnosti kurikula glede na znanstveno področje

	N	Povprečje	Std. odklon	Std. napaka	Minimum	Maksimum
Skupina A	14	0,64	0,497	0,133	0	1
Skupina B	14	0,43	0,514	0,137	0	1
Skupaj	28	0,54	0,508	0,096	0	1

Tabela 7-10: One – Way ANOVA test – (analiza razlik v povprečju izbranih spremenljivk)

	Vsota kvadratov	df	Povprečje kvadratov	F	Sig.
Med skupinama	,321	1	,321	1,258	,272
Znotraj skupin	6,643	26	,255		
Skupaj	6,964	27			

Na podlagi tabele 7-9 lahko razberemo, da so povprečne vrednosti glede mednarodne razsežnosti resda nekoliko večje pri fakultetah s področja družboslovnih in humanističnih ved (skupina A) kot pa pri fakultetah s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (skupina B), vendar pa lahko na podlagi tabele 7-10 razberemo, da razlike niso statistično značilne.

Na vprašanje, kakšno je sodelovanje s tujimi institucijami, s katerimi imajo sklenjene bilateralne, multilateralne oz. druge sporazume o sodelovanju, je večina fakultet (57%) odgovorila, da z večino institucij, s katerimi so podpisali sporazum o sodelovanju, sodelujejo aktivno.

Mobilnost slovenskih študentov in akademskega osebja v okviru programa Erasmus

Glede na to, da so podatki o mobilnosti študentov in akademskega osebja eden izmed ključnih kazalcev internacionalizacije visokega šolstva, bomo v nadaljevanju predstavili podatke o izmenjavah slovenskih študentov in akademskega osebja za obdobje od leta 2000 do leta 2006, ki smo jih pridobili na Centru za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja RS (CMEPIUS).

Akcija Erasmus programa Socrates II (2000–2006) je med slovenskimi študenti doživela zelo dober odziv. Število študentov, ki so se odločali za mobilnost z namenom študijskih izmenjav, se je iz leta v leto povečevalo (glej tabela 7-11). Največ študentov je v okviru akcije Erasmus v preteklih letih potovalo za obdobje do enega leta v okviru študijske izmenjave na visokošolske institucije v Nemčijo, Avstrijo, Italijo in Španijo. Razlogov za to je več: z institucijami v teh državah imajo slovenski visokošolski zavodi največ bilateralnih dogovorov (lažja in boljša primerljivost visokošolskih sistemov, veliko sodelovanja izvira že iz preteklosti), jezik poučevanja je bližje slovenskim študentom. Najmanj študentov je potovalo na Irsko, v Grčijo in na Dansko. Razloge gre iskati med dejstvi, da je Grčija problematična zaradi jezika poučevanja in da so skandinavske države skupaj z Irsko in Veliko Britanijo med najdražjimi. Odločitev študentov za študijsko mobilnost je zagotovo pogojena tudi s finančno podporo, ki jo lahko pridobijo v okviru posamezne akcije. Štipendije, ki so jih pridobili slovenski študenti za mobilnost v tujini, izvirajo le iz evropskih proračunskih sredstev in so relativno nizke (Cmepius 2006: 10).

Tabela 7-11: Število slovenskih študentov, ki so se odločili za študij v tujini v okviru programa Erasmus, in število tujih študentov, ki se je odločilo za študij v Sloveniji

Akademsko leto/aktivnost	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Erasmus	230	364	422	546	742	879
- iz Slovenije v tujino						
- iz tujine v Slovenijo	63	112	127	223	396	593

Vir: Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS) (2006): Vseživljenjsko učenje. Ljubljana.

Na podlagi tabele 7-11 lahko razberemo, da se je mobilnost slovenskih študentov v obdobju od leta 2000 do leta 2006 iz leta v leto vztrajno povečevala. V študijskem letu 2000/01 se je za študij v tujini odločilo 230 vseh slovenskih študentov, medtem ko pa se je v študijskem letu 2005/06 za študij v tujini odločilo že 877 vseh slovenskih študentov. Prav tako je na podlagi tabele jasno razviden porast mobilnosti tujih študentov za študij v Sloveniji.

Največ študentov pride na študentsko izmenjavo v Slovenijo iz Francije, Nemčije, Italije, Španije, Portugalske, Avstrije in Finske. Po začetnih težavah pri delu s tujimi študenti so jih fakultete sprejele enakopravno kot domače in so bolj ali manj nemoteno vključeni v študijske procese. Delo s študenti iz tujine je različno, odvisno od področja, vsebine dela, števila tujih študentov na posameznem oddelku, nivoju. Zaradi težav z jezikom večina tujih študentov še

vedno dela mentorsko individualno s profesorji, čeprav se jih vedno več vključi v redna predavanja, delo v laboratorijih in podobno (Cmepius 2007: 7).

Glede mobilnosti slovenskih študentov na študijska področja se je izkazalo, da so najbolj mobilni študenti poslovnih področij (ekonomija, podjetništvo, menedžment), sledijo študenti jezikov, prava in družbenih ved. Ta področja so morda zaradi svoje vsebine in naravnosti bolj mednarodno zanimiva in aktivna, predvsem pa je število študentov mnogo večje kot na področjih z manjšim obsegom mobilnosti. Najmanj so zastopana področja naravoslovnih ved, geografije, geologije in humanističnih ved (Cmepius 2006: 10).

Tabela 7-12: Število slovenskega akademskega osebja na gostovanjih v tujini v okviru programa Erasmus

Akademsko leto/aktivnost	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Erasmus	60	70	70	73	139	143
- iz Slovenije v tujino						

Vir: Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS) (2006): Vseživljenjsko učenje. Ljubljana.

Obseg mobilnosti akademskega osebja je v absolutnih številkah mnogo skromnejši od števila mobilnosti mladih, vendar je razveseljivo že dejstvo, da je aktivnost prepoznavna in da so jo marsikje že vzeli kot del delovnega procesa. Zanimiv je tudi relativno visok obseg mobilnosti na tehničnih in naravoslovnih področjih, kjer je bila mobilnost študentov manjša. Zelo aktivna so bila področja poslovnih ved, izobraževanja učiteljev, jezikoslovja in družbenih ved. Glede držav destinacij je slika identična sliki pri študentih, saj je tudi za mobilnost akademskega osebja vedno potrebno bilateralno sodelovanje med institucijama (Cmepius 2006: 43).

Na podlagi tabele 7-12 lahko razberemo, da se je interes slovenskega akademskega osebja za gostujoča predavanja v tujini v okviru programa Erasmus, v primerjavi med študijskima letoma 2000/01 in 2005/06, povečal več kot za 100%, kar dokazuje, da internacionalizacija visokega šolstva v Sloveniji pridobiva vse večji pomen tudi v tem okviru delovanja.

Če primerjamo podatke še znotraj posameznih univerz v Sloveniji (glej tabela 7-13), lahko zaključimo, da je v programu Erasmus najbolj aktivna Univerza v Ljubljani, saj se celo več kot 67% mobilnosti izvede samo v okviru Univerze v Ljubljani. V primerjavi z ostalimi institucijami v Sloveniji je Univerza v Ljubljani nadpovprečno uspešna (na Univerzi v Ljubljani je vpisano približno 63 % študentske dodiplomske populacije, v okviru Erasmus izmenjav pa študenti Univerze v Ljubljani predstavljajo skoraj 80% delež študentske dodiplomske populacije). Pri številčnosti izmenjav akademskega osebja v programu Erasmus prav tako izstopa Univerza v Ljubljani, s podobnimi podatki ji sledi Univerza v Mariboru. Najmanj se za izmenjave akademskega osebja v okviru programa Erasmus odločajo na GEA College, Univerzi v Novi Gorici ter Visoki šoli za upravljanje in poslovanje Novo mesto.

Tabela 7-13: Mobilnost slovenskih Erasmus študentov in profesorjev po letih glede na matično institucijo

Mobilnost študentov – matična institucija	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Univerza v Ljubljani	110	238	285	402	553	664
Univerza v Mariboru	112	116	123	125	156	152
Univerza na Primorskem	0	0	0	6	17	47
GEA College	8	10	14	12	16	14
Univerza v Novi Gorici	0	0	0	1	0	2
SKUPAJ	230	364	422	546	742	879
Mobilnost profesorjev – matična institucija	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Univerza v Ljubljani	34	34	37	39	70	67
Univerza v Mariboru	22	31	28	28	51	52
Univerza na Primorskem	0	2	3	3	14	17
GEA College	4	3	2	2	2	3
Univerza v Novi Gorici	0	0	0	1	2	2
Visoka šola za upravljanje in poslovanje Novo mesto	0	0	0	0	0	2
SKUPAJ	60	70	70	73	139	143

Vir: Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS) (2007): Erasmus program v Sloveniji.

Mobilnost slovenskih študentov v okviru programa Ceepus

Program je vsebinsko podoben akciji Erasmus, vendar dopušča večjo fleksibilnost v trajanju izmenjav, predvsem omogoča tudi krajše izmenjave, le po mesec ali dva za podiplomske študente in povezuje regijo, ki sega izven Evropske unije. Mobilnost je bila številnejša iz smeri vzhodnejših držav na zahod, predvsem v Avstrijo in v Slovenijo. Prav zato je bila glavnina dela namenjena neposrednemu stiku s tujimi študenti in svetovanju študentom, ki so iz držav nečlanic Evropske unije prihajali na izmenjave v Slovenijo, v postopkih pridobivanja dovoljenj za bivanje. Delo v programu CEEPUS se dopolnjuje z delom na evropskih programih, saj prispeva v povezovanje širše regije, vzpostavitvi srednjeevropskega akademskega prostora in mostov, ki prečijo Schengenske meje, ter omogoča mladim evropsko izkušnjo v širšem pomenu besede (Cmepius 2006: 11).

Tabela 7-14: Število slovenskih študentov, ki so se odločili za študij v tujini v okviru programa Ceepus

Akademsko leto/aktivnost	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
CEEPUS	146	178	116	110	86	53
- iz Slovenije v tujino						

Vir: Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS) (2006): Vseživljenjsko učenje. Ljubljana.

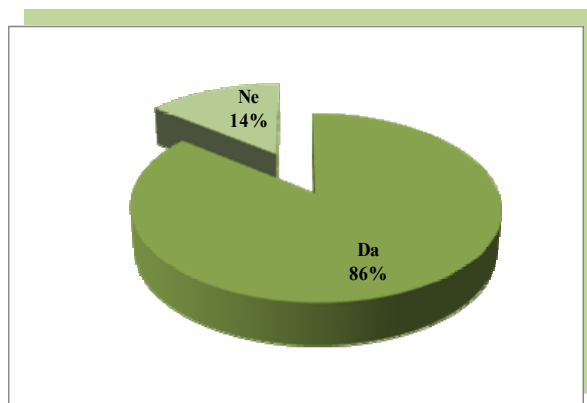
Na podlagi tabele 7-14 lahko razberemo, da je število slovenskih študentov v študijskem letu 2005/06, ki so se odločili za študij v tujini v okviru programa Ceepus, v primerjavi s študijskim letom 2000/01, izjemno upadlo (več kot za 100%). V pojasnilo Cmepius (2006: 11) navaja: »V programu Ceepus so od leta 2003 imele prednost daljše, semestrske izmenjave, zato je število udeležencev sicer manjše, vendar so v povprečju v tujini prebili več mesecev«. V pojasnilo lahko dodamo tudi, da je program Ceepus glede koordinacije in upravljanja bistveno zahtevnejši od programa Erasmus, zato se precejšnje število fakultet v

Sloveniji za prijavo Ceepus mreže (kot koordinator) sploh ne odloči. Razen seveda, da je pobudnik oz. koordinator Ceepus mreže tuja visokošolska institucija, ki prevzema nalogo upravljanja in koordinacije.

7.3.4. Koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva v Sloveniji

Velika večina fakultet (86%) zaznava oz. opaža pri svojem delu koristi internacionalizacije. Pri fakultetah, ki zaznavajo koristi internacionalizacije, kot najpogostejše opredeljujejo: *izboljšanje kakovosti postopkov in programov* (75%); *povečano mednarodno sodelovanje z drugimi institucijami v tujini ter s tem povečano konkurenčno prednost* (71%); *izboljšano kakovost študija* (71%); *usmerjenost studentov ter strokovno usposobljenost diplomantov za delovanje v mednarodnem okolju* (67%) in *okrepitev raziskovalnih in pedagoških aktivnosti* (67%). Kot najpomembnejše pa prav tako opredeljujejo: *izboljšano kakovost postopkov in programov* (38%); *izboljšano kakovost študija* (33%); *okrepitev raziskovalnih in pedagoških aktivnosti* (33%).

Grafikon 7-7: Ali obstajajo koristi internacionalizacije visokega šolstva

N: 28

Če primerjamo odgovore na vprašanje glede koristi internacionalizacije visokega šolstva znotraj obeh skupin fakultet (skupina A in skupina B), lahko ugotovimo, da tako fakultete, ki sodijo v skupino A, opažajo koristi internacionalizacije visokega šolstva (43%), kakor tudi fakultete, ki smo jih uvrstili v skupino B (43%).

Samo slaba polovica fakultet (46%) ugotavlja, da je poleg koristi možno opaziti oz. predvideti tudi nevarnosti, ki so povezane s procesom internacionalizacije. Od 13 fakultet, pri katerih opažajo nevarnosti, ki so povezane s procesom internacionalizacije, kot najpogostejše opredeljujejo: *povečano število tujih diplom ter nizko kakovost ponudnikov le-teh* (69%); *beg možganov* (54%) in *izgubo kulturne in nacionalne identitete* (46%). Kot najbolj pomembne nevarnosti pa označujejo: *beg možganov* (38%); *povečano število tujih diplom ter nizko kakovost ponudnikov le-teh* (23%) in *izgubo kulturne in nacionalne identitete* (23%).

Ob tem je zanimivo, da fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved (skupina A) opažajo večje nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva (64%) kot pa fakultete s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (skupina B) (29%). Vendar pa razlike niso statistično značilne (sig. = 0,061 oz. $p > 0,05$).

Skupina A: fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved	Da	64%
	Ne	36%
Skupina B: fakultete s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved	Da	29%
	Ne	71%

7.3.5. Priložnosti in ovire internacionalizacije visokega šolstva v Sloveniji

Po pregledu ovir, s katerimi se soočajo fakultete, ki so sodelovale v raziskavi, lahko ugotovimo, da se fakultete pri implementaciji aktivnosti s področja internacionalizacije srečujejo s precejšnjim nizom ovir. Kot najpogostejše ovire pri uvajanju dejavnosti s področja internacionalizacije so članice navedle: *pomanjkanje finančnih ali materialnih virov ter podpore s strani univerze* (82%); *pomanjkanje finančne podpore s strani nacionalnih organov* (75%); *administrativne težave* (71%); *mednarodno delovanje oz. internacionalizacija visokega šolstva ni prepoznana kot konkurenčna prednost fakultete* (68%); *pomanjkanje izkušenj ali strokovnega znanja zaposlenih za implementacijo strateškega načrta internacionalizacije* (68%). Sledita tudi: *pomanjkanje zanimanja s strani celotne fakultete* (64%) ter *pomanjkanje strategije oz. vizije za internacionalizacijo* (61%). Nenazadnje se kot ovira pojavlja tudi *nezanimanje za internacionalizacijo s strani vodstva fakultete* (36%).

Če izsledke glede ovir pri izvajanju internacionalizacije visokega šolstva primerjamo s teoretičnim okvirom, lahko zatrdimo, da se fakultete v Sloveniji soočajo s podobnimi ovirami in omejitvami pri izvajanju različnih aktivnosti s področja internacionalizacije kakor fakultete povsod po svetu. Pomanjkanje finančnih virov za izvajanje procesa internacionalizacije se pojavlja kot največja ovira tako na fakultetah v Sloveniji kot na fakultetah povsod po svetu.

7.3.6. Bistvena vprašanja o internacionalizaciji in spremembe v Sloveniji

Na vprašanje, katere spremembe bi prispevale k izboljšanju stanja na področju internacionalizacije na njihovi fakulteti, so respondenti navedli pet najpogostejših:

- vzpostavitev mednarodne pisarne ter zaposlitev strokovnega kadra za mednarodno sodelovanje;
- ponudba izvajanja predmetov v angleškem jeziku;
- večja podpora Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (finančna sredstva);
- priprava strateškega načrta za internacionalizacijo na ravni članice;
- sprememba mentalitete vodstva in zaposlenih pedagoških delavcev glede večjega sprejemanja in delovanja na različnih aktivnostih internacionalizacije.

Na vprašanje, kako bi k izboljšanju stanja na področju internacionalizacije lahko pripomogla matična univerza, so respondenti navedli naslednje tri najpogostejše rešitve:

- s finančnimi sredstvi;
- s svetovalno in strokovno podporo;
- z izgradnjo študentskih domov za tuje študente in drugih spremljajočih objektov.

Na vprašanje kako bi k izboljšanju stanja na področju internacionalizacije v sferi visokega šolstva v Sloveniji, lahko pripomogli pristojni nacionalni organi, so respondenti navedli tri najpogostejše rešitve:

- s finančno podporo;
- s krajšimi postopki pri akreditaciji skupnih programov;
- z večjo promocijo in dodelano strategijo za internacionalizacijo visokega šolstva v Sloveniji.

7.4. Mednarodna primerjava o stopnji internacionalizacije visokega šolstva

V drugi fazi raziskave bomo v nadaljevanju primerjali podatke, pridobljene v prvi fazi raziskave, s podatki, pridobljenimi na podlagi raziskave »Internationalization of Higher Education«⁴³, ki jo je med visokošolskimi institucijami v svetu leta 2006 izvedla International Association of Universities (IUA).

Podatke bomo primerjali po naslednjih področjih:

- pomembnost in razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva;
- institucionalna strategija za internacionalizacijo visokega šolstva;
- mednarodna mobilnost študentov;
- koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva;
- priložnosti in ovire.

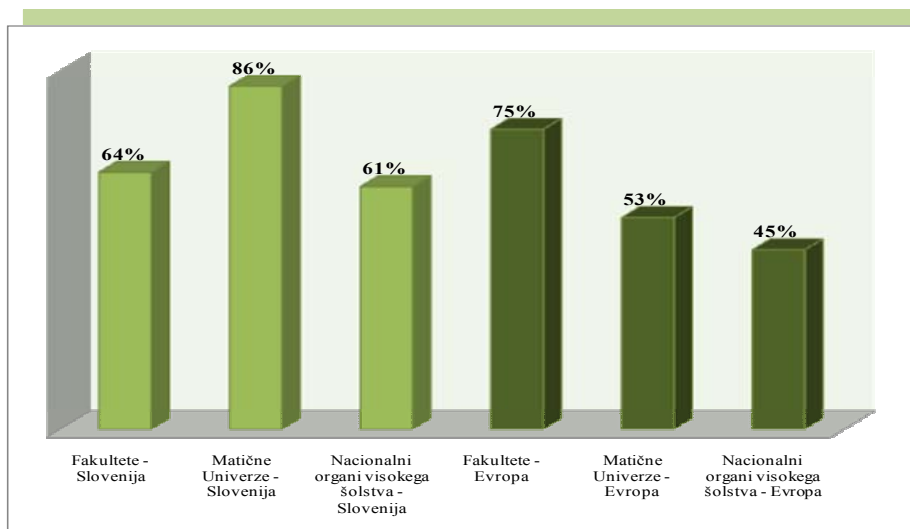
7.4.1. Pomembnost in razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva

Na podlagi grafikona 7-8 lahko ugotovljamo, da podatki glede pomena internacionalizacije za fakultete v Sloveniji in v Evropi niso primerljivi. Fakultete v Sloveniji, ki so sodelovale v prvi fazi raziskave, menijo, da ima internacionalizacija visok pomen za njihovo fakulteto (61%). Prav tako kar 75% fakultet v Evropi internacionalizaciji pripisuje velik pomen. Razlike glede pomena internacionalizacije visokega šolstva so opazne pri matičnih univerzah in nacionalnih organih visokega šolstva. Ugotovimo lahko, da dajejo internacionalizaciji visokega šolstva večji pomen matične univerze (86%) in nacionalni organi visokega šolstva v Sloveniji (61%) kakor pa matične univerze (53%) in nacionalni organi visokega šolstva v Evropi (45%). Lahko zaključimo, da je internacionalizacija visokega šolstva manj pomembna za matične univerze in nacionalne organe visokega šolstva v Evropi kakor pa za matične univerze in nacionalne organe visokega šolstva v Sloveniji.

---

⁴³ Knight, Jane (2006): 2005 IAU Global Survey Report: Internationalization of Higher Education: New Directions, New Challenges. Pariz. International Association of Universities (IAU).

Grafikon 7-8: Relativna razmerja po pomembnosti internacionalizacije v Sloveniji in v Evropi

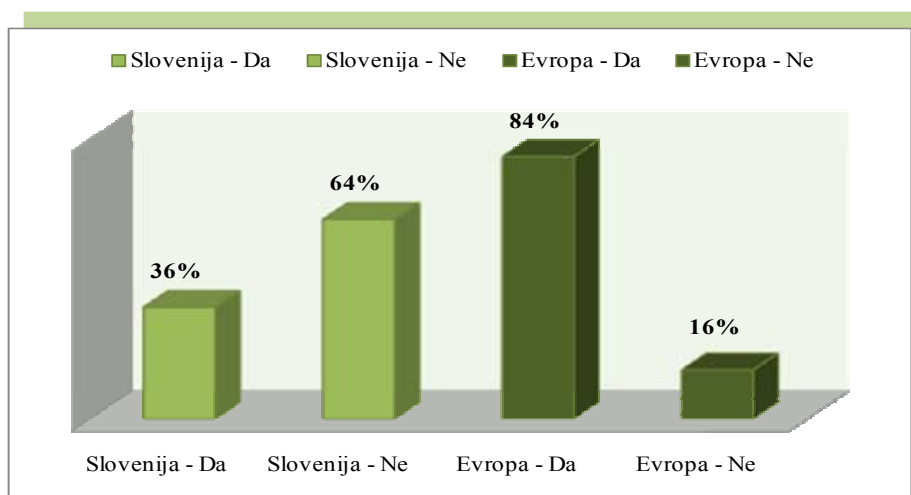
Na podlagi primerjave razlogov, ki vodijo k dejavnostim internacionalizacije na ravni fakultet v Sloveniji in v Evropi, lahko ugotovimo, da prihaja do nekaterih razlik. Fakultete v Sloveniji menijo, da so poglobitvi razlogi, ki vodijo k dejavnostim internacionalizacije na njihovi fakulteti: *izboljševanje kvalitete visokošolskega izobraževanja; krepitev raziskovalnih in pedagoških zmožnosti; prispevek k povečanju znanja in sposobnosti za delovanje diplomantov v mednarodnem okolju ter povečanje njihovega medkulturnega razumevanja*, fakultete v Evropi pa menijo, da je med poglobitnimi razlogi za uvajanje internacionalizacije na fakultetah *mednarodni sloves visokošolskih institucij ter povečevanje njihovega ugleda*. Sledita enaka razloga kot pri fakultetah v Sloveniji: *prispevek k povečanju znanja in sposobnosti za delovanje diplomantov v mednarodnem okolju ter krepitev raziskovalnih in pedagoških zmožnosti*.

Na podlagi primerjave lahko zaključimo, da fakultete v Evropi izvajajo proces internacionalizacije predvsem zaradi mednarodnega slovesa posamezne institucije in ne zaradi kvalitete visokošolskega izobraževanja, zaradi česar jo predvsem izvajajo fakultete v Sloveniji.

7.4.2. Institucionalna strategija za internacionalizacijo visokega šolstva

V prvi fazi raziskave je bilo ugotovljeno, da ima le 10 fakultet v Sloveniji, kar predstavlja 36%, izdelan program dela za področje internacionalizacije in da celo 18 fakultet oz. 64% fakultet, ki so sodelovale v raziskavi, sploh nima izdelanega programa dela za področje internacionalizacije. Če primerjamo ta podatek s fakultetami v Evropi, lahko ugotovimo, da obstajajo nazorne razlike (glej grafikon 7-9).

Grafikon 7-9: Relativna razmerja v zvezi s strateškim načrtom internacionalizacije

Na podlagi grafikona 7-9 lahko ugotovimo, da so podatki zelo zaskrbljujoči. Večina fakultet (84%) v Evropi ima izdelan strateški načrt oz. program dela za področje internacionalizacije visokega šolstva, Slovenija pa pri tem podatku precej zaostaja. Od vseh fakultet, ki so sodelovale v prvi fazi raziskave, ima izdelan program dela za področje internacionalizacije zgolj 36% fakultet v Sloveniji. Glavni izziv internacionalizacije visokega šolstva ni samo izvedba določenih aktivnosti internacionalizacije, ampak tudi čim boljša povezava med aktivnostmi internacionalizacije in potrebami fakultete določene univerze oz. z zahtevami zunanjega okolja. Zato je na tem mestu treba poudariti, da je za uspešnost in učinkovitost procesov internacionalizacije izredno pomemben celovit pristop. Žal lahko na podlagi zgoraj predstavljenih podatkov ugotavljamo, da se v primerjavi z Evropo, v Sloveniji proces internacionalizacije visokega šolstva izvaja dokaj nepopolno in nedosledno, brez jasno izraženih strategij, ciljev in rezultatov.

Ta podatek se nam zdi nadvse zaskrbljujoč, saj kaže na nezavedanje pomembnosti celotnega procesa internacionalizacije na fakultetah v Sloveniji, ki so sodelovale v raziskavi, ter brezbržnost do utemeljevanja finančnih investicij, vloženih v aktivnosti internacionalizacije. Predpostavljamo lahko, da fakultete v Sloveniji proces internacionalizacije izvajajo zgolj zato, da »ustrežejo« drugim zahtevam, ali pa, da so v koraku s »trendom« v primerjavi s svojimi konkurenti. Na podlagi teh zaključkov lahko domnevo D3: **»V primerjavi s fakultetami v Evropi, na članicah javnih visokošolskih institucij v Sloveniji primanjkuje politik/strategij za uvajanje procesa internacionalizacije«** potrdimo. Lahko zaključimo, da se proces internacionalizacije visokega šolstva izvaja strateško načrtovano z jasno ovrednotenimi cilji in evalvacijo samo na fakultetah v Evropi, ne pa na fakultetah v Sloveniji.

7.4.3. Mednarodna mobilnost študentov

Mobilnost študentov v okviru programa Erasmus

Na podlagi tabele 7-15 je razvidno, da se je mobilnost slovenskih študentov v obdobju od leta 2000 do leta 2005 iz leta v leto vztrajno povečevala. V študijskem letu 1999/00 se je za študij v tujini odločilo 177 vseh slovenskih študentov, medtem ko pa se je v študijskem letu 2004/05 za študij v tujini odločilo že 742 vseh slovenskih študentov.

Če primerjamo navedene podatke o mednarodni mobilnosti študentov s podatki drugih evropskih držav, ki so vključene v program Erasmus, lahko zaključimo, da je Slovenija na tem področju primerljiva le z Bolgarijo in Slovaško. To lahko pripišemo dejstvu, da so se Slovenija, Bolgarija ter Slovaška vključile v program Erasmus šele leta 1999, večina ostalih evropskih držav pa je začela z mednarodnimi študentskimi izmenjavami že leta 1987. Kljub temu pa je na podlagi tabele 7-15 mogoče opaziti, da Slovenija, ne glede na pozno vključitev v program Erasmus, precej zaostaja za nekaterimi evropskimi državami, ki so se prav tako vključile v program šele v poznih devetdesetih letih 20. stoletja. Med temi bi lahko izpostavili Češko Republiko, Madžarsko, Poljsko ter Romunijo, ki so že v začetnem obdobju svojega pristopa k programu Erasmus letno poslale na študentsko izmenjavo vsaka več kot tisoč študentov. Vendar pa na tem mestu ne smemo prezreti dejstva, da ima Slovenija najmanjše število prebivalstva ter s tem tudi manjšo število študentske populacije kakor pa ostale države, ki v tem programu sodelujejo.

Med ostalimi evropskimi državami, ki so v program Erasmus vstopile že leta 1987, so mednarodne študentske izmenjave razširjene predvsem v Nemčiji (v študijskem letu 2004/05: 22427 študentov na študentski izmenjavi v tujini); v Franciji (v študijskem letu 2004/05: 21561 študentov na študentski izmenjavi v tujini); v Španiji (v študijskem letu 2004/05: 20189 študentov na študentski izmenjavi v tujini); v Italiji (v študijskem letu 2004/05: 16440 študentov na študentski izmenjavi v tujini).

Najmanj so študentske izmenjave v okviru programa Erasmus razširjene v naslednjih državah: na Malti, Cipru in Litvi.

Glede mednarodne mobilnosti akademskega osebja v Evropi so podatki žal dostopni samo za študijsko leto 2004/05, zato primerjava glede te aktivnosti ni bila mogoča.

Tabela 7-15: Mobilnost študentov v obdobju od 1987/88 do 2004/05 v okviru programa Erasmus

	Leto																		SKUPAJ
	87/88	88/89	89/90	90/91	91/92	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	
BE	58	404	795	1154	1837	2314	2809	3480	3978	4101	4233	4446	4404	4427	4521	4620	4789	4833	57203
DK	57	189	417	729	950	1282	1561	1771	1930	1730	1795	1751	1764	1750	1752	1845	1686	1793	24752
DE	649	1727	3744	4933	6858	9011	1118	12633	13638	13070	13785	14693	15715	15872	16626	18482	20688	22427	215669
GR	39	195	459	566	926	1266	1454	1928	1897	1601	1431	1765	1910	1868	1974	2115	2385	2491	26270
ES	95	1063	2201	3442	4353	5697	7043	8537	10547	10841	12468	14381	16297	17158	17403	18258	20034	20819	190637
FR	895	1785	4059	5524	6360	8983	8782	9844	3336	12505	14821	16351	16824	7161	18149	19365	20981	21561	217286
IE	112	167	351	644	894	1214	1493	1632	1618	1584	1564	1504	1689	1648	1707	1627	1705	1572	22725
IT	220	1365	2259	3355	4202	5308	6808	7217	8969	8907	9271	10875	2421	3253	3950	5225	6829	16440	156910
LU		30	13					47	68	61	66	82	87	126	104	119	138	116	1057
NL	169	650	1261	1969	2554	3290	4387	4853	5180	4132	4190	4332	4418	4162	4244	4241	4388	4743	63163
AT						855	982	1801	2301	2384	2442	2711	2952	3024	3024	3325	3721	3809	33331
PT	25	158	276	543	760	1025	1333	1903	1609	1674	1834	2179	2472	2569	2825	3172	3782	3845	31984
FI						779	976	1641	2530	2538	3052	3441	3486	3286	3291	3502	3951	3932	36305
SE						1101	1792	2302	2912	2915	3264	3321	3087	2726	2633	2656	2667	2698	34074
UK	925	2181	3585	5047	6620	8872	10519	11988	11735	10537	10582	9994	10056	9020	8475	7973	7539	7214	142862
CH					223	480	717	1048											2468
LI							3	3	0	3	2	3	18	17	7	19	26		101
IS						33	58	83	103	117	113	147	138	134	147	163	221	199	1656
NO						441	767	980	1212	1165	1071	1101	1107	1007	970	1010	1156	1279	13266
BG													134	398	605	612	751	779	3279
CY												35	42		72	91	64	93	397
CZ												879	1249	2001	2533	3002	3589	4178	17431
EE													183	255	274	304	305	444	1765
HU												856	1627	2001	1736	1830	2058	2316	12424
LU													166	182	209	232	308	607	1704
LT													361	624	823	1002	1194	1473	5477
MT														92	129	72	119	130	542
PL												1426	2813	3691	4323	5419	6276	8390	32338
RO												1250	1699	1899	1964	2701	3005	2962	15480
SI													170	227	364	422	546	742	2471
SK												59	380	505	578	653	682	979	3836
TR																		1142	1142
TOTAL	3.244	9.914	19.456	27.906	36.314	51.694	62.362	73.407	84.642	79.874	58.999	97.601	107.666	111.092	115.432	123.957	135.586	144.037	1.370.183

Vir: European Commission (2006)

7.4.4. Koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva

Glede koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva lahko ugotovimo, da tako fakultete v Sloveniji kot ostale fakultete v Evropi opažajo koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva. Najbolj pogoste koristi internacionalizacije, ki jih navajajo fakultete v Sloveniji, so: *izboljšanje kakovosti postopkov in programov; povečano mednarodno sodelovanje z drugimi institucijami v tujini ter s tem povečano konkurenčna prednost in izboljšano kakovost študija*. Fakultete v Evropi vidijo podobne koristi internacionalizacije visokega šolstva, in sicer: *povečano medkulturno razumevanje študentov in zaposlenih na fakulteti; izboljšano kakovost študija in v inovacijah na področju kurikula, poučevanja in raziskav*.

Med največje nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva so fakultete v Sloveniji uvrstile: *beg možganov; povečano število tujih diplom ter nizko kakovost ponudnikov le-teh in izgubo kulturne in nacionalne identitete*. Na drugi strani pa fakultete v Evropi ugotavljajo, da je *komercializacija izobraževalnih programov* največja nevarnost internacionalizacije visokega šolstva, ki ji sledi *beg možganov*.

7.4.5. Priložnosti in ovire

Po pregledu ovir, s katerimi se soočajo fakultete, ki so sodelovale v prvi fazi raziskave, smo lahko ugotovili, da se fakultete v Sloveniji pri implementaciji aktivnosti s področja internacionalizacije srečujejo predvsem s: *pomanjkanjem finančnih ali materialnih virov ter podpore s strani univerze; pomanjkanjem finančne podpore s strani nacionalnih organov; administrativnimi težavami*. Če primerjamo izsledke ostalih fakultet v Evropi, lahko ugotovimo, da so ovire pri internacionalizaciji visokega šolstva nekoliko drugačne kot v Sloveniji. Fakultete v Evropi so kot prvo oviro navedle: *pomanjkanje zanimanja s strani celotne fakultete; administrativne težave ter pomanjkanje izkušenj ali strokovnega znanja zaposlenih za implementacijo strateškega načrta internacionalizacije*.

8. Sklep

8.1. Pomembnost in razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva

Na podlagi prvega dela in drugega dela raziskave lahko ugotovimo, da se tako fakultete, matične univerze kot nacionalni organi visokega šolstva zavedajo visokega pomena internacionalizacije visokega šolstva. Ob tem je zanimiv podatek, da internacionalizaciji visokega šolstva pripisujejo večji pomen matične univerze in nacionalni organi visokega šolstva v Sloveniji kot pa ji ga pripisujejo matične univerze in nacionalni organi visokega šolstva v Evropi. Pri ugotavljanju podobnosti in razlik je med odgovori, ki so jih podale fakultete v Sloveniji s področja družboslovnih in humanističnih ved (skupina A) ter fakultete s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (skupina B) zanimiv podatek, da je za fakultete, ki spadajo v skupino B pomen internacionalizacije visokošolskega izobraževanja v Sloveniji veliko večji (71%) kot za fakultete, ki smo jih razvrstili v skupino A (57%). Ugotovili smo tudi, da razlike niso statistično značilne.

Na podlagi primerjave razlogov, ki vodijo k dejavnostim internacionalizacije na ravni fakultet v Sloveniji in Evropi, ki so sodelovale v raziskavi, smo ugotovili, da prihaja do nekaterih razlik. Fakultete v Sloveniji, ki so sodelovale v raziskavi, menijo, da so poglobitni razlogi, ki vodijo k dejavnostim internacionalizacije na njihovi fakulteti: *izboljševanje kvalitete visokošolskega izobraževanja; krepitev raziskovalnih in pedagoških zmognosti; prispevek k povečanju znanja in sposobnosti za delovanje diplomantov v mednarodnem okolju ter povečanje njihovega medkulturnega razumevanja*, fakultete v Evropi, ki so sodelovale v raziskavi menijo, da so poglobitni razlogi za uvajanje internacionalizacije na fakultetah v: *mednarodnem slovesu visokošolskih institucij ter v povečevanju njihovega ugleda*. Sledita enaka razloga, kot so ju navedle tudi slovenske fakultete: *prispevek k povečanju znanja in sposobnosti za delovanje diplomantov v mednarodnem okolju ter krepitev raziskovalnih in pedagoških zmognosti*. Glede razlogov za internacionalizacijo visokega šolstva se podatki med fakultetami v Sloveniji s področja družboslovnih in humanističnih ved ter fakultetami s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved razlikujejo predvsem v razlogu: *»internationalizacija visokega šolstva predstavlja sredstvo za povečanje konkurenčne moči«*, za katerega pa smo ugotovili, da razlike niso statistično značilne. Na podlagi mednarodne primerjave lahko zaključimo, da je poglobitni razlog za izvajanje procesa internacionalizacije na fakultetah v Evropi, ki so sodelovale v raziskavi, v *mednarodnem slovesu posamezne institucije in v povečevanju ugleda*, ne pa *kvaliteta visokošolskega izobraževanja*, ki je poglobitni razlog za slovenske fakultete, ki so sodelovale v raziskavi.

8.2. Institucionalna strategija za internacionalizacijo visokega šolstva

V zvezi z institucionalno strategijo za internacionalizacijo visokega šolstva je bilo v prvi fazi raziskave ugotovljeno, da ima le 10 fakultet v Sloveniji, kar predstavlja 36%, izdelan program dela za področje internacionalizacije in da celo 18 fakultet oz. 64% fakultet, ki so sodelovale v raziskavi, sploh nima izdelanega programa dela za področje internacionalizacije. Glede na znanstveno področje fakultet, ki imajo izdelano strategijo oz. program dela za internacionalizacijo visokega šolstva, smo ugotovili, da imajo izdelan program dela pretežno fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved. ***Na fakultetah s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved se aktivnosti s področja internacionalizacije visokega šolstva izvajajo nenačrtovano. Ugotovili smo tudi, da so te razlike statistično značilne.*** Ko smo podatke primerjali s podatki evropskih fakultet, smo ugotovili, da ima večina fakultet (84%) v Evropi izdelan strateški načrt oz. program dela za področje internacionalizacije visokega šolstva, zato so podatki za Slovenijo, v tem pogledu, zelo zaskrbljujoči.

Ta podatek je še posebno sporen, ker kaže na nezavedanje pomembnosti celotnega procesa internacionalizacije na fakultetah v Sloveniji, ki so sodelovale v raziskavi, ter brezbržnost do utemeljevanja finančnih investicij, vloženih v aktivnosti internacionalizacije. Predpostavljamo lahko, da večina fakultet v Sloveniji izvaja proces internacionalizacije zgolj zato, da »ustreže« drugim zahtevam, ali pa, da so v koraku s »trendom« v primerjavi s svojimi konkurenti. Na podlagi tega lahko ugotovljamo, da se v primerjavi z Evropo, v Sloveniji proces internacionalizacije visokega šolstva izvaja dokaj nepopolno in nedosledno, brez jasno izraženih strategij, ciljev in rezultatov.

8.3. Stopnja vključenosti in oblike internacionalizacije visokega šolstva

Glede na vključenost v procese internacionalizacije so po mnenju fakultet v Sloveniji, ki so sodelovale v raziskavi, v procese internacionalizacije najpogosteje vključeni: *pedagoški delavci* (93%); *vodstvo fakultete* (82%) in *študenti* (71%). Nizka vključenost *mednarodnih pisarn* (43%) v procese internacionalizacije je predvsem odraz stanja, ker velika večina fakultet v Sloveniji sploh nima vzpostavljenih mednarodnih pisarn oz. sistemiziranega delovnega mesta za to področje. Stanje je glede na primerjavo s fakultetami v Evropi zelo zaskrbljujoče, saj ima celo (70%) fakultet v Evropi vzpostavljeno konkretno organizacijsko enoto, ki skrbi samo za področje internacionalizacije.

Od oblik internacionalizacije, ki smo jih nanizali v vprašalniku, so fakultete v Sloveniji, ki so sodelovale v raziskavi, odgovorile, da izvajajo *mobilnost študentov* (100%), sledijo: *mobilnost akademskega osebja* (89%); *mednarodni raziskovalni projekti* (89%); *mednarodne institucionalne pogodbe/mreže* (79%) in *vključenost v mednarodna združenja* (71%). Na fakultetah, ki so sodelovale v raziskavi, so najmanj prisotne oblike internacionalizacije, ki pokrivajo: *skupne/dvojne diplome* (21%); *ponudbo izobraževalnih*

programov fakultete v tujini (18%); in študij na daljavo (14%). Po primerjavi podatkov glede izvajanja različnih oblik internacionalizacije znotraj fakultet smo ugotovili, da prihaja do razlik glede izvajanja *skupnih/dvojnih diplom, učenja tujih jezikov, mednarodnih obštudijskih dejavnosti in ponudbe izobraževalnih programov fakultete v tujini.* Vendar pa so razlike statistično značilne samo za mednarodne medkulturne obštudijske dejavnosti ter za učenje tujih jezikov.

V zvezi z mednarodno razsežnostjo kurikula je zgolj 56% fakultet v Sloveniji navedlo, da kurikul njihovih študijskih programov zajema tudi mednarodno razsežnost. Na podlagi primerjave podatkov glede mednarodne razsežnosti kurikula znotraj fakultet smo ugotovili, da fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved dajejo večji poudarek mednarodni razsežnosti študijskih programov (33%) kot pa fakultete s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (22%). Ugotovili smo, da razlike niso statistično značilne.

Mobilnost slovenskih študentov se je v obdobju od leta 2000 do leta 2006 iz leta v leto vztrajno povečevala. V študijskem letu 2000/01 se je za študij v tujini odločilo 230 vseh slovenskih študentov, medtem ko se je v študijskem letu 2005/06 za študij v tujini odločilo že 877 vseh slovenskih študentov. Prav tako je na podlagi podatkov Evropske komisije jasno razviden porast mobilnosti akademskega osebja ter tujih študentov za študij v Sloveniji. Vendar pa, če primerjamo podatke o mednarodni mobilnosti slovenskih študentov s podatki drugih evropskih držav, ki so vključene v program Erasmus, lahko zaključimo, da je Slovenija na tem področju primerljiva le z Bolgarijo in Slovaško. To lahko pripišemo dejstvu, da so se Slovenija, Bolgarija ter Slovaška vključile v program Erasmus šele leta 1999, večina ostalih evropskih držav pa je začela z mednarodnimi študentskimi izmenjavami že leta 1987. Kljub temu pa je na podlagi podatkov Evropske komisije možno opaziti, da Slovenija, ne glede na pozno vključitev v program Erasmus, precej zaostaja za nekaterimi ostalimi evropskimi državami, ki so se prav tako vključile v program šele v poznih devetdesetih letih 20. stoletja.

8.4. Koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva

Glede koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva smo ugotovili, da tako fakultete v Sloveniji kot fakultete v Evropi opažajo koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva. Fakultete v Sloveniji navajajo tri najpogostejše koristi internacionalizacije: *izboljšanje kakovosti postopkov in programov; povečano mednarodno sodelovanje z drugimi institucijami v tujini ter s tem povečana konkurenčna prednost in izboljšano kakovost študija.* Fakultete v Evropi vidijo podobne koristi internacionalizacije visokega šolstva, in sicer: *povečano medkulturno razumevanje študentov in zaposlenih na fakulteti; izboljšano kakovost študija in v inovacijah na področju kurikula, poučevanja in raziskav.*

V zvezi z nevarnostmi internacionalizacije visokega šolstva so fakultete v Sloveniji med največje nevarnosti visokega šolstva uvrstile: *beg možganov; povečano število tujih diplom ter nizko kakovost ponudnikov le-teh in izgubo kulturne in nacionalne identitete*. Ob tem je zanimivo, da fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved opažajo večje nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva (64%) kot fakultete s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved (29%). Na drugi strani pa fakultete v Evropi ugotavljajo, da je *komercializacija izobraževalnih programov* največja nevarnost internacionalizacije visokega šolstva, sledi ji *beg možganov*.

8.5. Priložnosti in ovire

Po pregledu ovir, s katerimi se soočajo fakultete, ki so sodelovale v raziskavi, smo ugotovili, da se fakultete pri implementaciji aktivnosti s področja internacionalizacije srečujejo s precejšnjim nizom ovir. Kot najpogostejše ovire pri uvajanju dejavnosti s področja internacionalizacije so fakultete v Sloveniji navedle: *pomanjkanje finančnih ali materialnih virov ter podpora s strani univerze; pomanjkanje finančne podpore s strani nacionalnih organov; administrativne težave*. Po primerjavi tega podatka s fakultetami v Evropi smo ugotovili, da so ovire pri internacionalizaciji visokega šolstva nekoliko drugačne kakor v Sloveniji. Fakultete v Evropi so kot prvo oviro navedle: *pomanjkanje zanimanja s strani celotne fakultete; administrativne težave ter pomanjkanje izkušenj ali strokovnega znanja zaposlenih za implementacijo strateškega načrta internacionalizacije*.

8.6. Bistvena vprašanja o internacionalizaciji in spremembe

Na vprašanje, katere spremembe bi prispevale k izboljšanju stanja na področju internacionalizacije na njihovi fakulteti, so respondenti navedli štiri najpogostejše: *vzpostavitev mednarodne pisarne ter zaposlitev strokovnega kadra za mednarodno sodelovanje; ponudba izvajanja predmetov v angleškem jeziku; priprava strateškega načrta za internacionalizacijo na ravni fakultete; sprememba mentalitete vodstva in zaposlenih pedagoških delavcev glede večjega sprejemanja in delovanja na različnih aktivnostih internacionalizacije*.

Na vprašanje, kako bi k izboljšanju stanja na področju internacionalizacije lahko pripomogla matična univerza, so respondenti navedli naslednje tri najpogostejše rešitve: *s finančnimi sredstvi; s svetovalno in strokovno podporo; z izgradnjo študentskih domov za tuje študente in drugih spremljajočih objektov*.

Na vprašanje, kako bi k izboljšanju stanja na področju internacionalizacije v sferi visokega šolstva v Sloveniji lahko pripomogli pristojni nacionalni organi, so respondenti navedli tri najpogostejše rešitve: *s finančno podporo; s krajšimi postopki pri akreditaciji skupnih programov; z večjo promocijo in dodelano strategijo za internacionalizacijo visokega šolstva v Sloveniji*.

9. Zaključek

Področje visokega šolstva in področje, v katerem visoko šolstvo deluje, se v zadnjem obdobju izrazito spreminja zaradi številnih razlogov tako v Sloveniji kakor drugod po svetu. Ključni dejavniki za te spremembe so: razvoj informacijskih in telekomunikacijskih tehnologij, povečana mobilnost delovne sile, večji poudarek na tržni ekonomiji in liberalizaciji trga, osredotočenost na »znanju temelječi družbi«, v povečanih privatnih investicijah v izobraževanje, na drugi strani pa zmanjšanje javne finančne podpore za izobraževanje ter pomembnost vseživljenjskega učenja. Tako postaja mednarodna razsežnost visokega šolstva čedalje bolj pomembna, obenem pa vedno bolj zapletena.

V magistrskem delu smo se zato v prvem delu še posebej podrobno posvetili obravnavi koncepta internacionalizacije visokega šolstva ter obravnavi družbenih in gospodarskih sprememb in okolja, v katerem visoko šolstvo deluje.

Na podlagi rezultatov empiričnega dela, ki se navezujejo na internacionalizacijo visokega šolstva Sloveniji ter v Evropi, smo v drugem delu ugotovili, da so podatki glede načinov izvajanja, koristnosti in tveganj internacionalizacije visokega šolstva v Sloveniji primerljivi s podatki fakultet v Evropi. Zaključimo lahko, da tako Slovenija kot Evropa izražata visoko podporo dejavnostim internacionalizacije na področju visokega šolstva, prav tako pa opažata njene izjemne koristi in hkrati tudi nekatere nevarnosti, ki jih internacionalizacija prinaša.

Žal pa smo v empiričnem delu ugotovili tudi, da fakultete v Sloveniji, ki so sodelovale v raziskavi, na nekaterih področjih internacionalizacije visokega šolstva precej zaostajajo za fakultetami v Evropi. In sicer, ugotovili smo, da velika večina fakultet v Sloveniji sploh nima izdelanega strateškega načrta oz. programa dela za področje internacionalizacije visokega šolstva in da je izvedba določenih aktivnosti internacionalizacije prilagojena zgolj trenutni situaciji. Glede na znanstveno področje fakultet smo ugotovili, da imajo izdelan program dela pretežno fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved. Večina fakultet s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved aktivnosti s področja internacionalizacije visokega šolstva izvaja nenačrtovano. Dokazali smo, da so razlike statistično značilne. Za uspešnost in učinkovitost procesov internacionalizacije pa je izredno pomemben celovit pristop, kar pomeni, da gre za cikle aktivnosti, ki tečejo vse od postavljanja ciljev (analize potreb po internacionalizaciji), preko določanja oblik in vsebin internacionalizacije, izvajanja internacionalizacije in na koncu samih rezultatov oziroma vrednotenja in spremljanja uspešnosti internacionalizacije. Vendar pa smo na podlagi analize podatkov ugotovili, da se v Sloveniji proces internacionalizacije visokega šolstva izvaja dokaj nepopolno in nedosledno, brez jasno izraženih strategij, ciljev in rezultatov.

Druga pomembna pomanjkljivost, ki se je pri raziskavi pokazala, je, da večina fakultet v Sloveniji, ki je v raziskavi sodelovala, nima vzpostavljene določene organizacijske enote (mednarodne pisarne oz. sistemiziranega delovnega mesta za področje mednarodnega sodelovanja), ki bi skrbela za izvedbo oz. implementacijo različnih aktivnosti s področja internacionalizacije visokega šolstva. Za implementacijo so, predvsem zaradi finančnih razlogov, zadolženi mladi asistenti oz. drugi strokovni delavci, ki pa se poleg rednih pedagoških obveznosti oz. drugih delovnih obveznosti tej dejavnosti ne morejo posvetiti v tolikšni meri, kot bi se ji lahko delavci oz. organizacijska enota, ki bi se ukvarjala samo s tem področjem. Ob tem se nam zastavlja vprašanje glede kvalitete, učinkovitosti in uspešnosti opravljanja internacionalizacije na fakultetah v Sloveniji.

Nenazadnje lahko na podlagi raziskave zaključimo, da Slovenija po podatkih o mednarodni mobilnosti študentov precej zaostaja za drugimi evropskimi državami in da ji primanjkuje mednarodne razsežnosti v vsebinah študijskih programov oz. študijskih predmetov. To je še posebej zaskrbljujoče, če upoštevamo, da se je v zadnjih desetih letih zaradi nenehnih političnih, družbenih in ekonomskih sprememb pokazala potreba po razvoju novih kompetenc, ki omogočajo vsakemu posamezniku učinkovito in uspešno delovanje tako v domačem kot v mednarodnem okolju. Na podlagi primerjave podatkov glede mednarodne razsežnosti kurikula znotraj fakultet smo ugotovili tudi, da fakultete s področja družboslovnih in humanističnih ved dajejo večji poudarek mednarodni razsežnosti študijskih programov kakor pa fakultete s področja naravoslovnih, inženirskih in tehnoloških ved, medicinskih ter kmetijskih ved, vendar pa razlike niso statistično značilne. Le s socialno kohezijo, medkulturnim dialogom in mednarodnim sodelovanjem se bo mogoče samozavestno soočiti z izzivi in tveganji, ki jih v delo in življenje prinašata globalizacija in evropski integracijski procesi. Te kompetence pa je mogoče doseči le z vključevanjem mednarodne razsežnosti oz. mednarodnih vsebin v študijske programe oz. v posamezne študijske predmete. Žal smo ugotovili, da fakultete v Sloveniji tega ne uresničujejo.

9.1. Priporočila

Na podlagi zaključka bi želeli vsem zadevnim organom s področja visokega šolstva v Sloveniji podati priporočila za izboljšanje stanja na področju internacionalizacije ter odpravo poprej naštetih pomanjkljivosti.

Priporočilo fakultetam v Sloveniji:

- priprava strateškega načrta za internacionalizacijo visokega šolstva s spremljanjem in evalvacijo doseženih rezultatov;
- vzpostavitev mednarodne pisarne oz. zaposlitev strokovnega kadra za mednarodno sodelovanje (v primeru, da te organizacijske enote še nimajo vzpostavljene);
- podpora vodstva ter vzpodbujanje akademskega in strokovnega osebja k vključevanju v dejavnosti s področja internacionalizacije visokega šolstva;
- uvajanje mednarodnih vsebin v študijske programe oz. v posamezne študijske predmete;
- izvajanje določenih predmetov v angleškem jeziku.

Priporočilo univerzam v Sloveniji:

- navodilo vsem članicam, da podpirajo dejavnosti s področja internacionalizacije visokega šolstva;
- navodilo vsem članicam, da pripravijo strateški načrt za internacionalizacijo visokega šolstva s spremljanjem in evalvacijo doseženih rezultatov;
- navodilo vsem članicam, da vzpostavijo mednarodne pisarne oz. zaposlijo strokovni kader za mednarodno sodelovanje (v primeru, da te organizacijske enote še nimajo vzpostavljene);
- dodatna finančna podpora za uvajanje različnih oblik internacionalizacije visokega šolstva ter za vzpostavitev organizacijskih enot za področje mednarodnega sodelovanja;
- navodilo vsem članicam, da študijski programi oz. posamezni študijski predmeti vključujejo tudi mednarodne vsebine;
- navodilo vsem članicam, da začnejo z izvajanjem določenih predmetov v angleškem jeziku;
- izboljšanje strokovnega znanja zaposlenih v mednarodnih službah matičnih univerz;

- svetovalna in strokovna podpora tudi pri drugih oblikah s področja internacionalizacije visokega šolstva (in ne samo na področju mobilnosti);
- organizacija posvetov, konferenc, okroglih miz s področja internacionalizacije visokega šolstva;
- izvedba analiz, raziskav ter poročil s področja internacionalizacije visokega šolstva.

Priporočilo Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo RS:

- večja promocija in dodelana strategija za internacionalizacijo visokega šolstva v Sloveniji;
- dodatna finančna podpora za uvajanje različnih oblik internacionalizacije visokega šolstva ter za vzpostavitev organizacijskih enot za področje mednarodnega sodelovanja;
- izboljšana svetovalna in strokovna podpora (MVZT);
- organizacija posvetov, konferenc, okroglih miz s področja internacionalizacije visokega šolstva;
- izvedba analiz, raziskav ter poročil s področja internacionalizacije visokega šolstva;
- krajši postopki pri akreditaciji skupnih programov;
- izgradnja študentskih domov za tuje študente in drugih spremljajočih objektov.

10. Literatura in viri

1. Ahčin, Matejka (2004): *Internacionalizacija visokošolskega izobraževanja v kontekstu usposabljanja kadrov za novo razvojno paradigmo*. Ekonomsko-poslovna fakulteta, Univerza v Mariboru. Maribor. Diplomsko delo.
2. Aigner, J.S.; Nelson, P. & Stimpfl, J.R. (1992): *Internationalizing the University: making it work*. Springfield. CBIS Federal.
3. Altbach, G. Philip (2004): *Globalization and the University: Myths and realities in an unequal world*. Dostopno na www.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/publications/pub_pdf/Globalization.pdf (20. avgust 2006).
4. Arum, S., in J. Van de Water (1992): *The Need for a Definition of International Education in U.S. Universities*. V C. Klasek (ur.): *Bridges to the Futures: Strategies for Internationalizing Higher Education*. Carbondale. Association of International Education Administrators.
5. Berlinski komunike (2003). Dostopno na: http://www.dfes.gov.uk/bologna/uploads/documents/Berlin_Communique1.pdf (18. oktober 2006)
6. Blumenthal, P. C., Goodwin, C. D., Smith, A., Teichler, U. (1996): *Academic mobility in a Changing World*. London. Jessica Kingsley Publishers.
7. Bolonjska deklaracija (1999). Dostopno na: http://www.dfes.gov.uk/bologna/uploads/documents/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf (16. oktober 2006)
8. Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS) (2006): *Vseživljenjsko učenje*. Ljubljana.
9. Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS) (2005): *Mobilnost in možnosti za mlade: vezi brez meja : s pomočjo mednarodnih programov odpiramo vrata izkušnjam*. Dostopno na: <http://www.cmepius.si/images/stories/datoteke/publikacije/Spodbude-SLO.pdf> (20. december 2006)
10. Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS) (2007): *Erasmus program v Sloveniji*. Dostopno na: http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/odnosi_z_javnostmi/10.4.Erasmus.pdf (11. april 2007)
11. Christian, Tauch; Andrejs, Rauhvargers (2002): *Survey on Master Degrees and Joint Degrees in Europe*. European Commission. Dostopno na: http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Survey_Master_Joint_degrees_en.1068806054837.pdf (15. januar 2007)
12. Council of Europe and UNESCO (2004): *Recommendation on the recognition of Joint degrees*. Dostopno na: <http://www.enic-naric.net/documents/Recommendation-joint-degrees-2004.en.pdf> (15. januar 2007)
13. Council of Europe/Unesco (2004): *Recommendation on the recognition of Joint degrees*. Dostopno na: <http://www.enic-naric.net/documents/Recommendation-joint-degrees-2004.en.pdf> (12. januar 2007)
14. Čok, Lucija (2005): *Novi izzivi za Slovenijo: Strategije razvoja izobraževanja in znanosti v luči evropskih integracijskih procesov*. Dostopno na: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_18/05%20uvodnik%20cok.pdf (15. januar 2007)
15. Davies, John (1992): *Developing a Strategy for Internationalization in Universities: towards a conceptual framework* v C. Klasek (ur.): *Bridges to the Futures: Strategies for Internationalizing Higher Education*. Carbondale. Association of International Education Administrators.
16. De WIT, Hans (1993): *On the Definition of International Education*. European Association for International Education Newsletter, št. 11.

17. De Wit, Hans (1995): *Strategies or Internationalization of Higher Education: A Comparative Study of Australia, Canada, Europe and the United States*. Amsterdam. European Association for International Education.
18. De Wit, Hans (2002): *Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe: A Historical, Comparative, and Conceptual Analysis*. Westport. Greenwood Press.
19. De Wit, Hans, Jaramillo, Isabel Christina, Gacel-Ávila, Jocelyne in Knight Jane (ur.) (2005): *Higher Education in Latin America: The International Dimension*. Washington. The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank. Dostopno na:
http://siteresources.worldbank.org/EXTLACREGTOPEDUCATION/Resources/Higher_Ed_in_LAC_Intnl_Dimension.pdf (10. januar 2007)
20. De Witt, Hans (1995): *Education and Globalization in Europe: current trends and future developments*. Frontiers: the interdisciplinary journal of study abroad.
21. Enic network (Council of Europe/Unesco) in Naric network (European Commission) (2003): *Recommendation on the recognition of Joint degrees*. Dostopno na:
http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/FAQ_Recommendation%20on%20Joint%20Degrees.1070637590566.pdf (13. januar 2007)
22. Enic Network (Council of Europe/Unesco)in Naric Network (European Commission) (2003): *Draft recommendation on the recognition of joint degrees*. Dostopno na:
http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/FAQ_Recommendation%20on%20Joint%20Degrees.1070637590566.pdf (20. januar 2007)
23. European Commission (2004): *Education & training 2010: The Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms*. Joint interim report of the Council and the Commission, Brussels, European Commission. Dostopno na: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jir_council_final.pdf (5. december 2006)
24. Gibbs, Paul (2001): *Higher education as a market: a problem or solution?* London. Studies in Higher Education Studies in Higher Education, izdaja 26, št. 1.
25. Graška deklaracija (2003). Dostopno na:
http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/COM_PUB_Graz_publication_final.1069326105539.pdf (15. oktober 2006)
26. Huang, Futao (2006): *Incorporation and University Governance: A Comparative Perspective from China and Japan*. Higher Education Management and Policy, 18 (2). Pariz. Organisation for Economic Co-operation and Development.
27. International Association of Universities (IAU) (2003): *Internationalization of Higher Education: Practices and Priorities*. Dostopno na: <http://www.unesco.org/iau/internationalization/pdf/Internationalisation-en.pdf> (13. december 2006)
28. International Association of Universities (IAU) (2005): *IAU 2005 Internationalization Survey Preliminary Findings Report*. Dostopno na:
http://www.unesco.org/iau/internationalization/pdf/internationalization_2005.pdf (16. september 2006)
29. Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS (ARRS) (2006): *Področja znanosti in tehnike po Frascatiškem priročniku*. Dostopno na: <http://www.arrs.gov.si/sl/gradivo/sifranti/inc/sif-frascati.pdf> (5. februar 2007)
30. Johnston, Joseph S., Jr.; Edelstein, Richard J. (1993): *Beyond Borders: Profiles in International Education*. Washington. American Colleges.

31. Kameoka, Yu (1996): *The internationalisation*. The OECD Observer št. 202.
32. Knight, Jane (1994): *Internationalization: Elements and Checkpoints*. Ottawa. Canadian Bureau for International Education.
33. Knight, Jane (2003): *Updated Internationalization Definition*. Boston. International Higher Education, Boston College 33 (2–3).
34. Knight, Jane (2004): *Internationalization Remodelled: Definitions, Rationales and Approaches*. Journal for Studies in International Education 8 (1): 5–31.
35. Knight, Jane (2005): *Internationalization- the New World of Crossborder Education Developments, Complexities and Challenges*. Dostopno na: www.itpnz.ac.nz/conferences/2005_Nov_ITP_Conf/Jane_Knight_Internationalisation.pdf (20. julij 2006).
36. Knight, Jane (2006): *2005 IAU Global Survey Report: Internationalization of Higher Education: New Directions, New Challenges*. Pariz. International Association of Universities (IAU).
37. Knight, Jane; De Witt, Hans (1995): *Strategies for Internationalization of Higher Education: historical and conceptual perspectives*. V Hans de Witt (ur.) *Strategies for Internationalization of Higher Education: a comparative study of Australia, Canada, Europe and the United States of America*. Amsterdam. European Association for International Education.
38. Knight, Jane; De Witt, Hans (1999): *Quality and Internationalisation in Higher Education*. Pariz: Organisation for Economic Co-operation and Development.OECD. Dostopno na: <http://www.aqa.ac.at/download.php?id=4> (1. december 2006)
39. Kolodko, Gregorz W. (2001): *Globalization and Transformation: Illusions and Reality*. Pariz. OECD, Technical Paper št. 176.
40. *Konvencija o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v Evropski regiji (»Lizbonska konvencija«)*. Objava ratifikacije: Ur.l. RS - Mednarodne pogodbe, št. 14/99. Dostopno na: http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/bologna-pr-lisbon-oth-svn-t02.pdf (15. januar 2007)
41. Kurt, Larsen; John, P. Martin; Rosemary, Morris (2002): *Trade in Educational Services: Trends and Emerging Issues*. Organisation for Economic Co-operation. Pariz. Dostopno na: <http://www.oecd.org/dataoecd/54/44/2538356.pdf> (24. december 2006)
42. Lizbonska konvencija (1997). Dostopno na: http://www.dfes.gov.uk/bologna/uploads/documents/Lisbon_Convention.htm (16. oktober 2006)
43. Lizbonska strategija (2000). Dostopno na: http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm (18. oktober 2006)
44. Lorber, Lučka (2004): *Med tradicijo visokega šolstva in prenovi: V razmislek ob oblikovanju razvojne vizije Univerze na Primorskem*. Dostopno na: http://www.upr.si/sl/Izobrazevanje/Prenova/prenova/strateska_konferenca/01_Lucka_Lorber.doc (15. januar 2007)
45. Magna Charta Universitatum (1988). Dostopno na: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/880918_Magna_Charta_Universitatum.pdf (16. oktober 2006)
46. Ministrstvo za šolstvo in šport RS (1995): *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana.

47. Ministrstvo za visoko šolstvo in tehnologijo RS (2006): *Primerjava med ravniyo izobrazbe po »starih« študijskih programih in Bolonjskih študijskih programih*. Dostopno na: [http://www.mvzt.gov.si/index.php?id=233&tx_ttnews\[tt_news\]=4998&tx_ttnews\[backPid\]=94&cHash=537a87c543](http://www.mvzt.gov.si/index.php?id=233&tx_ttnews[tt_news]=4998&tx_ttnews[backPid]=94&cHash=537a87c543) (7. januar 2007)
48. Nacionalni program visokega šolstva v Sloveniji (2002). Dostopno na: http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/doc/dokumenti_visokosolstvo/zakonodaja_VS/04-NPVS_2002.doc (21. januar 2007)
49. Palley, Thomas I. (1999): *The Economics of Globalization: Problems and Policy Responses*. Washington: AFL – CIO.
50. Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru (2005): *Študij na daljavo*. Dostopno na: <http://www.pfmb.uni-mb.si/didgradiva/diplome/salamon/kazalo.htm> (12. januar 2007)
51. Praški komunike (2001). Dostopno na: http://www.dfes.gov.uk/bologna/uploads/documents/PRAGUE_COMMUNIQUE2.pdf (20. oktober 2006)
52. Resolucija o Nacionalnem programu visokega šolstva Republike Slovenije (2006-2010). Dostopno na: http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/visoko_solstvo/RNPVS.pdf (8. januar 2007)
53. Sauve, P. (2002): *Trade, Education and the GATS: What's in, What's Out, All the Fuss About?* OECD. Dostopno na: <http://www.oecd.org/dataoecd/50/50/2088515.pdf> (10. december 2006)
54. Scott, A. Robert (1992): *Campus Developments in Response to the Challenges of Internationalization: The Case of Ramapo College of New Jersey (USA)*. Springfield. CBIS Federal.
55. Shailer, Kathryn (2006): *Internationalizing the Curriculum: An Inventory of Key Issues, Model Programs, and Resources*. Dostopno na: <http://www.brocku.ca/secretariat/senate/agenda/2006-11-15/COUAPPENDIX.pdf> (10. januar 2007)
56. Sorbonska deklaracija (1998). Dostopno na: http://www.dfes.gov.uk/bologna/uploads/documents/SORBONNE_DECLARATION1.pdf (16. oktober 2006)
57. South East Europe Education Cooperation Network (SEE-ECN) (2002): *Uresničevanje načel bolonjske deklaracije. V republiki Sloveniji*. Dostopno na: http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/bol-principles-slovenia-oth-svn-t02.htm (20. januar 2007)
58. Stare, Metka (2002): *Celovit pristop k razumevanju in zajemanju mednarodne menjave storitev*. Delovni zvezek UMAR, XI (6). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
59. Svetličič, Marjan (1996): *Svetovno podjetje: Izzivi mednarodne proizvodnje*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
60. Svetličič, Marjan (2004): *Globalizacija in neenakomeren razvoj v svetu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
61. Svetlik, Ivan; Zgaga, Pavel (1995): *Visoko šolstvo*. V: KREK, Janez (ur.). Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
62. Študentska deklaracija iz Göteborga (2001). Dostopno na: http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/student-goteborg-declaration-oth-sln-t02.htm (16. oktober 2006)
63. Tauch, Christian; Rauhvargers, Andrejs (2002): *Survey on Master Degrees and Joint Degrees in Europe*. Dostopno na: http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Survey_Master_Joint_degrees_en.1068806054837.pdf (12. januar 2007)

64. Taylor, Fraser (2000): *Canadian University Efforts to Internationalize the Curriculum*. Association of Universities and Colleges of Canada.
65. Teichler, Ulrich (2004): *The changing debate on internationalisation of higher education*. Higher Education 48 (5–26). Netherlands. Kluwer Academic Publishers.
66. Throsby, David (1998): *Financing and effects of internationalisation in higher education. The economic costs and benefits of international student flows*. Paris:OECD-CERI. [Online] Available at: <http://www.oecd.org/els/papers/papers.htm> (22. november 2006)
67. Tsuruta, Yoko (2005): *Internationalisation of Higher Education: An Analysis of Recent Contexts and Some Components*. Dostopno na: <http://www.gcn-osaka.jp/project/finalreport/1/1-3e.pdf> (20. november 2006)
68. UNESCO (2003): *Higher education in a globalized society*. UNESCO education position paper. Dostopno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001362/136247e.pdf> (9. januar 2007)
69. UNESCO (2004): *Final report of the Meeting of Higher Education Partners (World Conference on Higher Education + 5), Paris, 23-25 June 2003*. Dostopno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001352/135213e.pdf> (14. december 2006)
70. UNESCO and Council of Europe (2001): *The UNESCO-CEPES/Council of Europe Code of Good Practice for the Provision of Transnational Education*. Dostopno na: <http://www.cepes.ro/hed/recogn/groups/transnat/code.htm> (5. januar 2007)
71. Univerza v Ljubljani (2006): *Informacije o skupnih programih in skupnih diplomah na Univerzi v Ljubljani*. Dostopno na: <http://www.uni-lj.si/Mednarodna/SkupniProgramiInDiplome/BrosuraJunij2006.pdf> (15. oktober 2006)
72. Van Damme, Dirk (1999): *Internationalisation and quality assurance – towards worldwide accreditation*. Dostopno na: <http://www.esib.org/> (7. januar 2007)
73. Van der Wende, M. (1997): *Missing Links: The Relationship between National Policies for Internationalisation and Those for Higher Education in General*. V T. Kalvermark and M. Van der Wende (ur.) National Policies for the Internationalisation of Higher Education in Europe, Hogskoleverket Studies. Stockholm. National Agency for Higher Education.
74. Warner, Gary (1992): *International Model and the Role of the University*. International Education Magazine.
75. Wallerstein, Immanuel (1998): *Utopistics: Or, Historical Choices of the Twenty-First Century*. Dostopno na: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Globalizacija> (8. april 2007)
76. Zgaga, Pavel (1999): *Evropski visokošolski prostor*. Dostopno na: http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/doc/dokumenti_visokosolstvo/Bolonjski_proces/Bolonjska_deklaracija_slo.pdf (17. december 2006)
77. Zgaga, Pavel (2003): *Nova priložnost za izobraževanje učiteljev v »Evropskem visokošolskem prostoru«?* Dostopno na: http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/priloznost-ucitelji-eu-slo-svn-t07.pdf (12. januar 2007)
78. Zgaga, Pavel (2004): *Bolonjski proces*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Center za študij edukacijskih strategij. Ljubljana. European Commission: *Education and Training*. Dostopno na: (http://europa.eu.int/comm/education/index_en.html) (5. december 2006)
79. Zgaga, Pavel (2005): *Some Theses on Higher Education vs. State: Transition and Post-Transition Countries*. Dostopno na: http://www.nsinitiative.ns.ac.yu/docs/P3_Pavel_Zgaga.pdf (21. december 2006)

80. Zgaga, Pavel; Pluško, Alojz; Krek, Janez; Kovač-Šebart, Mojca; Marjanovič-Umek, Ljubica; Medveš, Zdenko (2004): *Izobraževanje in izobraževalni sistemi*. Dostopno na: <http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/zr.pdf> (20. december 2006)
81. Zgaga, Pavel (2005): *Analiza pogojev in možnosti za vključevanje v skupne študijske programe*. Dostopno na: http://www.pef.uni-lj.si/bologna/dokumenti/zgaga-skupne_diplome-elaborat-ess.pdf (21. januar 2007)
82. Zha Quiang (2003): *Internationalization of Higher Education: towards a conceptual framework*. Dostopno na: http://www.worldwords.co.uk/pdf/validate.asp?j=pfie&vol=1&issue=2&year=2003&article=5_Zha_PFIE_1_2_web (20. december 2006)

10.1. Pravni viri

1. Merila za akreditacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov (Ur.l. RS št. 101/2004)
2. Merila za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS (Ur.l. RS št. 124/2004)
3. Merila za spremljanje, ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti visokošolskih zavodov, študijskih programov ter znanstvenoraziskovalnega, umetniškega in strokovnega dela, tj. nacionalne komisije za kakovost visokega šolstva (Ur.l. RS št. 124/2004)
4. Novela Zakona o usmerjenem izobraževanju (Ur.l. SRS, št. 25/89 in 35/89)
5. Odlok o preoblikovanju Univerze v Ljubljani (OdPUL-1C) (Ur.l. RS, št. 36/06)
6. Odlok o preoblikovanju Univerze v Mariboru (OdPUM-1C) (Ur.l. RS, št. 36/06)
7. Odlok o ustanovitvi Univerze na Primorskem (OdPUUP-A) (Ur.l. RS, št. 13/03, 79/04, 36/06)
8. Uredba o spremembah Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz, od leta 2004 do leta 2008 (Ur.l. RS, št. 72/2004)
9. Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju leta 1996 (Uradni list RS št. 12/96)
10. Zakon o priznavanju in vrednotenju izobraževanja /ZPVI/ (Ur.l. RS, št. 73/2004)
11. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o visokem šolstvu (Ur. l. RS ŠT. 63/04)
12. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 99/99)
13. Zakon o strokovnih in znanstvenih naslovih (Uradni list RS, št. 47/98)
14. Zakon o usmerjenem izobraževanju (Ur.l. SRS, št. 11/80, 6/83, 25/89 in 35/89)
15. Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 67/93, 39/95 - odločba US, 18/98 - odločba US, 35/98 - odločba US, 99/99 in 64/2001)
16. Zakon o višjem strokovnem izobraževanju /ZVSI/ (Ur.l. RS, št. 86/2004)
17. Zakon o visokem šolstvu (uradno prečiščeno besedilo) (ZViS-UPB3) (Ur.l. RS 119/2006)

11. Priloge

- A. Dopis tajnikom/odgovornim za mednarodno sodelovanje v članicah javnih visokošolskih institucij v Sloveniji**
- B. Vprašalnik**
- C. Seznam članic javnih visokošolskih institucij v Sloveniji, ki so sodelovale pri raziskavi**
- D. Navedba lektorja**

Alenka Braček, spec. univ. dipl. soc. del.

Puhova 2

1000 Ljubljana

e-naslov: alenka.bracek@email.si

V Ljubljani, 24. 1. 2007

Univerza v XXXX

Fakulteta XXXX

Ime in priimek: XXXX

Naslov: XXXX

Spoštovana/spoštovani XXXX,

težnja po uvedbi skupnega evropskega visokošolskega prostora postavlja pred tradicionalne sisteme visokošolskega izobraževanja številne izzive. Globalna družba znanja narekuje zahtevo po visoko izobraženi, fleksibilni, ustvarjalni in podjetni delovni sili, z močno motivacijo za neprestano učenje, razumevanje različnih kultur in delovanje v mednarodnem okolju. Vse to pa prinaša potrebo po internacionalizaciji kurikula, spremenjenih metodah poučevanja, uvajanju informacijske komunikacijske tehnologije v izobraževalni proces, mobilnosti študentov in akademskega osebja ter zahtevo po uvajanju drugih oblik internacionalizacije. V zadnjem desetletju postaja slednji element vse bolj pomemben dejavnik v delovanju visokošolskih institucij, tako v Sloveniji kot v ostalih članicah Evropske unije ter v državah po svetu, saj predstavlja področje aktivnosti, virov potencialnih novosti, ki vodijo do razvoja novih politik, programov ter praks na institucionalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju.

Prav zaradi razloga o izredni pomembnosti, ki jo ima internacionalizacija za kakovost visokega šolstva v Sloveniji Vas vljudno prosim, da si vzamete 10 minut svojega časa in izpolnite anketni vprašalnik o internacionalizaciji visokega šolstva v Sloveniji ter mi s tem omogočite izvedbo raziskave, ki jo nameravam vključiti v magistrsko delo na Fakulteti za družbene vede, Univerza v Ljubljani, pod mentorstvom prof. dr. Ivana Svetlika.

Ker v Sloveniji doslej ni bilo izdelanega še nobenega poročila, analize ali raziskave, ki bi obravnavala, kako se različne oblike internacionalizacije uvajajo v slovenskih institucijah visokega šolstva ter, ki bi raziskala pomen, ki ga imajo institucije do tega področja ter pojasnila njene koristi, izzive, bistvena vprašanja, priložnosti, ali predstavila vlogo, ki jo ima to področje za celotno državo, bi Vam bila nadvse hvaležna, če mi z izpolnitvijo vprašalnika pomagate odgovoriti na ta vprašanja.

Vljudno Vas prosim, če lahko izpolnite anketni vprašalnik ali ga posredujete komu, ki bi bil v okviru Vaše fakultete pristojen za to področje, ter ga **do 16. februarja 2007**, zaradi lažje obdelave podatkov, posredujete na e-naslov: alenka.bracek@email.si

V primeru dodatnih pojasnil, me lahko tudi pokličete na tel. št. 031/583-410.

Za Vašo pomoč se Vam že vnaprej lepo zahvaljujem ter Vas lepo pozdravljam.

Alenka Braček l.r.

Stran | 106

B. Vprašalnik o internacionalizaciji visokega šolstva v Sloveniji

Internacionalizacija visokega šolstva je definirana kot proces integracije mednarodne, medkulturne in globalne razsežnosti v cilje, delovanje (poučevanje, učenje, raziskovanje ter storitve) visokošolskih institucij (Knight, 2003).

1. Pomembnost in razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva

1.1. Kakšen pomen ima po Vašem mnenju internacionalizacija visokošolskega izobraževanja.

(1 = visok pomen; 2 = srednji pomen; 3 = nizek pomen; 4 = nima pomena)

	Pomen
za Vašo fakulteto	
za matično Univerzo	
za nacionalne organe visokega šolstva	

Opomba:

1.2. Kateri razlogi po Vašem mnenju vodijo k dejavnostim internacionalizacije na Vaši fakulteti? V skupini razlogov, izberite samo tri pomembne.

Razlogi za internacionalizacijo z vidika visokošolske institucije	Razlogi (1=najbolj pomemben)
Internacionalizacija visokega šolstva izboljšuje kvaliteto visokošolskega izobraževanja.	
Internacionalizacija visokega šolstva prispeva k povečanju znanja in sposobnosti za delovanje diplomantov v mednarodnem okolju ter povečuje njihovo medkulturno razumevanje.	
Internacionalizacija visokega šolstva pozitivno vpliva na razvoj kurikula in inovacij.	
Internacionalizacija visokega šolstva krepi raziskovalne in pedagoške zmožnosti.	
Internacionalizacija visokega šolstva predstavlja sredstvo za povečanje konkurenčne moči.	
Internacionalizacija visokega šolstva ustvarja mednarodni sloves naše institucije ter povečuje njen ugled.	
Internacionalizacija visokega šolstva predstavlja sredstvo za povečanje dohodka naše institucije.	
Ostali razlogi:	

1.3. Kateri razlogi po Vašem mnenju vodijo k dejavnostim internacionalizacije visokega šolstva z nacionalnega vidika (Slovenija)? V skupini razlogov, izberite samo tri pomembne.

Razlogi za internacionalizacijo visokega šolstva z nacionalnega vidika: Slovenija	Razlogi (1=najbolj pomemben)
Internationalizacija visokega šolstva povečuje konkurenčno prednost Slovenije (na znanstvenem, tehnološkem in ekonomskem področju).	
Internationalizacija visokega šolstva pospešuje mednarodna partnerstva na političnem, kulturnem, akademskem in poslovnem področju.	
Internationalizacija visokega šolstva pozitivno vpliva na socialni in kulturni razvoj Slovenije ter medsebojno razumevanje.	
Internationalizacija visokega šolstva pozitivno vpliva na razvoj človeških virov.	
Na podlagi internacionalizacije visokega šolstva se ohranja mir in globalna (svetovna) odgovornost.	
Internationalizacija visokega šolstva vzpodbuja kulturno zavedanje in povečuje razumevanje nacionalne kulture.	
Ostali razlogi:	

2. Institucionalna strategija za internacionalizacijo visokega šolstva

2.1. Ali imate na Vaši fakulteti izdelan program dela za posamezno študijsko leto za področje internacionalizacije?

Da Ne (prosim pojdite na vprašanje 3.1.) Ne vem (prosim pojdite na vprašanje 3.1.)

2.2. V primeru, da ste odgovorili z »Da«, prosim označite z oznako X tiste trditve, ki po Vašem mnenju opisujejo program dela za področje internacionalizacije na Vaši fakulteti. (Možnih je več odgovorov).

Opis programa dela za področje internacionalizacije	
Cilji internacionalizacije obsegajo tudi kurikulum, raziskave in storitvene funkcije fakultete.	☐
Cilji internacionalizacije so vključeni tudi v druge fakultetne načrte.	☐
Za implementacijo programa skrbi:	
1. Mednarodna pisarna	☐
2. Strokovne službe	☐
3. Pedagoški delavci	☐
4. Posebna projektna skupina	☐
5. Študenti	☐
6. Vodstvo fakultete	☐
O dejavnostih internacionalizacije na naši fakulteti se izvaja evalvacija.	☐
Za izvedbo različnih oblik internacionalizacije imamo na razpolago notranje in zunanje finančne vire.	☐
Finančni viri zadostujejo za izvedbo različnih oblik internacionalizacije.	☐

2.3. Katere izmed spodaj naštetih elementov internacionalizacije vključuje program dela za internacionalizacijo na Vaši fakulteti? Označite z X. (Možnih je več odgovorov).

Elementi programa dela za področje internacionalizacije	
Mednarodna/medkulturna razsežnost kurikula	☐
Mednarodni raziskovalni projekti	☐
Mednarodni razvojni projekti	☐
Mednarodne institucionalne pogodbe/mreže	☐
Mobilnost študentov	☐
Mobilnost zaposlenih	☐
Možnost brezplačnega študija za tuje študente	☐
Možnost plačanega študija za tuje študente	☐
Ponudba izobraževalnih programov fakultete v tujini	☐
Skupne/Dvojne diplome	☐
Učenje tujih jezikov	☐
Vključenost v mednarodna združenja	☐
Mednarodne, medkulturne, obštudijske dejavnosti	☐
Študij na daljavo	☐
Drugi elementi:	☐

2.4. Ali program dela za internacionalizacijo na Vaši fakulteti vključuje tudi geografske prioritete?

Da

Ne (prosim pojdite na vprašanje 3.1)

2.5. V primeru, da ste odgovorili z »Da«, prosim navedite s katerimi od spodaj navedenih celin sveta želi sodelovati Vaša fakulteta v prihodnosti? Izberite tri, ki predstavljajo Vaši fakulteti prioriteto za vzpostavitev sodelovanja. (1=najbolj pomembna)

Celine sveta	Pomembnost
Afrika	
Avstralija (Oceanija)	
Azija	
Evropa	
Severna Amerika in Južna Amerika	

3.1. Prosim, da za Vašo fakulteto navedete stopnjo vključenosti v proces internacionalizacije spodaj navedenih skupin ljudi. (1=najbolj vključeni; 5=najmanj vključeni)

Ključne osebe, ki so vključene v dejavnosti internacionalizacije na naši fakulteti	Stopnja vključenosti
Mednarodna pisarna	
Strokovne službe	
Pedagoški delavci	
Posebna projektna skupina	
Študenti	
Vodstvo fakultete	

Opomba:

3.2. Katere izmed spodaj navedenih oblik internacionalizacije dejansko izvaja Vaša fakulteta?

Prosim označite z oznako X tiste oblike internacionalizacije, ki jih izvaja Vaša fakulteta. (Možnih je več odgovorov).

Oblike internacionalizacije	
Mednarodna/medkulturna razsežnost kurikula	☐
Mednarodni raziskovalni projekti	☐
Mednarodni razvojni projekti	☐
Mednarodne institucionalne pogodbe/mreže	☐
Mobilnost študentov	☐
Mobilnost zaposlenih	☐
Možnost brezplačnega študija za tuje študente	☐
Možnost plačanega študija za tuje študente	☐
Ponudba izobraževalnih programov fakultete v tujini	☐
Skupne/Dvojne diplome	☐
Učenje tujih jezikov	☐
Vključenost v mednarodna združenja	☐
Mednarodne, medkulturne, obštudijske dejavnosti	☐
Študij na daljavo	☐
Druge aktivnosti:	☐

3.3. Kazalnik mobilnosti študentov in visokošolskih učiteljev/raziskovalcev

Kazalnik mobilnosti študentov in visokošolskih učiteljev/raziskovalcev	Dodiplomski študij	Podiplomski študij
	Študijsko leto 2006/07	Študijsko leto 2006/07
Število študentov, ki opravljajo del študija v tujini		
Število tujih študentov, ki opravljajo del študija na Vaši fakulteti		
	Študijsko leto 2006/07	
Število gostujočih visokošolskih učiteljev, ki sodelujejo pri pedagoškem procesu		
Število visokošolskih učiteljev, ki sodelujejo pri pedagoškem procesu v tujini kot gostujoči profesorji		
Število gostujočih raziskovalcev in strokovnih sodelavcev, ki bodo prišli v Slovenijo		
Število gostujočih raziskovalcev in strokovnih sodelavcev, ki bodo šli iz Slovenije v tujino		

3.4. Ali na Vaši fakulteti vzpodbujate domače študente, da del študija opravijo v tujini?

Da Ne (prosim pojdite na vprašanje 3.7.)

3.5. Katerih strategij se poslužujete, da vzpodbudite domače študente, da del študija opravijo v tujini?

_____

3.6. Ali so te strategije učinkovite?

Da Ne

3.7. Ali se na Vaši fakulteti poslužujete določenih strategij, da pridobite tuje študente na Vašo fakulteto?

Da Ne (prosim pojdite na vprašanje 3.10.)

3.8. Katerih strategij se poslužujete, da pridobite tuje študente na Vašo fakulteto?

_____

3.9. Ali so te strategije učinkovite?

Da Ne

3.10. Ali na Vaši fakulteti vzpodbujate gostovanja domačih visokošolskih učiteljev, da sodelujejo pri pedagoškem procesu v tujini kot gostujoči profesorji?

Da Ne (prosim pojdite na vprašanje 3.12.)

3.11. Na kakšen način?

_____

3.12. Ali Vaša fakulteta vzpodbuja gostovanja visokošolskih učiteljev iz tujine, da sodelujejo pri pedagoškem procesu na Vaši fakulteti?

Da

Ne (prosim pojdite na vprašanje 3.14.)

3.13. Na kakšen način?

_____

Internacionalizacija kurikula***

***Internacionalizacije kurikula pomeni uvajanje mednarodne razsežnosti v vsebine predmetov s ciljem priprave študentov za delo v mednarodnem in več kulturnem kontekstu. Kurikularne spremembe se odvijajo predvsem zaradi želje po mednarodno usposobljeni delovni sili, ki se bo sposobna soočiti z globalnimi problemi z mednarodne in interdisciplinarne perspektive ter sodelovati z ljudmi, ki prihajajo iz različnih nacionalnih, kulturnih in družbenih okolij.

3.14. Ali kurikul na Vaši fakulteti zajema mednarodno razsežnost?

Da

Ne (prosim, pojdite na vprašanje 3.16.)

3.15. Kako uvajate mednarodno razsežnost v kurikul?

_____

Mednarodne institucionalne pogodbe/mreže

3.16. Kakšno je Vaše sodelovanje s tujimi institucijami, s katerimi imate sklenjene bilateralne, multilateralne oz. druge sporazume o sodelovanju? (Prosim, če trditev, ki velja za Vašo fakulteto označite z X. Možen je samo eden odgovor.)

Z vsemi institucijami, s katerimi smo podpisali sporazum o sodelovanju sodelujemo aktivno.	☐
Z večino institucij, s katerimi smo podpisali sporazum o sodelovanju sodelujemo aktivno.	☐
Le z nekaterimi institucijami, s katerimi smo podpisali sporazum o sodelovanju sodelujemo aktivno.	☐
Z nobeno od institucij, s katerimi smo podpisali sporazum o sodelovanju ne sodelujemo aktivno.	☐

Učenje tujih jezikov

3.17. Ali se zahteva oz. potreba po učenju tujih jezikov na Vaši fakulteti:

- a) povečuje
- b) znižuje (prosim, pojdite na vprašanje 3.19.)
- c) se ni spremenila

3.18. V primeru, da ste odgovorili »se povečuje« in »se ni spremenila«, prosim navedite za katere tuje jezike se povečuje povpraševanje oz. obstaja interes za učenje. Navedite tri najbolj pogostejše. (1= največji interes).

Jezik	Interes

3.19. Ali predstavljajo pridobljene kreditne točke iz predmetov tujega jezika, pogoj za dokončanje študija na Vaši fakulteti?

Diplomski študij: Da Ne

Podiplomski študij: Da Ne

4. Koristi in nevarnosti internacionalizacije visokega šolstva

4.1. Ali je možno opaziti koristi internacionalizacije na Vaši fakulteti?

Da Ne (prosim pojdite na vprašanje 4.3.)

4.2. V primeru, da ste na zgoraj navedeno vprašanje odgovorili z »Da«, prosim preglejte spodaj navedene koristi internacionalizacije ter označite tiste (stolpec 1) z oznako X, ki po Vašem mnenju najbolj ustrezajo koristim internacionalizacije za Vašo fakulteto. Nato Vas prosim, če lahko med koristmi, ki ste jih označili, izberete zgolj tri, ki se Vam zdijo pomembne ter jih glede na Vašo fakulteto uvrstite po pomembnosti v naslednji stolpec (stolpec 2). (1= najbolj pomembna).

Koristi internacionalizacije	Ustreznost	Pomembnost (1=najbolj pomembna)
Izboljšave kakovosti na področju izmenjave študentov/profesorjev, gostujočih predavanj	☐	
Izboljšana kakovost študija	☐	
Povečano medkulturno razumevanje študentov in zaposlenih na fakulteti	☐	
Strokovna usposobljenost študentov za delovanje v mednarodnem okolju	☐	
Okrepitev raziskovalnih in pedagoških aktivnosti	☐	
Inovacije na področju kurikula, poučevanja in raziskav	☐	
Pridobitev tujih strokovnjakov na fakulteto	☐	
Povečano mednarodno sodelovanje z drugimi institucijami v tujini ter s tem povečana konkurenčna prednost	☐	
Povečan dohodek	☐	
Ostale:	☐	

4.3. Ali je možno opaziti oz. predvideti nevarnosti, ki so povezane s procesom internacionalizacije?

Da Ne (prosim pojdite na vprašanje 5.1.)

4.4. V primeru, da ste na zgoraj navedeno vprašanje odgovorili z »Da«, prosim preglejte nevarnosti internacionalizacije ter označite tiste nevarnosti (stolpec 1) z oznako X, ki po Vašem mnenju najbolj ustrezajo nevarnostim internacionalizacije za sektor visokega šolstva.

Nato Vas prosim, če lahko med nevarnostmi, ki ste jih označili, izberete zgolj tri, ki se Vam zdijo pomembne za sektor visokega šolstva v Sloveniji ter jih uvrstite po pomembnosti v naslednji stolpec (stolpec 2).

Nevarnosti internacionalizacije za sektor visokega šolstva	Ustreznost	Pomembnost
Ogroženost kakovost študija	☐	
»Beg možganov«***	☐	
Izguba kulturne in nacionalne identitete	☐	
Pretirana uporaba angleškega jezika	☐	
Povečano število tujih diplom ter nizka kakovost ponudnikov le-teh	☐	
Enaki ali podobni kurikuli na visokošolskih institucijah doma in v tujini	☐	
Komercialnost izobraževalnih programov	☐	
Ostale:	☐	

*** »Beg možganov (bran drain)« pomeni izgubo vitalnih sredstev brez vsakršne kompenzacije, t.j. odtekanje človeškega kapitala iz okolij, kjer bi lahko pozitivno vplivala na blaginjo, v okolja, ki so že opremljena z usposobljenim znanstvenim/strokovnim kadrom. (Adams, 1968)

5. Priložnosti in ovire

5.1. Katere dejavnosti internacionalizacije se po Vašem mnenju najhitreje uveljavljajo na Vaši fakulteti oz. v slovenskem visokošolskem prostoru? Navedite pet dejavnosti. (1=najvišja stopnja rasti)

Dejavnost internacionalizacije, ki izrazito narašča	Na Vaši fakulteti	V Sloveniji
Mednarodna/medkulturna razsežnost kurikula		
Mednarodni raziskovalni projekti		
Mednarodni razvojni projekti		
Mednarodne institucionalne pogodbe/mreže		
Možnost za mobilnost študentov		
Možnost za mobilnost zaposlenih		
Možnost brezplačnega študija za tuje študente		
Možnost plačanega študija za tuje študente		
Ponudba izobraževalnih programov fakultete v tujini		
Skupne/Dvojne diplome		
Učenje tujih jezikov		
Vključevanje v mednarodna združenja		
Mednarodne, medkulturne, obštudijske dejavnosti		
Študij na daljavo		

5.2. Prosim Vas, da navedete, kakšno stopnjo (nizko, srednjo, visoko, ni ovire), predstavljajo spodaj navedene ovire pri uvajanju dejavnosti s področja internacionalizacije za Vašo fakulteto? (1 = ni ovire; 2 = nizka ovira; 3 = srednja ovira; 4 = visoka ovira)

Ovire pri uvajanju dejavnosti s področja internacionalizacije	Stopnja
Nezanimanje za internacionalizacijo s strani vodstva fakultete	
Pomanjkanje strategije oz. vizije za internacionalizacijo	
Pomanjkanje izkušenj ali strokovnega znanja zaposlenih za implementacijo programa dela za področje internacionalizacije	
Pomanjkanje zanimanja s strani celotne fakultete	
Administrativne težave	
Pomanjkanje finančnih ali materialnih virov ter podpore s strani univerze	
Pomanjkanje finančne podpore s strani nacionalnih organov	
Mednarodno delovanje oz. internacionalizacija visokega šolstva ni prepoznana kot konkurenčna prednost fakultete	
Druge ovire:	

6. Bistvena vprašanja o internacionalizaciji in spremembe

6.1. Katere spremembe bi po Vašem mnenju prispevale k izboljšanju stanja na področju internacionalizacije na Vaši fakulteti?

_____

6.2. Kako bi k izboljšanju stanja na področju internacionalizacije na Vaši fakulteti lahko pripomogla matična univerza?

_____

6.3. Kako bi k izboljšanju stanja na področju internacionalizacije v sferi visokega šolstva v Sloveniji, lahko pripomogli pristojni nacionalni organi?

_____

7. Značilnosti Vaše fakultete

7.1. Koliko let že deluje Vaša fakulteta?

_____

7.2. Kakšno je število zaposlenih na Vaši fakulteti?

Pedagoško osebje	Strokovne službe

7.3. Koliko rednih in izrednih dodiplomskih ter podiplomskih študentov je vpisanih na Vašo fakulteto v študijskem letu 2006/07?

Število vpisa študentov v dodiplomski študij - redni

Število vpisa študentov v dodiplomski študij - izredni

Število vpisa študentov v podiplomski študij

Podatki o instituciji in respondentu (respondent izpolni sledeče podatke po svoji želji)

Naziv institucije:

Ime in priimek osebe, ki je izpolnila vprašalnik:

Delovno mesto:

E-mail:

Z lastnoročnim podpisom Vam zagotavljam, da podatkov o instituciji in respondentu ne bom poimensko uporabljala v svojem magistrskem delu.

Alenka Braček I.r.

Iskreno se Vam zahvaljujem za izkazano pripravljenost pri izpolnjevanju
anketnega vprašalnika o internacionalizaciji visokega šolstva v Sloveniji!

C. Seznam članic javnih visokošolskih institucij v Sloveniji, ki so sodelovale pri raziskavi

Članica
1. Univerza v Ljubljani Akademija za gledališče, radio, film in televizijo
2. Univerza v Ljubljani Biotehniška fakulteta
3. Univerza v Ljubljani Ekonomska fakulteta
4. Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede
5. Univerza v Ljubljani Fakulteta za elektrotehniko
6. Univerza v Ljubljani Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
7. Univerza v Ljubljani Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo
8. Univerza v Ljubljani Fakulteta za matematiko in fiziko
9. Univerza v Ljubljani Fakulteta za pomorstvo in promet
10. Univerza v Ljubljani Fakulteta za računalništvo in informatiko
11. Univerza v Ljubljani Fakulteta za šport
12. Univerza v Ljubljani Medicinska fakulteta
13. Univerza v Ljubljani Pedagoška fakulteta
14. Univerza v Ljubljani Pravna fakulteta
15. Univerza v Ljubljani Visoka šola za zdravstvo
16. Univerza v Ljubljani Fakulteta za upravo
17. Univerza v Ljubljani Veterinarska fakulteta
18. Univerza v Ljubljani Fakulteta za varnostne vede
19. Univerza v Mariboru Fakulteta za gradbeništvo
20. Univerza v Mariboru Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo
21. Univerza v Mariboru Fakulteta za logistiko
22. Univerza v Mariboru Pedagoška fakulteta
23. Univerza v Mariboru Pravna fakulteta
24. Univerza v Mariboru Visoka zdravstvena šola
25. Univerza v Mariboru Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko
26. Univerza na Primorskem Pedagoška fakulteta Koper (UP PEF)
27. Univerza v Novi Gorici Fakulteta za podiplomski študij
28. Univerza v Novi Gorici Fakulteta za slovenske študije Stanislava Škrabca

D. Navedba lektorja

Alenka Braček, avtorica magistrskega dela z naslovom »Internacionalizacija visokega šolstva v Sloveniji« izjavljam, da je magistrsko delo lektorirano. Magistrsko delo je lektorirala ga. Vesna Tomic, profesorica slovenskega jezika.

Alenka Braček